

آنادیلی

- دوردونجی کتاب -

آنادیلی

۔ دؤردونجی کتاب ۔

انتشارات فرزانه

معاملرین نظر دقتنه

دوردنچی کلاس ایچون آنا دیلینده نشر ائدیلش کتاب آلتی حصه دت

عبارتدر :

۱- شاعر و یازیچیلارین قیسسا ترجمه حالی و اونلارین اثرلریندن نمونه لر.

۲- مختلف حکایه ، نقل - تمثیل و آتالار سوزی ،

۳- آذربایجان دیلینده قیسسا تاریخی معلومات .

۴- جغرافی معلومات .

۵- علم الاشیاء درس لری .

۶- انسان و اونون حفظ الصحه سی .

محترم معلم لر ، یوخاریداکی حصه لر دن ایلین آخیرینده ک تدریجیه معلومات

و مریم ایچون آشاغیداکیلری نظره آلمالیدرلار :

۱- هر یازیچنین اثرلریندن سونرا اوچونجی حصه دن بیر ایکی پارچا او-

خونمالیدرلار. سونرادان باشقا یازیچنین اثرلرینی کتچمه لیدرلر .

۲- هفته ده بیردفعه دیلدن علاوه تاریخی یا جغرافی معلوماتدان کتچمه لیدرلر.

۳- هفته ده بیر دفعه دیلدن علاوه . علم الاشیاء درس لری یا انسان و اونون

حفظ الصحه سینده دایر معلوماتدان کتچمه لیدرلر.

۴- یازی درس لرینده هر دن بیر عملی یازیلار دات بیرینی اوخودوب اونلار

اوخشارینی بازهرماق لازمدیر.

نظامی

عموم دنیادا جها-
 نشمول شهرت صاحبی
 اولان بو یوک تاریخی-
 ادبی سیمالاریمیزدان
 بیرى نظامی تخلصی ايله
 مشهور اولان گنجه‌لی
 یوسف اوغلی الیاسدر.

آذربایجان خلقنین

علمی، ادبی، بدیعی و فلسفی دهاسنین پارلاق نمونه‌سی اولان نظامی
 سکیز یوز ایل بوندان قاباق یعنی آلتینجی عصر هجریده یاشامیشدر.
 بو یوک نظامین سیماسیندا خلقمیزین علویت، مناعت و شخصیتی
 تجسم ائدیلمیشدر.

نظامی دورینده آذربایجانین مشهور شاعرلریندن خاقانی شیروانی،
 مجیرالدین بیلقانی و دیگر مشهور سیمالار یاشایردی و بئله‌لیکله ده
 آلتینجی عصر هجرینی یعنی نظامی دورینی آذربایجان ادبیاتنین
 قیزل دوری آدلاندیرماق اولار.

نظامین بوتون دنیادا مشهور اولان مختلف آوروپا دیلرینه
ترجه اندیلیمیش بدیع منظوم: «سرار خزینه سی»، «لیلی مجنون»،
«خسرو شیرین»، «یدی کورل» و «اسکندرنامه» کیمی اثرلری
واردر.

بونلاردان علاوه نظامین فوق العاده گوزل و بدیع غزللر
دیوانیدا واردر. نظامین داستانلاریندا آذربایجان ملتین انسان-
پرورلیک دویغولاری، محبت و صمیمیت، آزادلیق و عدالت حسلری
ترنم اندیلمیشدر.

بویوک نظامی خلقمیزین ابدی فخریدر. آذربایجان سماسیندا
طلوع ائتمش او پارلاق کوکب آلتنجی قرن هجرینین آخرلارینده
وفات ائتمیشدر. مزاری آذربایجانین کنجه شهرینده بوتون دنیا
صنعتکارلارین زیارتگاهیدر.

اوغلو ما نصیحت

(بیر بارچا)

سن ای اون دوردا یاشلیم ! هر علمه یتمکین !

کوزونده عکسی وار ایکی عالمن !

یدی یاشار اولدون او زمان که ، سن

آچیلدین گل کیمی ، شادلاندی چمن

ایندی که ، چاتمیشدر یاشین اون دورده

باشین سرو کیمی دورور کو کلرده .

غفلتده اویناما غیرت وقتیدر

ایندی هنر وقتی ، شهرت وقتیدر

اوجالماق ایسته سن بیر کمالا چات

کماله احترام گوستهره ر حیات .

اوشاقکن اصلینی سور سالار بیر آز

آغاچ بار وئرنده جنسی سورولماز

ائله که بوودون بئله در قاعده

آتائین آدیندان سنه نه فائده

سن اصلانلار کیمی کئچ جبهه لردن
 یالنیز هنروین بالاسی اول سن
 سعادت کماللا یتیشیر باشا
 خلقه حرمت ائله ، ادب له باشا
 باشوا افسانه دوشدیک ی زمان
 قولاق آس ، کور سنه نه دئیر وجدان :
 نوز آدوا لایق ایشار کور که سن
 آخیردا اوتانما خجالتیندن
 اوغول سوزلریمه باخشی قولاق آس
 آتا نصیحتی فائده سیز اولماز
 باشا ، معرفتله باخ بو عالمه
 دنیا دا هئچ کسه نولوم ایسته مه !
 دئمیرم حیله گر وجدانی دار اول ،
 حال بیله ن ، حال دو یان بیر صنعتکار اول
 حکیم لیک ، یاخشیلیق یاشاسا قوشا
 سنی ده سنودیره ر قالدیرار باشا
 حیاتدا ، نولومده قول اولار سانا
 سعادت و شهرت دوشهر پایینا

بیر علم نوکره نمک ایسته دیکده سن
چالیش که هر شیشی کامل بیله سن
کامل بیر پالانچی اولسادا انسان
یاخشیدی یاریمچیق پاپاقچلیقدان
مندن سویله مکدر - سندن انشیتمک
بیر انسان الی بوش گزله - یین کرک

سعدی شیرازی

مصلح الدین سعدی

شیرازی ۵۸۵ - ۵۸۹

هجری ایلار آراسیندا

آنادان اولموش و ۶۹۱

نجی ایلده وفات ائتمیشدر.

سعدی ابوالفرج بن

جوزینین یانیندا درس

اوخویوبدر. او، فارس

و عرب دیلرینی و اونلارین ادبیاتینی بیلن بیر عالم ایمیش
سعدی سفر ائتمکی چوخ سئوهرمیش. او، بیر چوخ ئولکه-
لری گزمیش و بوسیا حاکملر اونین معلوماتین چوخلوغونا و اثرلرینین
زنگینلیکینه چوخ تأثیر ائتمیشدر.

سعدینین مهم اثرلریندن بیر «سعدی نامه» یا «بوستان» در
که نظمده عبارتدر، دیگر «گلستان» در که نثرده عبارتدر.
بونلاردان علاوه سعدینین بیر چوخ دیللرده ازیر اولان شیرین
غزللریده وارد.

سەدى تمام يازدىقلار يىندا و شەرلار يىنده عمدە نظرى خلقى دوز
يولا جلب ائتمك و پيس يولدات منع ائله مەكدر. او ظلم و
عدالتسىزلىك عليھىنە مبارزە آپارمىش و گوزل مثاللارلا خلقىن
گوزلارنى آچماغا و ظالمار عليھىنە نفرت اوياتماغا چالشمىسدر .
اودور كە ، سەدىنەن آدى ھمىشە مدنى و آزادلىق سئوھن خلقلارن
يانىندا حرمەتلە ياد ائدىلير .

اوغری و بقال

سیستاندان کڇڇهنده بیر اوغری
کسدی بقال جبین مھارتله
حیرت ال وئردی بینواکیشیمه
دندی قلمینده غیظ و شدتله
منی یارب قوتار جهنمدن
باخ بو نامرده بیرجه عدرتاه
من گئجه قورخورام ، ولی گوندوز
بو سویور ملتی جسارتله

ظلمکار حاکم

حرصله ووردی اوغلونی بیر بیر
دندی: کوورماکه، منده یوخ تقصیر .
ئوز که ظلم ائتسه داوریم سنسن
نیلیم وار شکایتیم سندن
خلق اندر دردین حاکمه اظهار
حاکم اسباب درد اولار ، نه اولار .

صائب

آذربایجان صفوی دورینده ظهور ائندن بویوک ادبی سیمالاردان
بیری تبریزی میرزا محمد علی صائب در .

صائب آذربایجان سماسیندا طلوع ائدن ان یارلاق کوکبلردن بیریدر.
خالقیمزین بدیع دوغو لارنین گوزل و عالیجناب حسلرینی ئوز
آئارندا ترنم ائندن صائب اکثر آئارینی یعنی شاه اثرلری اولان
غزللرینی آنا دیلینده ، دوغما آذربایجان دیلینده یازمیشدر . صائبین
غنائی (لیریق) شعرلری اولدوقجا مضمونای و شیریندر . بوغزللرین
سیراسیندا آذربایجانین مشهور شاعری هلا محمد فضولین غزللرینه
غظیره یازیلیمیش بیر چوخ شعرلره راست کلمک اولار . صائبین
آذربایجان دیلینده یازیلیمیش دیوانی هله دورت یوز ایل بوندان اول
آذربایجان دیلینین نه قدر عالی درجه ده انکشاف ائتدیگینه تاریخی
بیر دلیلدر .

صائبین بدیع اثرلرینده خالقیمزین ان صمیمی و عالیجناب
دوغلاری ، عالی انسان پرورلیک حسلری ، عموم بشری سعادت و
آزادلیق فکری فوق العاده گوزل بیر شکلده افاده ائدیلمیشدر .
صائب وطنی آذربایجانین مختلف شهرلریندن علاوه ایرانین و
هندوستانین اورتا عصرلرده معروف شهرلریندن اصفهانا و دهلییه سفر
ائتیمیشدر . صائب ۱۰۸۱ هجریده ئولموشدر .

سید عظیم شیروانی

سید عظیم شیروانی
۱۸۳۵ نجی اپیل میلادیده
شماخی شهرینده آنا-
دان اولموشدر.

آناسی ارشاقکن
ئولدو کوندن اونی بابا-
سی ساخلا میشدر. باباسی
اونی عربجه و فارسجا
اوخوتمیشدی. سونرالار
سید عظیم نوزی روحا-

فیلمیک تحصیلی تماملاماق ایچون ابرانا و عربستانا گئتمیشدر:-
تحصیلدن قایتدیقدان سونرا شماخیدا مکتب آجیب معلملیک ائتمیشدر.
سید عظیم آجیق کوزلی بیر شاعر ایدی. او وقت حسن بک
زردابی طرفندن نشر اولونان «اکینچی» غرته سینده نوز شعرلری
ایله اشتراک ائده ردی. او، فکرلی، خلقی علمه، مکتبه جاغیران و
جهالتی تنقید ائدن شعرار یازمیشدر.

سید عظیم مشهور آذربایجان شاعری سابیرین معلمی اولموشدر -
سید عظیم ۱۸۸۸ میلادیده شماخیدا وفات ائتمیشدر.

سېچان و پېشېك

وار ابدى بىر شەردە بىر بد پېشېك
كېم بوخ ابدى بىر بىللە ەرتد پېشېك
كلمېش ابدى تىنكە سېچانلار ەامى
ائىلەدىلر دىف غەمە انجامى
جىع اولوبان ائىلەدىلر مشورت
كوردولر آخىر بو ايشى مصلحت
كېم تاپالار بىر جرس پر صدا
ائىلەلر چارە درد رىبلا
باغلاپالار زىنگى پېشېك بوپنونا
تا ائىلەيە پېشېك كەلەندە صدا
قاچىپ كېرە ەر بېرى يوواسىما
دوشمەيلەر تا پېشېك بالاسىما
جىلە بو تەبىرە دۇدى : مەرحىبا
تاپدىلار بىر زىنگ زر پر صدا
عرض ائىلەدى تا او زمان بىر سېچان
اى سىزە قورمان اولۇ بو ناتوان

اندیگنیز یاخشی سر انجامدر
 کیم دئیجه جك پخته دگل خامدر؟
 کیمدی او سیزدن که دویا جانینا
 قویا قدم اول بيشکین یانینا
 کیمده او جرئت اولی کیمدر او کس
 قایمیشکین بوینونا آسین جرس؟
 قالدی او دم مات معطل هامی
 بيلمه دیلر دفع غمه انجامی

تاپشیریق :

- ۱- تمثیلی نثره چتوبریب توز سوزلرینیزله نقل ائدین .
- ۲- تمثیلدن چيخاردیغیز نتیجه نی دفترینیزه یازین .

علی اکبر صابر طاهرزاده

بو يوگ آذربايجان
شاعری علی اکبر صابر
۱۸۶۲- نجی ایلده شما.
خی شهرینده آنادان
اولموشدر . صابر ۱۲
یاشیندا اولاندا مشهور
شاعر سید عظیم شیروا-
نین مکتبینه گیرمیش ،
ایستکلی شاگردی اولموشدر .

صابرین اوخوماغا و شعر یازماغا چوخ هوسی وارمیش .
بیر آز اوخودوقدان سولرا اونى مکتبدن چیخاردیب نوز
دکانینا گتیرمیشدی ، نوزونه آلورده کومکچی ائتمک ایسته بیردی .
صابر آناسیندان آیریلیب ایرانا اوخوماغا کلیر . آناسی نولدوکی
ایچون درسینی بیتیرمه میش شماخیا قایدیر . بو زمان صابرین
یلاخیشی چوخ آغیر کنچیردی . عائله سی چوخ کلیری ایسه
نولدو قجا آز ایدی .

۱۹۰۶ نجی ایلدن تیفلیسده « ملا نصر الدین » ژورنالی (مجله‌سی) چیخماغا باشلامیشدی. صابر ئوز شعرارینی بو ژورناللا گونده‌ریب چاپ ائتدیریردی. صابر ئوز شعرارینی ساده خلق دیلینده، خلق روحیندا یازدیغی ایچون هامی اونى اوخویوب باشا دوشوردی. بو شعرلر استثماریچیلارا، ظلمکارلارا، معارف دشمنلرینه و بوتون کهنه پرستلره بویوک ضربه ایدی. اونون ایچون آزادلیق دشمنلری صابری اینجادیب و تحقیر ائدیردیلر. بونا کورده صابر شماخیدان باکییا کلمیش و بالاخانى کند مکتیبینده درس دئمکه باشلامیشدر.

صابر ۱۹۱۱-نجی ایلده جگر خسته‌لیکیندن وفات ائتمیشدر. اونون قبری شماخیدادر. آذربایجان خلقی همیشه ئوز بویوک شاعری صابرین خاطره‌سین عزیز ساخلایاجاقدیر.

اوشا قدر اوشاغیم

آی باشی داشلی کیشی دینمه اوشا قدر اوشاغیم
نه ادب وقتیدی، قوی سوکسون اوشا قدر اوشاغیم

کتفینه دگمه سوکه یا سنه، یا قارداشینا
آتاون کوری ایچون بوشلا بو طفلی باشینا
ایندیجه - ایندیجه آنجاق یتیر اون بیر یاشینا
عقلی کسمیر، هله بیر کورپه اوشا قدر اوشاغیم
نه ادب وقتیدی قوی سوکسون اوشا قدر اوشاغیم.

بیر سو گوشدن ئوته ری ائتمه اذیت بالا ما ،
 کو کره ییب جوشما ، اوتان قونشولاری ییغما داما ،
 سنه سو گدو کلری گئتسین باشی باتیش آنا ما
 قیشقرباغرینی یارما که اوشا قدر اوشاغیم
 نه احب وقتیدی قوی سو گسون اوشا قدر اوشاغیم .
 آخ ، نه یاخشی کیشیدر قونشوموز آغجانین اری
 اوغلی سو گدو کیچ ، فرحدن آجا بیر مال و پری
 یوخسا آی هرزه کیشی بیر قوری سوزدن ئوته ری
 دار یخیر سان دئمه بیر سن که اوشا قدر اوشاغیم
 نه ادب وقتیدی ، قوی سو گسون اوشا قدر اوشاغیم .
 کیشی آز سویله منه بیر دخی مکتب سوزونی ،
 یعنی مکتبله اوشاق کامل اندر میش ئوزونی .
 بیر سو گوشدن ینه آز دانلا بو طفلین اوزونی
 سوزی لذتلی ، شیرین دیالمی اوشا قدر اوشاغیم
 نه ادب وقتیدی قوی سو گسون اوشا قدر اوشاغیم .

سواللار :

- ۱- آرواد ئوز ارنی نه ایچون دانلاییر ؟
- ۲- آرواد ئوز اوغلونی تربیه لندیرمک ایسته دیگی یولون نتیجه سی نه اولاییلر ؟
- ۳- بو شعرین مقصدی نه دن عبارتدر ؟

میرزا علی معجز

میرزا علی معجز
۱۲۵۲ شمسی ۱۸۷۳-
میلادی ده تبریزین
یاخینلیغیندا شہستر
قصبہ سینده آنادان
اولموشدر .

میرزا علی حاجی
آغا اوغلی معجز ایلمک

تحصیلینی شہسترده ملا علی آدلی بیر نفرین کهنه اصول مکتبینده .
آلهمیش و بوئولادا تحصیلی بیتمش ایدی .

معجزین ۱۶ یاشیندا اولاندا آتاسی ئولموش . قارداشلاری اونى .
استانبولا دعوت ائتمیشلر . او استانبولدا ۱۶ ایل کتاب ساتماقلا
مشغول اولموشدر .

اوزمان معجز وقتنین چوخونى بالقیز کچیرمش و همیشه مطانعه ایله
مشغول اولموشدر ایلمک دفعه شعر دئمکی ده استانبولدا باشلامیشدر .

میرزا علی معجز ۳۰ یا شنداغرتی ترک اندید شبستره
قاییدیب ۳۰ ایل مدتی‌نده اورادان هیچ چیخمامیشدر.

او همیشه نوز خلقنین حالینه قالار، اونلارین چکدیکلری
اذیتلری، ظلملری تصویر ائدهر. خلقه ظلم ائدهنلری نوز کسکین
شعرلری ایله قامچیلاردی. اونا گورده خلقی عوام ساخلایب
نوزونه قول ائتمک ایسته‌یه‌نلر اونولا ووروشاردیلار. معجز اونلارا
اغتنا ائتمه‌یه‌رک خلقی یولوندا و وطنین سعادت‌ی اوغرون‌دازیانین
چوخ‌دوغی ایله حسابلاشما‌ییب اجتماعی، منافعی، شخصی منفعتیندن
چوخ یوکسک دوت‌موشدر.

معجز نوز آذربایجانینا، ائلینه، عادتینه، دیلینه صادق قالاراق
شعر و یارادیجیلیغندا آنا دیلینی هر شیندن عزیز دوت‌موشدر.

شعرلرین هر بیر سطری آذربایجانلیلارین دیلین ازبری اولان
صابر میرزا علی معجزین ان سئودیکگی بیر شاعر ایدی و هر بیر
شعرینده صابرین الهام آلیردی. نوز دئدیگی کیمی اودا صابر کیمی
نوز خلقینی کسکین شعرلری ایله آیلدی‌یردی.

معجز شعرلرینی آنا دیلینده یعنی آذربایجان دیلینده یازدیغی
ایچون کیشی‌لر - قادی‌نلار هوسله اوخویوب دوشوندو کلریندن
معجزی چوخ سئوهردی‌لر.

معجز ظالم، اسارت، جهالت، سوادسیزلیق، احتکار و زورا-
کیلیق و مدنیسیزلیک قبیلهندن نه وارسا هامیسینا مخالف اولموش
و خلقینی ایشیغا، سعادت و خوشبخت دنیا یا دعوت ائتمشدر.
معجز ۱۹۳۴. نجوی ایل میلادیده وفات ائتمشدر.

اوخویون

آروادین بیاسه یازی	نوزی بازار کاغذی.
بالوارماز یاد کیشیه	سن کنجهنده آرازی.

مانع اولسا یازییا	گئدین دئین قاضیا
غیر ملت نورسه دیر	یازی یازماق تازییا

اوخی روسجا، آلمانجا	محتاج اولما دیلمانجا
هرکس دئسه فناهدی	باشین دولا قیرمانجا!

ائشیت ده دن سوزینی	اوخی نورسه ن یازینی.
قره یازی آغ ائیلر	اوخویانین اوزینی.

اوخور اوروس قادینی	آنلار علمین دادینی.
بیزیم حاجی کیشیلر	بازانماز نوز آدینی

دولانیر نوز بوشینا
الشمیه ک بوشینا

گوزون سیل باخ ماشینا
بیزده بیر زاد قاییراق

داغلاری آشدی گتدی
حوصلم قاشدی گتدی

آوومو میل قوشدی گتدی
بیزیم اولاغ یشریمه ز

گلیر لر بیزیم کویه
اود یاغدیر سا گونیه

طیاره چیخدی گویه
بیز نیلدریک گوره سن

حتی فرنگستاندا
مین دانه وار ایراندا

بیر دانا یوخ آلماندا
فالچی دارا قنونی

دوزخده یانا نمارام
من بونا اینا نمارام !؟

ئوکوزی دانا نمارام
یئر هوا دا دولانیر

اینانما جن پریه
بیز گندیریک گنریه

دنیرم سور ده رییه
هرکس گلیر قباغا

بیر پوللوق ده گهرین یوخ
دنیا دان خبرین یوخ

کبرین چوخ هنرین یوخ
فکرین گو گلرده گزیر

رنجبرین

ساقیا ایراندا چوخ مشکلدی حالی رنجبرین
 آلی آی ایشلر گنه دولماز چووالی رنجبرین
 او اکر بوغدانی ، اما خان ییغار انبارینه
 قیشدا یارماسیز یاتار اهل و عیالی رنجبرین
 خان ساتار آرپانی ، دارینی ، توکر پولون جیبه
 بورجلی ساققالن یولار باشی بلالی رنجبرین
 ملکدار بختور هرگون بویار ساققالینی
 ایلده بیردفعه حنا گورمهز عیالی رنجبرین
 نوکری ساخلار آغا تا وار دیزینده قوتی
 عذرین ایسته چون چوخالدی سن وسالی رنجبرین
 خدمت انیله ر مفتیه رنجبر ، بگلر ایله خانلارا !
 ائتمه سین ، من نیله یم ، یوخدر کمالی رنجبرین
 عقلین ایشله تسه انده ر نوکر آغانی برزگر
 یلمیریم هاردا کنچیر فکر و خیالی رنجبرین
 معجزا ! بیر فکر انده یدی رنجبر بو باره ده ،
 لیلک بورنون سیامگا یوخدور مجالی رنجبرین .

ایچون

دئیله غم یارانیب مندرس عبالر ایچون ،
دئین گدایه که حاضر اولا بلالر ایچون .
سن ایشله صبح و مسا ای جفاکش دوران ،
عمارت ائيله بنا محترم آغالر ایچون .
او حجره ، حجره دئیب فروش انده ، درویش ،
او حجره ده ، گیه جک یوخدو یینوالر ایچون .
قدر ایشین اوزادیر ، پامبوغون قضا اگیره ،
فلک گیریپ پاچالا بنز توخور گدالر ایچون .
گونزوی یوم بنجه بالی گوره نده ای مسکین !
اولی فقط قایریب آری اغنیالر ایچون .
کباب انده ر اتین اعیان قویار پلوو اوزونه ،
خدا اندیب قویونی خلق ناخدالر ایچون .
حنا و رنگی غبار ایله توزدی رنجبرین ،
اکبر حنا ایله رنگی او اغنیالر ایچون .
بلانی سئودیکلی انسانلارا وئره تاری ،
او هدیه عظمای در اولیالر ایچون .

سنین

ای بینوا گنه سارالیر صورتین سنین
 ظالم چوره ک گنه بیچه جک خلعتین سنین
 ائتمه ز نئازه کندلییه ارزاق اداره سی
 شهری سالیق نظامه فقط دولتین سنین
 ای رنجبر سن ئولمه لیسن چونکه کندلیسن
 دولت یانیندا یوخ قدر و قیمتین سنین
 یاز بیر عریضه دولتیوه بو سیاقله
 شاهها مگر ییز دگیلیک رعیتین سنین
 ای ملتین آناسی نظر قیل بو سمته بیر
 اولما رضا که آج وئره جان کلعتین سنین
 درد اهلینه دی درد یوی بی درده سوبله مه
 بلمه ز او، اهل درد بیلر زحمتین سنین
 آج قالما ییدی بیرگون اودولت، هاردان بیلر
 آجلیق نجه الیندن آلیر طاقین سنین

ل. ن. ، تولستوی

بویوک روس یازیچیسی لئونیدولایوویچ تولستوی ، ۱۸۲۸ نجی ایلده تولا شهری یاخینلغندا کی یاسنایا پولیانا کندینده دوغولموشدور . او مشهور و وارلی بیر ملکدار اوغلی ایدی . تولستوی مشهور بیر یازیچی و معلم اولموشدر . بدیع اثرلرینده ملکدار و کندلی حیاتی نی تصویر ایتمیشدر . کندیلرین آغیر یاشاییشینی گوسته رمیشدر . لئونیدولایوویچ تولستوی اوشاقلارین ترییه سینه چوخ فکر وئرمیش اونلار ایچون خیردا مراقلی حکایه لر یازمیشدر . تولستویون اوشاق حکایه لرین چوخ حیوان حیاتیندان آلمیش حکایه لر در . تولستوی ۱۹۱۰ نجی ایلده وفات ایتمیشدر .

سیچراییش

بیر گمی دنیانی دولانیب گتری قاییدردی . هوا ساکتدی ،
گویه رته ده ایدیلر . آداملارین آراسیندا بویوک بیر میمون گزیر،
هامینی اکلندی ریردی . بو میمون اگیلیب - بوزولوردی ، آتیلیب
دوشوردی ، صفتینی گولونج بیر حالا سالیب آداملاری آجیقلاندیریردی .
آداملارین . اونونلا اکلندیگینی بیله ن میمون حرکتلرینی داهادا
آرتیریردی . میمون گمی قاپیتانینین اون ایکی یاشلی اوغلنا طرف
سیچرادی . اونون باشیندان پاپاغینی قاپپ ئوز باشینا قویدی و جلد دور
آغاجینا دیرماشدی . هامی گولوردی ، باشی آچیق قالمیش اوشاق
ایسه گولسونمی و یا آجیقلانسینمی ئوزوده ییلمیردی .

میمون دور آغاجینین بیرنجی آتقیسیندا (یانا چیخان آغاجیندا)
اوتوردی ، پاپاگی باشیندان گوتوروب دیشلری ایله ، پنجه لری ایله
دیدمکه باشلادی . او سانکه اوشاگی آجیقلاندیریردی ، بارماغی ایله
اونی گوسته ریر ، آغزین اگیردی . اوشاق اونی هده له پیر . اوزه رینه

باغیر پردی . اما میمون پاپاگی داهادا آجیقیل دیدیردی . گمیچیلر برگدن گولمکه باشلادیلار . اوشاق قیزاردی . ژا کتینی چیخاریسه توللادی و میمونون دالینجا دور آغاجینا دیرماشماغا باشلادی . او بیر دقیقه ده کندیرله بیرینجی آتقییا دیرماشدی .

ایمدن قاجیب قورتارا بیلیمه جکسن - دئییه اوشاق باغیردی و داهایو خاریسا دیرماشدی ، آنجاق اوشاق میمونون اوئی آجیقلا - ندیرماسینی آنلادی ، اودا میمونندان گئری قالما دی . بئله لیکله میمون و اوشاق بر دقیقه ده دورون لاپ باشینا قدر قالخدیلار دورون باشیندا میموک اوزانندی ، دال اللرینی کندیره ایلیشدیریپ پاپاگی آخیرینجی آتقینین اوجونندان آسدی . ئوزی ایسه دورون تپه سینه قالخدی و اورادان اوشاگی قیزیشدیرماغا و دیشلرینی آغارتماغا ، سئوینمکه باشلادی . دوردن پاپاگین آسیدنی آتقینین اوجونا قدر ایکی آرشین اولاردی . بئله که دور آغاجی و کندیر الدن بوراخیلمازسا پاپاگی کوتورمک ممکن دکلدی .

لاکن اوشاق چوخ آجیقلا ندی . او دور آغاجینی و ایی بوراخیب آتقینین اوزهرینده آنلانیپ لنگر وورماغا باشلادی . هامی گوهرته ده دایانیپ میمونلا قاپیتان اوغلینین اتدیکلری ایشلره تماشا

هدير، گولوشوردی؛ آنجاق اوشاغين دور آغاچين ايپين الدن
بوراخيب آتقيدا لنگر ووردوغوني گورونجه هاميسي قورخودان
دونوب قالدی. اگر او يير بالاچا يانلش حرکت ائتميش اولسا ایدی
کويه رته يه يخیليب پارچا - پارچا اولا ييله ردی .

حتی يانلش حرکت ائتمه ييب، آتقین اوجونا قدر گنده رک
باباغی کوتورسه ایدی، بئله اونا کتری دونوب، دور آغاچينا قدر
کليب چيخماق چتين اولاجاقدی. هامی سسيزجه اونا باخا - باخا نه اولا -
جاغینی گوزله ييردی .

ييردن جماعتين ايچيندن کيم ايسه قورخودان يير آه چکدی .
اوشاق بو سسدن ئوزونه کليب آشاغيا باخدی، و تيره دی .
بو زمان گمين قاپيتانی اولان اوشاغين آتاسی قاينتدن چيخدی .
او تفنگی قاقابی وورماق ايچون کتيريردی . اوغلونی دورون باشيندا
گوردی او ساعتجه اوغلونی نشان آلاراق ،
« سويا آتيل بو ساعتجه سويا آتيل ! يوخسا ووررام - ديه
باغيردی .

اوشاق بشرينده ييرغالاندی . آنجاق آتاسين دئديکلرينی آنلامادی .
- « سويا آتيل يوخسا گولله ايله ووراجام ! يير . ايکی . .
و آتاسی « اوج ، ديه باغيران کيمي ، اوشاق باشي ايله اشاغيني

گوستریب سیچرادی .

اوشاغین بدن ییر توپ گولله سی کیمی شاپیلتی ایله ده نیزه
دوشدی . دالغالار هله نورتمه میشدی که گمیدن ایکی ریمه قدر ایکید
کمیچی ده نیزه آتیلدی . قرخ ثانیه سونرا (بو ثانیه تماشاچیلارا چوخ
اوزون گلدی) اوشاغی سویون اوزمه رینه چیخار تدیلار . اوئی گوتوروب
کمییه کتیر دیلر . ییر شچه دقیقه دن سونرا اونون آغزیندان - بورنوندان
سو آخدی و اوشاق نفس آلمایا یاشلادی . قاپیتان بونو گوره ر گورمه ز
اونی ییر شئی بوغورموش کیمی بیردن باغیردی . و آغلاماسینی گورمه -
سینلر دئییه ، نوز قابینه تینه قاجدی .

لغتلر : گویهرته - گمینین عرشه سی .

دور آغاجی - گمینین اورتاسیندا یئلکن ایچون وورولموش
اوزون آغاجلار . قاقایی - ده نیز قوشی .

سواللار : ۱ - میمون گمیده نه اندیردی ؟

۲ - میمون اوشاغا نچه ساتاشدی ؟

۳ - اوشاغین حیاتی نه ایچون قورخولی ایدی ؟

۴ - قاپیتان نوز اوغملونی بدبختلیکدن نچه خلاص اتندی ؟

ماقسیم غورکی

ماقسیم غورکی - آلكسى ماكسيموويچ پشكوف تخلصيدر .
 او ، ۱۸۶۸ نجى ايلده نيژنى - نوو غورود (اينديكى غوركى) شهرينده
 آنادان اولموشدر . غوركى بئش ياشيندا اولدوغى زمان آتاسى ئولموش
 يتيم قالميشدى .

ماقسیم غورکی ۱۸۹۲ نجى ايله قدر چوخ پيس حیات کئچيرميش
 اوزون مدت يوردسوز يوواسيز دولانميشدر . او مختلف يئرلرده نوکر
 حمال و کشیکچی اولموشدر . بونلار اوندا استثمارچيلار او
 مقته خورلارا قارشى نفرت اوياتميشدى . او بيرنجى دفعه ۱۸۹۲نجى

میلادی ایلده «مآقار چودرا» اثرینی یازمش واونونلا گئت - گئده
 شهرت قازانمشدر . ماقسیم غور کی «آنا» آدلی بیر اثر یازمیشدر که
 اونی بوتون دنیا زحمتکشلری و آزادلیق طرفدارلری اولانلار سئوه -
 سئوه اوخویورلار .

اونون یازدیغی اثرلر انسانا یاشاماق یوللارینی ئوگره دیر ،
 اونا گوره ده اونون اثرلری بوتون دنیادا مشهور دور .
 ماقسیم غور کی اوشاقلار ایچونده بیر چوخ مراقلی حکایه لر
 یازمشدر . اوشاقلاردا اونی چوخ سئویزلر .

ماقسیم غور کی ۱۹۳۶ نجی ایلده موسقوا شهری یاخینلغندا کی
 غور کی کندینده خلق دشمنلری طرفیندن ئولدورولموشدر . بویوک
 صنعتکارین خاطره سی همیشه آزادلیق طرفدارلاری یانیندا عزیز در .

پېښه

پښه نين اون ياشي وار ؛ نازيك آريق كرتسكله كيمي چهويك
بیر اوشافدر ، آلا بزهك بیر جیندیر پالتاری چيكنیندن سالانیر .
گونشدن قارالمیش وچیر کلی دریسی ساییسز - حسابسیز یرتیقلاردان
گورونور .

پښه قوری بیر اوت چوپونه بنزه بیر ؛ ده نیزدن اسه ن كوك
بیرچوبی اوينادا - اوينادا آپاردیغی كيمي پښه ده جزیره نین داشلاری
اوزه رینده آتیلیب دوشور . سحردهن آخشامادك گزیر و همیشه اونون
یورولماق بیلمه یه ن سسی ائشیدیلیر : گوزل ایتالام - منیم ایتالام ؛ .
پښه نی هر شیئی مشغول اندیر . گوزل تورپاق اوزه رینده چای
کیمی آخان چیچکلب ، سرمه یی داشلار آراسیندا کی كرتسكله لر ،

زیتون آغاچلارینین ، اوزوم تنکلیرینین یارباقلاری آراسینداکی
قوشلار و ده نیر دیینده کی بالیقلار - بوتون بونلار پشه نی مشغول
اندیر .

پشه حقینده بیر چوخ مراقلی شیلر سویله مک ممکندر .
بیر دفعه بیر سنیورا ئوز باغنین آملالاریندان بیر زنبیل ده ریب
پشه ایله ئوز دوستونا گونده ریر .

او پشه یه دئیر :

- باخ سنه سولدو وئره جگم که آز پول دگل .
پشه بویوک بیر سئوینجله زنبیلی قالدیریر ، باشینا قویوب گئدیر .
سولدونی آلماق ایچون بیر ده آخشام قاییدیر .
قادین دئیر :

- سن چوخ تله سمیرسنمی ؟

پشه آه چکیب دئیر :

- آها سنیورا ، نه قدر اولسا چوخ یورولدوم ! چونکه اونلار
ارن ده نه دن چوخ ایدیلر .

- آغزینا قدر دولی اولان زنبیلده ، اون آما ،

- آما یوخ ، سنیورا ، اوشاقلار !

- بس آلمالار ؟

- قوی هله اوشاقلاری ساییم : میکنله ، چووانتی ...

قادرین حرصلندی . پئنه نین چیکنیندن یاپیشیب سیلکهله دی .

- ده گوروم ، آلمالاری آپاردینی ؟

- سئنیورا ! میدانا قدر آپاردیم . سیز بیرجه قولاق آسین ،

گورون من ئوزومی نجه یاخشی آپارمشام ! قاباقجا اونلارین هنج
گولمه لرینه باخمادیم .

قوی دئدیم ، اونلار منی ایششکه اوخشاتسینلار ، سئنیورایا

حرمتیم اولدوغوندان اونلارا دینه دیم . آنجاق اونلار آنلی اله سالماغا

باشلادیقدا دئدیم یوخ ، بو سیزه اوجوز اوتورمایاجاق ، بورادا زنبیلی

یثره قویدوم . آه مهربان سئنیورا ، بیرجه گوره یدینیز آلمالاری اونلارا

بیرجه بیرجه نجه ووروردوم ، گولمکدن غش ائده ردینیز .

- اونلار آلمالارین هامیسینی داغیتدیلار ؟ دمه خانیم باغیردی .

پئنه غملی - غملی آه چکیب دئدی :

- یوخ اونلار هامیسینی داغیتمادیلار . اوشاقلارا ده گمه بهن

آلمالار دیوارا ده کیب پارتلادی ، آلمالارین قالانلاریتی دا دشمنلره

غالب کلیب باریشقدان سونرا بیرلیکده یتدیک .

قادين آغزينا كلن سوگوش و لعنتلى پىڭە يە ياغدردى ،
اوزون زمان چىغىردى . پىڭە ايسە اونى دىنلە يىر ، ھردم بىر دىلىنى
مارچىلدادىر و بعضاً دە :

- بە بە عىجب دىيىر . عىجب سوزار در - دىيە تصديق اندىردى .
قادين يورولوب اوندان اوزاقلاشديقدا پىڭە اونون دالىنجا باخى دىدى :
دوغرودان باغنىزىن گوزل ميوە لرىنى او نادىنچلرىن باشلارىنا نىجە
چالدىغى گورسەيدىنىز ، مىندن ھىچ دە اينجەزدىنىز . آھ ، بىر جە
گورەيدىنىز اووقت سىز سوز وئىرەيدىنىز بىرسولدونون عوضىنە ايكىسىنى
وئىرە سىنر .

گوبود قادين غالب گلىش اوشاىن سادە سئوينچىنى آنلامىردى .
او ، آنچاق اوشاى آغىر يۇمروقلارى ايلە ھەلە يىردى .

باجىسى - پىڭە دن چوخ ياخشى قىز در ، آنچاق پىڭە دن عقللى
دگلدەر . او ، وارلى بىر آمريقالىنىن ائويندە قوللوقچى ايدى . اونون
ايشى ائو يىغىشدىرىب تىمىزلە مكدى . قىز آمريقالىنىن ائويندە قوللو-
قچولوغىا گىردىكىدن سونرا ، اونون اوست باشى چىچك كىمى تىمىز
اولموشدى . اوزى قىزارمىشىدى . يىمكى ، چورە كى ياخشى اولدوغو-
ندان پايز آرمودى كىمى شىرە لەنىب دولموشدى .

پیر دغه قارداشی اونډان سوروشدی :

- سن هر گونمی پیرسن ؟

باجیسی لووغا - لووغا :

- ایسته سهم گونده ایکی - اوج دغه پیهرم ! دئیہ جواب وئردی

پئیہ :

- دیشلرینه حیفین گل سین ! دئیہ مصلحت گوروب دوشونمکه باشلادی :

پیر آزدان سونرا پئیہ ینه سوروشدی :

- آغان چوخمی دولتیدر ؟

- آغام ؟ منجه او ، شامدان دا دولتیدر !

- یاخشی ، بو بوش - بوش سوزلری دانیشما یاق . آء اون نیچه

شالواری وار ؟

- بونی دئمک چتیندر .

- اون ؟

- بلکه داها آرتیق .

پئیہ دمدی :

- گت قیسا و ایستی شالوارینین بیرینی منه کتیر .

- نیه ؟

- منیمکینی گورمورسنمی ؟

بونو گورمک چتیندی ؛ پئیہ نین آیاغیندا کی شالواردان چوخ

آز شنی قالمیشدی .

- دوغرودر - دئیه باجیسی دا اونونلا راضیلاشدی،
 - سن چپلاقسان، آنجاق آغا ائله بیلر که بیز اوغورلامیشیق.
 پئیه ایناندیریجی بیر سسله اونا دئدی:
 - آداملاری بنیزدن آنجاق حساب ائتمه، چوخ شیمدن بیر
 آزجا کوتورنده اوغورلوق اولمور. بولوشمک اولور.
 باجیسی اونونلا راضیلاشمادی،

- بو بیر نغمه در - دئدی. آنجاق پئیه اونی تئز راضی ائتدی.
 باجیسی مطبخه قاجیب بوز بیر شالوار کتیردی. بوشالوار پئیه نین
 بوتون بدنینده بیر قدر اوزون اولدی. آنجاق بو شالواری
 نجه دوزلهتمکی پئیه در حال آنلامیشدی!
 او، باجیسینا دئدی:

- بیچاغی بورا وئر!
 هر ایکسی جلد آمریقالنن شالوارینی اوشاق ایچون چوخ
 مناسب بیر لباسا دونده ردیلر. بیر قدر کئن، لاکن راحت بیرتوربا
 چیخدی، اوشاغین چیکینلریندن کندیرله باغلاناراق دوروردی.
 بو کندیری بوینونا دولاهاق اولاردی. شالوارین جیبلری قوتون
 قوللارینی چوخ یاخشی عوض ائدیردی. اونلار بونی دها گوزل
 بیر لباسا دوندهر چکیدیلر. آنجاق شالوار صاحبین آروادی
 بونلارا مانع اولدی. خانم مطبخه کله رک گوبود سوزلر سویله مکه

باشلادی. پشه اونون سوکوشونه مانع اولا بيلمير، آنجاق آلیننی قیریشدیریر، الینی اوره کینین اوستونه قویور، باشینی درتوب یورغون - یورغون نفس آلیدی، اما خانم اری گلینجه به قدر راحت اولا بيلمه میشدی.

اری سوروشدی:

- نه اولموشدر؟

پشه دئدی:

- سنئور، خانمیزین قویاردیغی های - کوی منی چوخ تعجبلندیریر، حتی سیزدن بیر قدر اینجییرم، آنلادیغیما کوره خانم بئله ظن ائدیر که ییز شالواری خراب ائتمیشیک، اما سوزی ایناندیریرام که بو منیم ایچون چوخ یاخشیدر. خانم یقین بئله دوشونور که من سیزین آخیرینجی شالوارینیزی کوتورموشم و سیزده باشقاسینی آلا بيلمه یه جکسنیز.

آمریقالی اونون سوزونی آرخابین و ساکتجه دینله ییب دئدی:

- آنجاق منده بئله دوشونورم که قوچاق بو ساعت پولیس

چاغیرماق لازمدر.

- هه...؟ دئییه پشه چوخ تعجب ائتدی! نه ایچون؟

- سنی دوستاقدانه یه آپارماق ایچون!

بوسوز پشه نی اینجیتدی، او آز قالدی آغلا سین آنجاق او

ئوزونى ساخلادى و جىسارتلى دندى :

- اكر سئنيور ، بوايش سىزه خوش كليرسه ، البته ، چاغىرايدلەر .
سىز . آنجاق شالوارىم چوخ اولسايدى ، من سىزىن كىمى ائتمە .
زىدىم ، سىزىن دە شالوارىنىز بىر دهنه دگل كه ، من سىزه ايكي بلكه ده
اوج شالوار وئەردىم ، اما اوج شالوارى اوست . اوستە كنىمك
اولماز ، خصوصيله اىستى كونلارده . آمريقالى قهقهه چكىپ گولدى .
آخى وارلارلار بعضاً سئوينىرلار . سونرا او پئىپە شوقالاد ، بىر
فرانقدا پول وئردى ، پئىپە پولى دىشارى ايله يوخلايدىب راضىلىق
ائتدى .

- چوخ ساغ اونون سئنيور ! دئيه پول قلب دگل !
ياشلى آداملار پئىپەنىن زىرە كلىكىنى و حاضرجوابلىغىنى كوروب
اونون حقىنده دئيردىلار :

- بو آنارشىست اولاجاقدىر !
بىر . بىرىنە داها دقتلى باخان مرحمتلى آداملار دئيردىلار :
- پئىپە بىزىم شاعرىمىز اولاجاق .

باشى گوموشدن توگولموش كىمى كورونەن اوزى قديم روم
پولونا بنزەيەن عقللى و هر كسىن حرمت ائتدىكى نىجار پاسقاوالينو
ئايىسە ئوز . ئوزونە دئيردى :

- اوشاقلار بیزدن یاخشی اولاجاقلار . اونلار گوزل یاشایا-
جاقلار ، چوخلاری اونا اینانیردی .

لغتler :

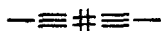
شنیور = آقا - جناب ، شنیورا = خانم . سولدو = خیرد ایتالیا پولی .
فرانق = فرانسیز پولودر . آنارشیت = هر هانسی دولت قورولوشونا اعتراض
اگدن یو حکایهده فاییتالیستلر علیهنه بروتست اگدن معناسینادر .

سواللار :

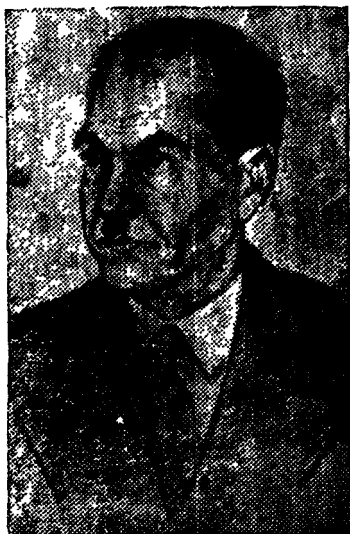
- ۱- پشه کیمدر ؟ بو حادثه هانسی مولکهده اولموشدر ؟
- ۲- اوشاقلارلا دالاشیرکن پشهین هانسی خاصیتلری موزونی کوستریر ؟
- ۳- نجار باسقوالینو نه ایچون اوشاقلارین اونلاردان یاخشی یاشایاجاقلارینی
دوشونور ؟ اوکیملرین فکرینی سویله ییر ؟

تاپشیریق :

- ۱- حکایهین نقشه سینی دوتون و بو نقشه اوزره نقل اگدین .
- ۲- حکایه نی آیری - آیری حصه لره بولوب هر بیرینه آیریجا آدومرین .

علی فطرت

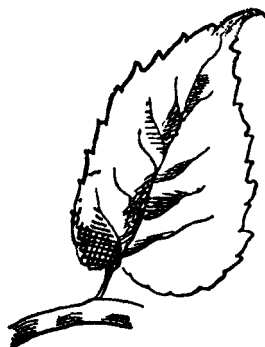

علی فطرت ۱۲۶۹-نجی
ایل شمسی ده تبریزده
آنادان اولموشدر.
او ۱۵-۱۶ یاشینا.
دک قدیم اصول مکتبده
اوخوموش، سونرا او-
خوماغی ترک ائتمیشدر.
مرتبلیک صنعتنی ئوکره.

تمک قصیدله مطبعهیه داخل اولموش و تقریباً اون ایل بورادا
چالیشمیشدر. مطبعهده ایشله دیگی زمان ادبیاتلا مراحلا نمیش و
شعر دنمکه باشلامیشدر.

شاعر سونرالار مطبعهنی ترک ائده رک دیگر وظیفه لرده ایشله-
میش و نهایت ۱۳۰۳-نجی ایادن تبریز جلفا دمیربولوندا خدمت
ایتمکه باشلامیش ایندی ده بو ادارهده ایشله بیر.

شاعرین گنجارین تربیه سینه حصر اندیلیمیش «بوم و بلبل»
 آدلی کتابچاسنی ۱۳۱۱- نجی ایلده ، «دیوان فطرت» آدلی ۱۵۰
 صحیفه لیک منتخباتی ۱۳۱۶- نجی ایلده ، تبریزده چاپ اندیامیشدر.
 علی فطرت 'نوز غزل'، قصیده و وطنی شعرلریله سهئد- شاهین-
 تبریز- کافون شعرا ، آذربایجان ، وطن یولوندا و خاورنو غزیده لر-
 ینده اشتراک اتمیشدر .

مجلس ملییه

بنای ظلمی اندیب دست عدل زیرو زبر
آچیلدی مجلس ملی گندیبدی حزن و کدر
گندیزدی ۱۳۰۰ ایل ۲۴ شمسیدن

بو امر خیر اولوب شانلی خلقمیزدن اثر

او گوزاریکه گنجه صبحه دك یاتا نمازدی

یاتیمبدی گور نجه آسوده ایندی او گوزلر

او دیللریکه اولار حق سوزون دییه مہ زدی

بوگون اولوبدولار آزاد خلقه نطق ائیلر

او ملتیکه اولار دائما قان آغلاردی

دونوب زمانه، اولار گل کیمی تمامی گولر

او قامتیکه اگیلمه زدی کبریان فلکه

بوگون اولوبدور او قامت ملالدن چنبر

داها غم ائیلمهز عالمده آذر اولادی

که آذریدن اولوب آذریلره رهبر

او قوزغونپکه بورا لاشه فکرینه گادی
 سینیبیدی بالو پری اوجدن آچاماز پر
 کرک بیکون بیز ائدهک اتفاق عالمده
 نفاقدن اولوری ئولکه میز دچار خطر
 بو امر خیرده لازمدی چوخ تلاش بیزه
 بیزیم تغافلیمیز فرقه یه ضرردی ضرر
 باشندا فکر نفاقی اولانلارین فطرت
 کونش دوشوب گوزونه گوزلری ائدهر یریر

ای وطنیم

ای وطنیم دشمن سنین همتیندن - غیرتیندن
یارباق کیمی بوداغلاردا ایندی اسهر صولتیندن
من آناجان آد قویوبسان تاربخلرده هر زماندا
اودور اسهر پاك آدیندان ظلمکارلار هر مکاندا
من کور اوغلی، باغلی یتیم یسن ای وطنیم
سنسن منیم باغیم، گلیم، یوردوم - یووام، گل چمنیم
قهرماندر نسلین سنین بو نیادا بیلیر عالم
اودور یتیمه ز اصالانلارین دعوالاردا بیر ذره غم
طرلان کیمی فضالاری سیر ائیمله یهر مرد اولادین
اصلان کیمی گزه ایندی دوشلرینده کیشی قادین
جیرانلارین اولار بوگون ساوالانین گل چیچکین
دارار ترکهر گل اوزینه گوزه المرین نئل بیرچکین
بیلیر بیرده بو وطنده ظلمکار بر آچا بیلمه ز
کسیلبدر بال وبری قوزغون کیمی اوچا بیلمه ز
گونش شوقی کور اندیدر شب یره نی گورورم من
اودر اللهه نولکه مزده هر گوشه ده مین جور فتن
وجه گلمه ز بوندان سونرا بو فتنه لر - بومکاندا
خانلرین فتنه لری بللی اولور هر زماندا

محمد بی ریا

محمد بی ریا ۱۲۹۳-

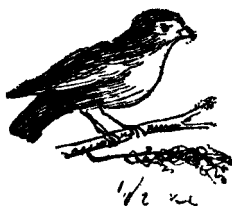
نجی ایل شمس‌ی ده تبریزده
آنادان اولموشدر. سکیز
یاشندا مکتبه وئر-
یلمیش، اورتا مکتبده
اوخودوقدان سونرا
یوخسوللوق تحصیلینی
دوام ائتدیرمکه امکان

وئرمه دیگیندن درسی بوراخیب مخلف صنعتلرده ایشله میشدر.
او ایسته ر ایشله دیکی، ایسترتسه نظام وظیفه یه چاغریلدیغی زمان
کوردیکی حق سیزلیکار علیهنه مبارزه آبارمیش، همیشه آزادلیق
یولوندا چالیشمیشدر. اونون آزادلیق حقینده، دشمنلره یازدیغی
استهزالی شعرلری خلایقین ازیر بیلدیگری شعرلر اولموشدر.

بی ریانین آتشین شعرلری وطن بولوندا، مردم، ظفر،
دماوند، شعله ور، سپید رود، آذربایجان و خاورنو غزیتله لرینده
چاپ ائدیلمیشدر.

محمد بی‌ریا ۱۳۲۰-نجی ایادن باشلایاراق ایران آذوبایجانیین
 مبارز بیرشاعری و فعال بیرایشچیسی کیمی فعالیتیه باشلاییر او ئوز
 شعراریله فاشیزمه هجوم اندیر. ئوز خالقینه فاشیزهین منفور
 سیماسین تانیدیر، قارا مقصدلرینی و نازیسمین بشریت ایچون نه قدر
 قهلهکلی اولدوغنی بیلدیریر.

محمد بی‌ریا «چتر بازار»، «روزنامه اداره سینده»، «ستاد
 لینفراد»، «ارباب و اکینچی» پیه‌سلری یازیب صحنه‌لرده اویناتماقلا
 دشمنلره نفرت او یادیر.

من نه دئییرم؟

من دئییرم - ظلمکاردان آزاد اولسون مسکنیم
پوزولماسین خزان وورموش باغلار کیمی گلشنیم
آنا تورپاق غنچه انسین، گل چیچکدر سئوینسین
سولغون اوزار، یاشلی گوزار، پاک اوره کار سئوینسین

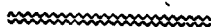
من دئییرم - ئولکه میزده یانسین علمین چراغی
همیشه لیک سوندورولسون جهالتین اوجاغی
هر طرفده مدنیت سرایلاری تیکیلین
خیابانلار گنیشله نسین چکیلین

من دئییرم - اسارتدن خلاص اولسون ائلیمیز
بوندان آرتیق ظالمیره باغلانماسین بئلیمیز
استثماره قارشى دورسون رنجبرلر اوردوسی
اکینچیلر، زحمتکشلر، کارگرلر اوردوسی

من دئییرم - «دیقتاتورلوق» ابدیلیک چوروسون
آزادلیغین گوزل نوری هر طرفی بوروسون
حریتین کلمه سیله شهرت تاپسین آدیمیز
بیز نولسه كده سعادتله یاشاسین اولادیمیز

من دئییرم - یوردوموزا کج باخانلار یوخ اولسون
بهتان دئییب آدیمیزا شر باخانلار یوخ اولسون
خلقیمیزین ایکی تلیکی دوشسون دیلدن دیلله
عمللری یادگار تک قالسین ایلدن - ایللره

من دئییرم - آذربایجان قهرمانلار یوردودر
شجاعتلی باقرخانلار، ستارخانلار یوردودر
بوئوک قاجار شاهلارینی بولا سالامیش بو دیار
اونون هر بیر قارشییندا اجدادیمین حقى وار

عزیز وطنیم آذربایجانا

بسله نیر قلمیمده سونسوز حرمت آذربایجانا
ایسته رم دنیاده من حریت آذربایجانا

سانمایین نوز یوردومون اسرارینه بیگانه یهم
من اونون سودای عشقیندن بوجور دیوانه یهم
شمعه بنزهر دوره سینده فیزلانان پروانه یهم
قویمارام اصلا قوبولسون منت آذربایجانا

شاعرم ، بیر بلبلیم من ، آشیانه مدر وطن ،
سیرساهییمدر افقلم ، خوابگاهیمدر چمن
چولده بیتیمیش لاله لر ، داغلاردا آچمیش یاسمن
هر بیر ی و ارمیش ی نه بیر زینت آذربایجانا

بیرسوزلدر سنودیم که حسنین حیرانیم
من اونا تعریف یازان شاعرلرین قربانیم
بیلیمیرم صوفی پرستم ، عارفم ، روحانیم
قائلیم معناده من بیر قیمت آذربایجانا

من خیانت انتمه‌دیم مرحوم اولان اجدادیم
ارث تڭ وئردیم بو یوردی قهرمان اولادیم
حفظ اندیب بو اولکهنی باش اغمه‌سین جلا‌دیم
آونلارین آوانی وئرسین شهرت آذربایجانا

پایدار اولسون گرك اودلار - آلولار توپرائی
دالغالانسین شانلی برجینده عدالت بایرائی
قصر دن خوشدر منه هر دخمه‌سی - هر چارداغی
مسله‌نیر قلییمده سونسوز حرمت آذربایجانا

آذربایجان ائل مارشی

بیز دنیانین قورخی بیلمز بیر قهرمان ائلیک
آلولاردان یارانیلیمیش آذربایجان ائلیک

یوردومیزی یاشاداجاق آدیمیزلا سانیمیز
تاریخلرین زینتیدر شهرتیمیز سانیمیز
هندستانین داغلاریندان محکمدر ایمانیمیز
بونا شاهد بدنده کی ایلکیمیز قانیمیز

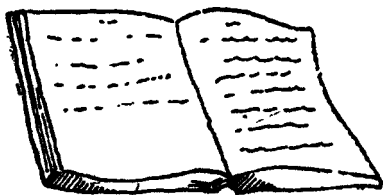
بیز دنیانین قورخی بیلمز بیر قهرمان ائلیک
آلولاردان یارانیلیمیش آذربایجان ائلیک

بیز بیر ائلیک قوی بیلینسین آندیمیزدر سوزوموز
خائنلره مرحمتله باخا بیلیمز کوزوموز
خلقمیزی حفظ ائتمشیک ایلمر بوی اوزوموز
تپکیلیمه میش یئر بیزیم آنلی آجیق اوزوموز

بیز دنیانین قورخی بیلمز بیر قهرمان ائلیک
آلولاردان یارانیلیمیش آذربایجان ائلیک

چیر یولوموز وارسا اودا حریتین یولودر
 باشدان - باشا اوره گیمیز صداقتله دولودر
 آذرعتان ائلی حقین بو کولمیهن قولودر
 دوستلاریمیز بیزه گلدر، دشمن تیکان کولودر
 بیز دنیائین قورخی بیلمز بیر قهرمان ائلیک
 آلولاردان یارانیمیش آذربایجان ائلیک

سود وثریدر بیزه آنا، ایشیغندا اولکهرین
 جسله نمیشیک قوجاغیندا آل کونشلی سحرین
 هر یئرینی بوروموشوک قافلانکوهین خزرین
 آلیر بیزدن بوتون ائلر سوراغینی ظفرین
 چیز دنیائین قورخی بیلمز بیر قهرمان ائلیک
 آلولاردان یارانیمیش آذربایجان ائلیک

میر مهدی اعتماد (ناطقی)

آذربایجاندا نوز
اجتماعی منظومه لریله
شهرت تاپمیش اعتمادین
آدی میر مهدی، آتاسانین
آدی ایسه سید محمد در .
او ۱۲۷۹ هجری ایل شمس-
ده تبریزده دوغولوش
اولجه ملا یوسف آدلی

بیر کهنه اصول مکتب معلمیندن، سونرا ایسه میرزا ابوالقاسم خانین
اصول جدید مکتبینه ابتدائی تحصیلینی بیتیردیکدن سونرا طالبیه
مدرسه سینده سرف، نحو، فقه، اصول، معقول، منقول و حکمتدن
درس آلاراق دورنن عالی تحصیلینی قازانمیشدر .

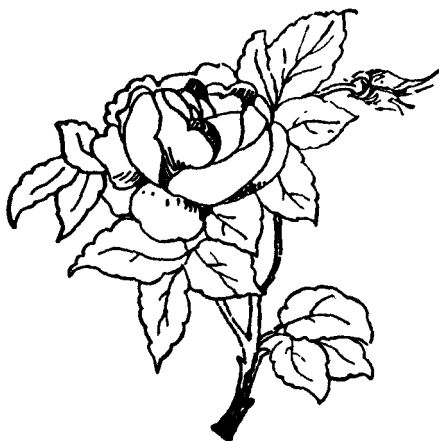
اعتماد تحصیل ایله برابر ادبیات ساحه سینده شخصی مطالعه ایله مشغول
اولاراق معلوماتینی آرتیرمیشدر، مکتب و مدرسه تحصیلینی بیتیر-

دیکن سونرا خاق معارفی ساحه‌سنده فعالیتیه باشلا ییب تیریزده
مشهور « اعتماد » مدرسه‌سینی آچمیش و تام ۱۵ ایل بورادا
ینی نسلین تربیه‌سیله مشغول اولموشدر .

ایراندا رضا خان استبدادی یخیلدیغی زمان آزادلیق سرودنی
ترنم ائدن ایلک شاعرلردن بیریده میر مهدی اعتماد اولموشدر .

میر مهدی اعتمادین «وز خلقینه بویوک خدمتی ، اخلاقی ،
تربیه‌وی و اجتماعی موضوعلاردا یازدیغی شعرلری و کتابچالاری
وارد . مثلا اونون هله رضا شاه‌دیه‌تاتورلینی دورینده یازدیغی مناظره ادبی
آدلی اخلاقی کتابچاسی ۸ دفعه ، آئینه اخلاق شعر کتابچاسی ۲۰ دفعه ،
بدرقه الصبیان ۱۰ دفعه ، میزان الانشاء ۶ دفعه چاپ ائدیلمیشدر .
البتہ بو کتابلارن هله رضا شاه استبدادی زمانی بئله چوخ اوخوجی
جلب ائتمه‌سین اساس سببی ، اونلارین درغما آنادیلینده ، آذربایجان
دیلینده اولماسی ایدی . بونلاردان باشقا شاعرین الفبای جدید ،
هدایت الکلام ، تحفه الصبیان ، گلینلر بزه‌کی ، گل غنچه‌سی آدلی
شعر کتابچالاری دا آز مدت عرضینده دفعه لره چاپدان چیخیب
نشر ائدیلمیشدر . حال حاضرده شاعرین شانلی آذربایجان آدلی
بویوک شعرلر مجموعه‌سی چاپ ائدیلمیشدر .

میرمهدی اعتماد قلمی کسکین، سوزلری دوزگون، کلامی موزون،
افاده‌لری ساده و فکری آیدین بیر آذربایجان شاعریدر . او ملی
ادبیاتین انکشافیندا یورولمادان چالیشمیشدر .

گنت آدامین ثانی

لای لای دئمه ملت آییلبدر دخی یاتماز
الشمه بئله هیچ کیم حیاتین سنه ساتماز
من مرد اوغولام بیل که قانیم یاک و تمیزدر
بیر کس او کثیف قانوه ئوز قانینی قاتماز
بیهوده منه سویلمه ال چک بو ائلمیندن
غیرتلی اولان طایفا تفاقین ائلین آتماز
من عاشقیم سئوکیلامین عشقی یولوندا
بیر عشق بو عالمده منیم عشقیمه چاتماز
بو یولدا چیغیرما ئوزوی زحمته سالما
بیر کسده اگر یاتسا، سسین کالدر اویاتماز
هر کیم که سالار ملتنی دردو بلایه
گر معرفتی اولسا باشین بیرده اوجاتماز
ساغ کوندومه کئچدیکده یئدین یاخشی الیمدن
دنیا بویی درمان اولا بو دردی ساغالتماز
من اعتمادین فکرینی بهر یایهده گوردوم
بو عشقدن ئوز که نه دئسن بئینینه باتماز

آزادلیق بهاری

صبح آچیلیب ایشیق‌لانیب عشق‌لی کاروان گلیر
نغمه‌لری جرس‌لرین سامعه‌یه روان گلیر
حق یولونى گنده‌لرین عشقی فلکده گورسه‌نیر
سس بورویوب سمالری سئوگیلی قهرمان گلیر
دسته به دسته دورنالار منتظم حاليله گئدیر
تفرقه‌نی سئوه‌لرین باغچاسنا خزان گلیر
قول بوداغی چنارلارین قوشلارا آشیان اولوب
خلقی آییلمه‌ماغا چیخیب سس‌لی هر زمان گلیر
غم‌تله یاتانلاری خوش یوخودان اویاتماغا
نغمه گلیر نوا گلیر بیرده نسیم جان گلیر
پروین آغ شمایل‌ی گوزدی یاتان جماعته
باشلارینا یانانلارین دهشتیله دومان گلیر
بیرگونشین جمالینی خلقیمز آختاربرگوره
سویلدگوروم که بوگونش یوردوموزا هاجان گلیر
برچم عدلی قالدیران خلقی حیاته سوق ائدن
شانلی شرف‌لی بیر بهار عالمه ارمغان گلیر

مثللار

شاگرد اولمايان . استاد اولاييله .
ئوخ كه قور تولدى كماندان كنده جك چاره سي يوخ .
آدام ايكي دفعه ئولميه جك .
ئوقدر بيشير كه يئيه ييله سن .
دوگمه قايىمي دوگه رار قايووي .
سيچان نه در كه كله پاچاسي نه اولسون .
ئوز گوزينده ديره گي ، ئوز گه گوزينده چوبى كورور .
ئوكون دگيرماندا آغارديب .
حمام سوييله دوست دوكتور .
اول يولداش سونرا يول .
وطنى سئومك ايماندا ندر .
ئوز گه كيسه سندن حاتمليك ائيله مه ؛

گوج بیر لیکده در

اوج نوکوز بیر کوشنده راحتلیکله دیریلیک ائدبردیله. بیر شیر اونلارا حمله ائدهنده نوکوزلر بوینوز بوینوزا وئریب شیرین قول و قابورقاسینی خورد و خمیر ائدیپ قاجیردیله. آخرده شیر یاغلی دیلی ایله اونلارلا دوستلیق سالیپ آند ایچدیکه دامه حیوان اتی یتمکی توبه ائدبدر. نچه گون کئچدیکن سونرا نوکوزلرین بیریسینی خلوته چکیب دئدی: یولداشلارین سندن راضی دگلر اونلار سنی ئولدورمکه قراره کلیبار. بونادا سبب سفین سوا کئندهنده، قاباغا دوشوب بولاغین لاپ کوزبند سو ایچمکین وهمده اونلارا افاده و آغالیق ساتیب گاهه بوینوزدا کوستر-مکیندر اودر که سن سو ایچهنده سنی ئولدوره جکلر. نوکوز بو بو اوبدورما سوزله آلدانب بو حادثه نین قارشیسینی آلماقدان ئونری شیردن تدبیر ایسته دی. شیر دئدی که ایندی بولاغا گئت سودان قارنینی دويدور آخشام ئوزوی ناخوشلیقا وور، اونلارین یانیندا سویون هنده ورینه گئمه، صواح بو خصوصدا تدبیر ائده-ریک. نوکوز بولاغا گئتدی شیرده او پیری نوکوزلرین یانیندا کلیب دئدی: سیزه بیر قورخولی خبر کتیرمیشم. سیزین او پیری

یولداشینیز ایسته بیر ایکی نیزده بیر دفعه لیک ئولدوروب تکجه سینه
 کوشنه ییله نسین. ایندی گلیردیم کوردوم که ، یولداشینیز بولاق
 باشیندا. چوخلی زهرلی اوت بیغیب سودا اذیر زهری آلاندان
 سونرا تیلقلارینی کیزله دیردی، منی گوره ندی بیر آز تومدی، ائله که
 قانیدی من اونون ایشینی باشا دوشدوم منه آندا یچدیر یبدر که سیزه
 خبر وئرمه ییم. منه قول وئیرین که اونا دئمیه سیز. ئوکوزار هوروت.
 هوروت بیر- بیرین اوزینه باخیب شیردنت بواشین چاره سینی
 سوروشدولار. شیر دندی: آخشام قویون اول او بولاقدان سو
 ایچسین ایچمه سه کوچیلان اونى سویون ایچینه ییخین. زهرلی سو
 کنارلارا داشسین سونرادان تمیز سو گلسین، سیز او سودان ایچین.
 قالدی اونون جزاسی عجالتا اونون گناهینی منه باغیشلا یین، تا
 گوره ک صبح بو خصوصدا نه تدبیر ائده ریک. شیر بونی دئییب
 خدا حافظلشدی و قاچیب گوزدن ایتدی. ئوکوزلر بو باره ده بیرى
 بیرى ایله دانیشیب دوستلارینا بدگمان اولدولار بیرده گوردولر
 که یولداشلاری بولاق طرفندگلیر او یوانش یوانش کیزلرینجه
 بونلارا باخینلا شیرى، ئوکوزلر یولداشلاریندان داها دا شبهه لاندیلر
 و اونا نفرت ائتدیلر. ئوکوزلر غضبلی باخیشلاری ایله اونى گوزدن
 قویموردیلار. اما یازیق تک ئوکوز، ائله که بونلارین گوزلر-
 ینده کی دهشتلی غضب اودینی کوردی، قورخودان بیر آز اوزا قدا

اوتلاری عیلاماغا مشغول اولدی. گون باتاندا، اوتلاناچاقدان آخورا
 قاییداندا او قارا بخت یولداشی بوللانا - بوللانا کلیب ، بولاقا
 یتمیشدی . سویون قراغیندا ایکسی ده کنارا چکیلیب او بیرسینه
 ایچمکی تکلیف ائتدیلر بیچاره اجلنی قاباقدا کوروب عجز و
 و ادبيله عرض ائتدی : «یولداشلار منی باغیشلاین ، من بیر آز
 آزارلامیشام سو ایچمکه میلیم یوخدر . هر ایکسی بیرى بیرین
 اوزینه باخیب بیردن غیظله سسله ندیلر : « اوند بولاغین ایچینه
 یاتمالیسان » حیوانجهاز یاوارا یاوارا دئدی : « یولداشلار منیم
 گناهلاریمی باغیشلاین ، بو گنجهنی قویون کنچسین داها صباحدان
 هن بوکوشندن چیخارام . بو سوزی دئیردی که ایکی طرفدن اونا
 هجوم اولوندی اودا داها ئولوموندن کنچیب ئوزونی دفاعه باشلادی .
 بیر ساعت قیزغین دوگوشلر کنچدی . آخرده اونى ییخیب
 نفسدن سالدیلار اما ئوزارین ده بیرسی آیاقدان چولاق ایکسی ده
 بیرگوزدن کوراولدی . هر اوچی خسته یورغون و بیرپارچا تلبت قلن
 اولدولار . بورادا شیر پوستودان چیخیب اونلارا هجوم چکدی .
 هیچ بیرسی ئوزینی دفاع ائده بیلمه دی اوند آنلادیلار که حقیقی
 دشمنلری کیمدر . ئوز اتحادلارینی الدن وئرمکه پشیمان اولدیلار .
 اما حیف که پشیمانچیلقین داها فایدا سی یوخدی .

آنالار سوزی

خائن چوبان قورتدان پیسدر .
ایکی آروادلی ائو زیبیللی قالار .
ایکی قیلنج بیر قینا سیخیشماز .
دوست مین ایسه آرز، دشمن بیر ایسه چوخدر .
تیکان اولوب آباغا باتینجا گل اول یاخا یا سانجیل .
صبر ایله حلوا بیشهر ای قورا سندن ،
بسلدن اطلس اولار توت یارپاغندن .
کنچمیشدن عبرت آل گلله جگه عبرت اولما .
جاهل نوزنقسنین دشمنیدر، باشقاسنین دوستی اولاییمه ز .
انسانلیق علامتی ایکیدر: صبر غضب حالیندا، عفو قدرت زمانیندا .
ظلمه آباء اولان عدل ایله ویران اولار .

زحمتکش آبی

کوردی آبی کندای پتیر زحمتی
 اگه اکیر منفعت ایله ساتیر
 دوشدی اونوندا هوسی بوایشه ،
 گتندی منشه ایچره اودون قیرماغا
 هانسی بیرین باسدی اگه بیرطهر
 گزدی دولاندی منشانی هر طرف
 کوردی که هیچ اگه اگه ییلمه بیر
 بیرایشیم آی قونشی دوشوبدر سنه
 من منشه خیلی آغاج قیرمیشام
 سویله بونین بیرجه نه در علنی
 کندای دندی وجهی بودر مختصر
 صبرویایکدر بواشین حکمتی

وار دجیب آ-وده آ-ف نعمتی
 بول قازانیر باخشی قازانجا چاتیر
 فکر ائلهدی یاخشيجا تاپدیم پشه
 شاخ بوداغی باشلادی سیندیرماغا
 سیندی آغاج زحمتی اولدی هدر
 خیلی آغاج سیندیریب اتندی تلف
 سونرا گتدیب کندلی به بئله دیمیر
 سن تاری! قاندر سببین بیرمنه
 ایسته میشم اگه سیندیرمیشام
 من نه ایچون ییلمه دیم اول صنعتی؟
 سنده او شیتد ابدأ یوخ اثر
 سن باشارا ییلمه سن اول صنعتی

خانملارین بزه گی

بیر کون حاکمین خانمی بوتون شهرین دولتی قادینلارینی
اؤونه دعوت ایتمیشدی. خانملار جوربه جور بزکلرله ئوزلرینی
بزه یب اکلشمیشدی. قوناقلارین فیزیل و جواهراتنین
جوخلیفندان اوتاق شقله نیردی. هرقادین افتخار ائتمک ایچون
ئوز جواهراتین مجلس اهلنین کوزونه چکیردی. تکجه
جیرقادنین بزه کسيز اولماغی او مجلسده کوزه چارپردی. بزه کلی
خانملار قاش کوزله اونون یوخسولمغنی بیر ییرینه گیزلین
ریشخند و طعنه ایله نشان وئیردی. آخردا دیله گلیب دئدی
آی باجی بس سنین الماس مئدالین، جواهر نشان بیلر یکن،
برلمان اوزو کلرین هارادر؟ او خانم مجلس اهلینده بوسفات
ونادانلیغی گوره نده، باشینا بیر حرکت وئریب دئدی: خانملار منیم
زینتلریم بو تالارین دهلیزینده در. اجازه وئرین بودقیقه اونلاری
سوزه گوستریم اوتاقدان چیخیب فورا قایتدی. گوزلرینی قابویا
قیکه خانملار گوردولر که خانم هرایلین بیر گوزل و سئویملی
بالانین لیندن دوتوب اوتاغا داخل اولدی. اوشاقلار قابودان کیرمک
همان ادب و تعظیم ایله سلام وئریب دوردولار هامی تعجب ائتدی.
درین سکوت ایچینده خانمین ملایم و شیرین سسی: خانملار
جزه کیم اوشاقلاریم و اونلارین یاخشی تربیه سیدر، انشیدیلدی.

دگیرمانچی وانششک

بیردگیرمانچی اوغلی ایله برابر انششکی سورروب بازارا ساتماق ایچون آیاریردیلار. بیر آز گئتمیشدیله که بیر دسته قیز اونلارا راست کلدی. قیزلاردان بیرسی دگیرمانچی ایله اوغلینی کورجک دئدی: کوررون نه عقالسین. آدامدیرلار انششکی بوش بیکارا قاباقده سورروب آیاریرلار. هیچ بیرى ایسته میر اونون اوستونه مینسین و بیر آز راحت اولسون.

بوسوزی انشیدجک اوغلان آتیلیب انششکه میندی و بولون بیر قدرینی شادلیق ایله گئندیلر. بودفعه بیر نئچه قوجا کیشی بونلارا تصادف ائتدی و اونلاردان بیرى یو اداشلارینا دئدی:

- زمان نئجه ده گیشیلیدر! داها هنجکس قوجالارا و آغ سقاللارا احترام ائتمیر بو تنبل بی غیرت اوغلانا باخن چوق راحتلیک ایله انششکین اوستونده اوتوروب فکر ائتمیر که قوجا آتاسی دالینجه پیاده سورونور. باشقاسی چوخ غیظه چیغیردی:

- «دوشیره»! تنبل بوینی بوغون قوی یازبق کیشی ده بیر آز یورقونلوغونی آلسن. بوسوزی انشیدجک دگیرمانچی اوغلونی ائندیریب اولاغ میندی

بیر آز کئچمه میش بیردسته آرواد اوشق قاباقلارینا چیغیدی - آروادلاردا بیرسی اوزونی دگیرمانچی یا دوتوب دئدی:

- آنلاماز قوجا مگر هنج سنین قلیپنده بیر ذره رحم یوخدر -
ئوزون راحت آسوده ائششکه مینیب بو بیچاره اوشاغی دالینجا
یوگوردورسن؟

یازیق کیشی بوسوزدن خجالت چکیب اوغلانی ئوزدالینا میندیردی .
شهره یاخینلاشاندا بیر آقا قوجادان سوروشدی .
قارداش مگر بواولاغ سیزین دگل؟
- نیه ئوزوموندر .

اگر ئوز مالین اولسایدی، بئله ائیلهمه زدین حیوانین آرقالیر
یوک آلتیندا بئلی سنسن. سیزین انصافنیز اولسا بیر آزدا سیزاونی.
دالنیزا آلارسیز.

اگر سیز بونی مصاحبت گورسه نیز من حاضرم.
دگیرمانچی بوسوزد سونرا آشاغانندی اوغلانیدا ائندیریپ
ائششکین. دوردال ایاغینی بیدراوزون ومحکم دیره گه باغلادی
سونرا هره سی آغاجین بیر باشینی چیکنیمه آلیب شهرین
کورپوسوندن کنچمک ایسته دیلر . بومنظره نی گوره نار هر طرفدن
اونلارین دوره سینه جمع اولوب کولمکه ومسخره یه باشلادیلار و حیوان
خلقین سسیندن هورکوب چابالادی آخرده ال آیاغی باغلانیمش ائششک
چایا دوشدی رسو اونی آپاردی. دگیرمانچی اوتانلا اوتانا یورغون
- آرغون کنده قاییتدی ویولدا ئوز ئوزینه دوشونوردی: ایسته دیم
هامونی ئوزومدن راضی سالام هئچکس مندن راضی قالمادی آرتیق
مایا ائششکیمی ده الیمدن وئردیم .

ظلمین و تقلیدین نتیجہ سی

بیر اکینجی دریا کناریندا بوستان اکیب ، جوربه جور
 جریحانلار ، رنگ برنگ گلاریلہ بزہ میسیدی . شامالارین و چیچک لارین
 چوخلیفیندان بوستانین هواسی و صفاسی وصفہ کلمہ زدی . بیر کون
 سحر باشی اکینجی بوستانینا کئدیر یئتشه نده کورور که بیر یئکه .
 پرچوبان سوروسونی بوستانا بوراخیب دگنکیمه دایانیب فیشقا
 چالیر . سورونون دیرناقلازی آلتیندا بوستان بوسبوتون پامال
 وضایع اولوبدور . غیظدن بوستانچنین گوزوندن اود یارلایر باشی
 کیجملله نیب چوبانا آجیقلی قیشقرب دئدی : ای احمق کیشی
 نه ایچون سورونی خلقین بوستانیندا اوتلایرسان ؟ چوبانین کیفی
 یوزولوب جواب وئردی : یاخشی ائدیرم دگنکینی ده چکیب
 حاضرلاندی که اکینجی چوخ دانیشسا وورسون اکینجی عاقل
 اولدیفینا گوره بیرسوز دئمہ ییب ، یوموشاق دیل ایلہ چوبانی
 دانیشقا دوتدی . سونرا قویونلاردان بیریسینی سئچیپ اونا
 مشتری اولدی قیمتین کسه ندن سونرا ، آلدیغی قویونی سورودن
 چیخاردیب ، دریانین کنارینا کتیردی قول قیچیندان یاپیشیب ،
 دریانین ایچینه تولادی . قویونلار یولداشلارینین دریایا آتیلدیغینی
 گوروب عادتلرینه گوره بولداشلارینین دالیسنجا دریایا آتیلدیلار .
 چوبان هایسته دی باقلارینی آلسن ممکن اولمادی بیر بویوک
 قویون ئوزینی دریایا آتان زمان چوبان قیچیندان دوتدی ، که
 قوبماسین . قویون کوچ گلیب چوبانی دا ئوزیلہ برابر دریایا
 آهاریب غرق ائتدی .

شیخ محمد خیابانی‌نین سوزلریندن

- ۱- ئوز ترقیسنه علاقه‌سیز ملت هلاکته محکومدر.
- ۲- سیزین بو کونکی بور کونوز آتالارنیز دوتنکی بورکی دگلدور.
- هابله صباح سیزین بو کونکی بور کینیز باشنیزدا اولمامالیدر.
- ۳- ترقی وتجدده ان بوبوک مانع عادت در .
- ۴- عوام تلقیناته تابعدر . اگر اونین مربیلاری قابل ودوغری
- آداملار اولارسا عوامدان کوزل نتیجه اله کتیرمک ممکندر .
- ۵- اجتماعی و سیاسی حیاتا علاقه‌مند اولمایان آداملار

ئولى كىمىدىرلار حىيات اونلاردان اوز چىۋىرىمىش و قاچمىشىدۇ .
۶- ئوز جىمىتىنە علاقمەند اولمايان انسان حيواندان آرتىق
دگىلدر .

۷- بىر جاھل بىر لحظه دە بىلىجى اول بىلمەز .

۸- ھىچ بويوك ايش فكىرسىز انجام تاپماز .

۹- عوام ياتاندا آغىر ياتار لاكن ائەكى آيلدى ياواس .
ياواس ترقىنى قبول ائتمەز .

۱۰- ھر ملتىن قىمىتى اونون سىجىھ سىنە باغلىدر .

۱۱- تارىخى آلداتماق وزمانى شىدىد سىرىندىن ساخلاماق محالدر .

۱۲- موفىقتىن بىلەن مەھم شىرطى انتظام و انتباتدر .

۱۳- بىز اولادىمىزىن فدائىلارىمىك . بىز ئولەجەيىك تا اونلار
دېرى قالسىنلار .

نوروز

آذربایجان خلقی بویوک بیر خلق اولدوغی کیمی ئوزونه لایق
بیر بویوک تاریخی، ملی آدابی، بایراملاری و خصوصیتلری واردیر.
نوروز بایرامی خلقیمیزین ان قدیم و ملی بایراملاریندان بیرسی در.
بهارین باشلانغیچیندا طلوع ائندن بو بایرام بوتون خلقی سویندیریره
شوروز طبیعتین و حیاتین جوانلیق مژده سیدرو بونا کوره ده نوروز
بایرامندا یاشلیلاردا جوانلار کیمی شنلیک ائدیپ عمرلرین
بهارینی تازه لیرلر.

خلقیمیزین ان بویوک بایرامی اولان نوروزدا بوتون خاق بیریری
ایله ئویوشوب گوروشه رار. اوشاقلارا آنا آنالاری بایراملیق
آلیب سویندیریرلر.

نوروز بایرامی خلقیمیزین هر تک تکینده اولان درین محبت
وصمیمی دویغولاری جوشه کتیریب اوللاری بیر بیرینه داهادا
یاخینلاشدیریر.

قارا قیشین گئتمه سینی و گوزل بهارین کلمه سینی مژده وئرنه
نوروز بایرامی یالنز انسانلاری یوخ بلکه بوتون کائناتی
جانلاندیریب سویندیریر. آغا جلار یاشیل یاپراقلارا بزه نیب.

چوللر زمرد فرشارله ئورتولور.

چایلاردا بوزلار سینیب شاققیلتی ایله موجلار حرکته کلیر.
شیرین نغمه‌لی قوشلار، بلبلر، قاراقوشلار کوزل نغمه‌لی ایله
سامعه‌میزی نوازش وئریب بو داغدان اوداغا اوچورلار.

بیز همیشه نوروز بایرامیندا آنا آنامیزا، معلم‌لریمیزه و بوتون
قوهوم قارداشلاریمزا تبریک دئییب اونلارا اوزون عمر آرزو
اندیریک.

نوروز بایرامی ئوز مئاسیز عظمت و کثله‌ویلیکی ایله آذربایجان
خالقنین ان عظمتلی و فرحله‌ندیرجی بایرامیدر.

قورت و قوزی

سوکناریندا غفلتاً ناچار
بیر قوزی بیرگون اولدی قوردا دچار
قوزی قورخوب دایاندی خیلی ملول
قورت اولارکن سو ایچمکه مشغول
فکری اوندایدی کیم تاییب نه دمسین
قوزینی بیر بهانه ایله یسین
دمدی احق قوزی مگر کورسان
منی یوخسا گوروبده ساییرسان؟!
دی گوروم بیرشچون سوبا، گیردین
نیه سرچشمه‌نی بولاندیردین ؟
قورخا قورخا قوزی دمدی عجبا
من که سندن دایانیشام آشاغا
سنی گوردوکده اتمهرم جرئت
سوکنارینه گلهرم هنجوقت
قورت آجیقلاندی سویلهدی آ - یاسار
سنده وار جور بجور یامان حاللار
ایل یاریمدر ایشیتیشم بونی من'
دانبشیرسان دالبجا چوخ سوزی سن
قوزی آند ایچدی گلدی فریاده
یوخیدیم من او وقت دنیاده
من ییلیرسن منیم یاشیم آزد
آنادان اولماغیم همین یازدر
قورت جواب تاپیادی غضبله‌ندی
قیشقرب چوخ آجیقلی سسله‌ندی
دوتالیم سن او وقت اولمامسان
آنادان یاکه هیچ دوغولمامسان
وارا بیش که آتان آنان او زمان
نه دپیرسن ، بو دوغری در یا بالان ؟
بو یتره چون یتیردی قورت سوزونی
دوتدی یتیردی داغیتدی اول قوزونی

ایلیکتریك

معاصر دنتیپین فوق العاده قیمتلی نعمتلیریندن بیرری ایلیکتریكدور .
ایلیکتریکیکن مخترعی مشهور امریکالی انڈیسوندر . انڈیسون
بو اختراعیله بوتون بشریتی منتدار انڈیب و صنایع و مختلف
فنونون ترقیسیمنه باعث اولموشدور .

تراموای ، تافون ، تلویزیون ، ایلیکتریک واسطه سلیه ایشله نیلن
دستگاهلاردور . ایکی نوع : مثبت و منفی ایلیکتریک واردر . بونه
گوره ده تلفون دستگاهندا چکیلهن سیم مثبت دیگر سیم عوضینه
یئردن یعنی منفی ایلیکتریکن استفاده اولونور .

ایلیکتریک تولیدینده مختلف نوعلی وسیلهلردن استفاده اولونور .
بوللاردن ان صرفه لی و اوجوزی نه رلر و چاپلاردن استفاده
اولونان وسیلهلردور . بونوع الکتریک تولیدینه هیدرو ایلیکتریک دئییلیر .
ایلیکتریک وسیله سیه یانان چراغلار اولدوقجا تمیز و نظیفدر .
ایلیکتریک لامپلاری گوزل نور ساجیب و تاقلا ریمیزی ایشیقلا ندیریر .
بعضی اولورده ایلیکتریک بخاریلاری و اولورده ایشیق لایر . ایلیکتریک
سیملری قورخولودور . بونا گوره ده لاستیک ایله ئورتولمیشدر لاستیک سیر
ایلیکتریک سیملرینه ال وورما مالی !

صاحبسپزلر

شهرده یالنیز مرکزی خیابان ازدحاملی وایشیقلی ایدی. کئجه لو سینمالارین هامیسی بو کوجه ده ایشیقلارینی یاندیریر، الوان پنجره لرله تماشاچیلاری چاغیردی. قاپیلارینی بو خیابانا کنیش آچمیش مغزالار ، قهوه خانه لر رستورانلار زنکین مشتریلارینی بو خیاباندا گوزله بیردی . شیق ماشینلار بوخیاباندا مختلف سمتلره دوغرو آخیردی. شهرین نبضی بورادا دوگونوردی. بورا سانکه شهرین شاه داماری ایدی.

بو خیاباندا شرق شهری آوروپانی تقلید اندیردی. مرکزی خیابان آخشاملار ازدحاملا دولوردی مختلف سمتلردن آخیب گلن آدمالار بورادا گزینیر.

سینمالاردا — قهوه لرده .. رستورانلاردا اگله نیردیلر . گوندوزلر شهرین باشقا یئرلرینده دولاشان دیلنچیلرین ده بیر قسمی آخشاملار تمامیه کیسه سیز اولان دیگر کوجه لردن بو خیابانا دوغری اوز قویوردولار. اونلار معین فاصله لرایله بیر بیریندن بیر قدر کناردا دیوارلار دیبینده باری قارانلیقتا اوتوروب یکنسق اینیلیتیلرله قاپاقلاریندان کئچنلره مراجعت

اڻدره رک صدقه ایچون اللہ رینی ایرہ لی اوزادیر دیلارہ اونلارین
اکثریتی صاحبسیر سفیل اوشاقلار ورنکی گنتمیش جنیدیر چیت
چادرالارا بورونمش کیمسه سیز قادینلار ایدی • سویوق قیش
گنجه لرئی ایسه بودیوار دیبلری داها آجی بیر منظره تشکیل
اڻدیردی؛ بئله گنجه لرده بودیوار دیبلری باشندان آباغا آغلایردی •
بودر سویوقدان کو که رمیش ایینی ایرہ لی اوزاتماقدان یورولموش
باشقا گنجه لار کیمی بو گنجه دن ده امیدینی کسمیش بیر قادین باشینی
دیزلری اوسته قوبوب چیغریر.

بالالاریم اوچ کوندر ائوده آجدر •••

اوچ آددیم او طرفه بر قیز فریاد ائدیر :

قیش گنجه سینین امانسیر شاخقاسی اونی دوغریدان دایاندیر بر.

داها ایره لیده قاراناقدان ایشیغا دوغرو اوزادیلیمیش بیر ال

تیتره بیر آغلار و خسته بیر سس ساکت اولماق ایسته میر؛

- آقا، آباغیزا قربان اولوم آقا •••

لاکن دورمادان ئوتوب گئدمن بو آباقلار بیکانه در، بوقالوشلی،

توفیلی، ایستی جورابلی آباقلاردر، بو آغلایش و ایفیلتی ساد
خلاماغا قادر دگلدنر.

اما مرکزی خیابانی دولدوران یالنیز بو اینیلتی وفریاد سسلری

دگلدنر. رستورانلارین ایشیقلی پنجره لری و شیشه بند قاپیلاری

آرخاسیندان، سینما سالونلاریندا و قهوه لرده کی رادیولاردان

انشیدیلن مغنی ماهنیلاری و موسیقی سسلری ده آخیب بو خیاباندا
توکولمکده در و سانکه نشئه ایله مصیبت ، سعادته فلاکت سئو-
ینجیله آجیلار بیر بیرینه سیرماشیب مرکز خیاباندا رقص
ائتمکده در .

من او سفیل اوشاغی گوزاریندن تانییردیم . کوچه اوشاقلاری
ایچریسینده اونل باشمالاریندان فرقلندیره ن بوایدیکه - او گ-وک
گوزلریله دوزسین گوزلرینه باخیر . لاکن آغیز آچمیر اینله
هیز ، یالوارمیر ، دیلمیله صدقه ایسته میردی .

غریبه بیرسکوتلا او یالیز سنه باخیر و بو گوزار ، بوسکوت
هرشیدن آرتیق سویله میردی .

راست کلنده او منیم ده قارشیلدا دایانیب دینمه ز - سویله
هه ز آچیق الینی اوزادیر صدقه دیله میردی .

سویوق کئجه لرین بیرینده شاهد اولدوغوم بیر حادثه منی
حیرته سالدی .

کوچه دن ازدحام چکیمیشدی . همان اوشاق بوش کوچه ده
سرسری کوچه ایتلرینین ایچریسینده دایانمیشدی . یانیندان کئچه رکن
اونین آج کوچه ایتلرینه قولتوغوندا کی چوره کدن پارچا پارچا
قیریب آندیغینی کوردوم . او گوندوز دیلندیکی بیرپارچا چوره گی
شهرین سرسری ایتلرینه پایلا میردی . هن حیرت ائتدیم لاکن

اوندان هیچ بیر شیئی سوروشمادیم دوشوندم او کیسه سیزدر ،
مهریزی یقین بو کوچه ایتلرینه سالمیشدر.

ینه بیر قیش گنجه سی من اونلی کوچه ده بیر دسته ایت ایچریسنیده
گوردوم . من آرخادان کلیردیم او ایتلرله برابر قاباقدا گئدیردی .
سوبوق ایدی قارلی کولک اسیردی . اوایسه آباق یالین ایدی تله سیردی .
هر دن بیر کثری دونوب دالدا قلان ایتلری چاغیردی . نهایت من
اونا یاخینلا شارکن او بیر شرکت اداره سنین آچیق دهلیزینه
کیدری ، ایتلرده هامیسی ارونولا برابر دهلیزه دولوشدولار . من
مراقلاندیم او هارا گئدیردی بو اینلری هارا آپاریردی . گنجه له مک
ایچون او بیر بوجاق آختاریردیسا بو ایتلری نه ایچون توزیله
برابر آپاریردی ؟

بو فکرلرله اوزاقلایم گئدیردیم . بیر قدر سونرا ینه کثری -
قابتمالی اولدوم همان اداره یانیندان کئچهرکن ایکی سرسری
کوچه ایتنین ده ینه تله سیک همان دهلیزه کبردبکیینی . گوردوم
اوشاغی خاطرلادیم مراقیم داهادا آرتدی ایچری کیردیم کیچیک
بیر ائلکتربیک لامپاسی ابله ضعیف ایشیقلا نمیش دار دهلیزده اولجه
کوزومه هیچ نه دکمه دی ، سولرا بیردن یوخاری قالخان پیلله کان
آلتیندان گلن بیر هنیرتی دقتیمی جلب ایتدی . یان طرفه کئچیب
پیلله کان آلتینا باخدیم کوچه ده دولاشان سرسری ایتلر بیر

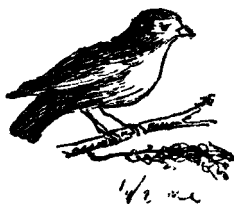
بیرینه قسیلب پیلله کان آلتنی دولدورموش ویا تمیشدیلار. جنیدیر
پالتارلی بیر اوشاق ایسه اونلار بن اورتاسیندا یوماق کیمی بو کولوب
اوزانمیشدی. بو همین کیمسه سیز اوشاق ایدی. ایتلرین بو گرونه
قیسیلب یا تمیشدی. بو منظره نی گوره رکن بیر آندا هر شینی منیم
ایچون آیدین اولدی. بیر هفته اول گئجه کوجه ده اونون نوز
بوغازیندان کسه رک چوره کینی بو ایتلره نه ایچون پای-لادیغینی
آنلادیم او قیزینماق، بو قیش گئجه لرینده سویوقدان دونماق
ایچون بو ایتلرین حرارتنه محتاجدی.

من دونوب ینه کوجه یه چیخدیم دریندن بر نفس آلدیم.
آرتیق منیم ایچون هر بیر شینی آیدین ایدی لاکن من هیچ بیر شینی
دانیشماق ایسته میرم. چونکه بو اطرافدا کی عموم خاق سفالت و
مصیبتدن یالنز کیچیک بیر داملا ایدی.

شیخ محمد خیابانی‌نین سوزلریندن:

- ۱- دونکی خرابه‌لرین اوستونده صباحکی عمارنی قالد
پیرماق گرکدر .
- ۲- انبملری هیئت اجتماعیه‌دن اخراج انمک لازمدر .
- ۳- موفقیتین مهم شرطلریندن بیرى شجاعتدر .
- ۴- تولومدن قورخمايان ملت هنج وجهيله تولمه‌ز .
- ۵- بیر آرزونین یولوندا تولمک موفقیتدر .
- ۶- قورخی کیشینین کیشیلیک و جوانمردلیک شئوناتین آپارار .
- ۷- قورخی انسانی حیوانلارلا برابر ائدەر .
- ۸- قورخی ملتلی اسارت و قوللوغا سوق ائدەر .
- ۹- قورخماماق بس دگل جرئت و شجاعتده گرکدر .
- ۱۰- آنلامازلار تولومی ، عادت دیشیندن یاخشی بیلەرلر .
- ۱۱- عوامین عقلی و منطقی فوزینده در .

آنالار سوزی

پالاسا بورون ائل ایله سورون.
کماندان چیخان اوخی کثری قایتارماق اولماز.
باغا باخسان باغ اولار باخماسان داغ اولار.
ایشین محکم دوت که قونشین اوغری دوتعیاسان .
دقت ائت که نه سویله یرسن و نه وقتده سویله یرسن.
ایکی شیئی یالاندان آیریلاماز : چوخ وعده ائتمک ، چوخ
مذرکتیرمک .

علم غربتی وطن ، جهل ایسه وطنی غربت حالینا سالار.
کله جکده مطاع اولماق ایسته سن ایندی مطیع اول .
نیتین هارا منزلین ده اورا .
کیمنین اولی کیمنین آخری .
کرکی اولما اره اول .
بویو که اطاعت ائت تا کیچیک سنه اطاعت ائتسین .

شیخ محمد خیابانی سزایزدن

بیر ملتین شرافتی ایچون لازم اولان شرط استقلالیتدر .
ملتین استقلالینی یالنیز فضیلت و عالی اخلاق حفظ انده بیله ر .
هر بیر ملت معارف اولمادان نوز آزادلیغنی قورویا بیلمه ز .
آزادلیق حقیقتسیز ممکن دگل .
شرافتلی دیرلیک یولوندا جانان و مالان کنچمک گر کدر .
پاشاسین او ملت که دیرلیگی، آزادلیغی دیری ساхлаماق
ایچون ایسته ر .
غلاب عطری جملری وحشته سالار ، آزادلیق عطری
هملکنه سه پین تا استبداد جملری محو اولسونلار .
عقیده نین آزادلیغی هر سیاسته حاکمدر .
ایرانی ایرانلی گرک آزاد اتسین .
هر ملتین استقلالین نگهبانی اونون شجاعت و قهرمانلیغیدر .
ترقینین بیرنجی وسیله سی تجدد روحونا مالک اولماقدیر .
جانلی، آییق و ساییق بیرملت همیشه تجدد طرف گتملیدر .
ترقو، ائلمک واجب، انتمه مک نولومدر .

مکتوب

عزیز باجیم سونا نہایت ٹوز آرزو مایٹ شدیم ، ایمیڈی شہردہ
اور تا مکتبہ تحصیلہ مشغولام درس لریمیز اولدوقچا معنالی و
مراقلیدر . علمی بحثلر ، لابراتوارلار منی حیاتدا تازا آنلایشلارا
و تازہ بیلیکره سوق ائتدیریر .

شهرین وضعیتی کندلردن بوسوتون فرقلیدر . کارخانہلر ،
خابریقلر شہرہ مدنی صنایع شکلینی باغمشلامیشدر .

گوزل باجی منیم سمیمی سلاملاریمی آنامیزا و آنامیزا
سویله ییب و کیچیک قارداشمیز حمیدین ازوندن نویہ رسن .

احمد

مکتوب

عزیز دوستوم ولې زاده

ایکې آیدان آرتیقدر که سیزدن مکتوب آلامیشام.

بیلیمیرم ناخوشسيز یا اینکه منی یاددان چیقارمیشسز، هر صو-
رتده چوخ چوخ نکرانم. مکتبده من سیزینله کنچیرد بکیم کونار
هیچوقت یادیمدان چیخما یا جاق. خصوصاً سنین صمیمی و دوستلیق
کومکلیک لرین منیم ایچون اونودولمازدر. خواهش اندیرم نه
قدر ممکن اواسا تترایکله نوز وضعیت واحوالا تنیزی یازیب
کونده رسيز.

دوستلوق سلاميله : محمود عظیم زاده

مکتب مدیرینہ

حرمتی مدیر

سلام !

شنبه گونی آذر آیین ۱۴۔ ندن احمد برک ناخوشلایب مدرسہ یه
کله بیلمه میشدر • دوقتور محمد زاده نین معالجه سی سایه سمینده بو
کون یاخشیلایب مکتبه کلمکه قادر اولموشدر .
احمد بن وسیله سیله دوقتورون تصدیقین خدمت نیزه گونده ردیم .

حرمتله

حسین صباحی

مکتوب

بیرقەر مکتبلی سفره گنتمیش آناسینا یازیر :

عزیز آنا درس ایلیمز باشلانیبدیر. کنچن ایلکی مکتب یو.
لداشلاریملا بیرایکده تازا دوردنجی کلاس کئچمیشیک . بو ایل
من دیگر یولداشلاریم کیمی ، ئوز آنا دیلیمی و آذربایجان
تاریخنی ئوکره نمکده خصوصیه جدیدیت اندیرم و بونا کوره ده معلم.
یمزین حسن رغبتینی جالب ائتمیشم .

عزیز آنا، عمومیتله درساریمیز آنا دیلینده اولدوغونا کوره
چوخ آسانلیقلا درساری باشا دوشوب آنلاییرام . سیز تبریزه
قابدانا قدر امر ائتدیکنیز کیمی بوبوک باجیمین حمایه سنده
باشاباجاغام.

درساریم باره سینده گله جکده داها آرتیق معلومات وئره جکم.

امضاء

تاریخ

مکتوب

گۆزوموڭ ايشيفى زهرا امتحاندا اعلاچى صفتيله موقميت
تاييب مکتب معلملرين حسن رغبتيني قازانماغيندان فوق العاده
سنوينديم. منده ساغوسلامتم. اينديليکده ئوزومده تازا آچيلان
قند کارخاله سينده ايشله ييرم سندن ئوتىرى بو سفر پوست اداره سى
واسطه سيله يوز تومن پول گونده رميشم آليب آناوا وئره سن ناکه
سینه لازم اولان شينلرى آلين منده تئزليکله تبريزه گله چکم.

امضاء

تاريخ

خاقانی آدینا اورنا مکتب مدبرینه

حرمتلی مدیر

موسیقیه هوسیم اولدوغوندان منی موسیقی شعبه سینه قبول
اؤتمک ایچون دستور وئرمه نیزی خواهش ائدیرم .

۷-نجی کلاس شاگردی

حسن ولی زاده

امضاء

تاریخ

قبض

من آشاغیدا امضاء ائدهن - شریف سلیمی، مکتب کتابخانه سندن
موقتی استفاده ایچون نظامینن خمسہ سی وسعدینن کاستانینی آلدیم .
کتابلاری ۱۵ کوندن سونرا قایتارمالیپام .

امضاء

تاریخ

وکالت نامه

من آشاغیدا امضا ائدهن علی کریمی فردوسی آدینا اورتا
مکتبدن منه یمتیشو جک تصدیقی آلماغا اسد کریمیپیه وکالت
وئرلرم .

امضاء

تاریخ

مئدیا دولتی

تاریخده دنیاین قدیم دولتریندن بیرسی ده مئدیادولتی سایلیز .
مئدیا دولتینین مؤسسلی بیزیم یعنی آذربایجان ملتینین
بابالاری ایمیشلر .

بو دولتین دئمک اولار یارادانی دیو کوس اولموشدر .
دیو کوس ماد دولتینی چوخلی زحمت و ووروشمالاردان سونرا
یارادیب قدیم اکباتان (ایندیکی همدان) شهرینی ئوزو و یایتخت
انتخاب اتمیشدر .

مئدیا سلسله سینین پادشاهلاری ئوز استقلال و عظمتلرینی ساد
خلاماق ایچون تجاوزکار و استیلاچیلار علیهنه همدتلی مبارزه
آباریب فداکارلیقدان چکینمیه ییلر و تاریخین صحیفه لری اونلارین
شجاعت و بیلیجیلیکریاه دولودر .

بو دولتین مشهور پادشاهلاریندان کیاخسار (سپاگزار) سایلیز .
مئدیا دولتی ۵۵۸-نجی ایله (میلاد مسیح دت اول) یعنی
تقریباً ۲۵۰۰ ایل بوندان قایاق منقرض اولموشدر .

آذربایجان کلمه سی

میلاد مسیحدن ۴۰۰ ایل قاباق مقدونیه‌لی اسکندر ایران هخامنشی پادشاهی ۳نجی دارانین قوشونلارین سیندیریب او گونکی ایران امپراطورلیغنا غلبه ائتمیشدر.

اسکندرین استیلاچی قوشونلاری قانلی مبارزه‌لر و ووروشما لاردان سونرا ایرانه غالب کایب اونون بوتون قسمت‌لرینی تصرف ائتمک ایسته‌میشار.

اسکندرین فاتح قوشونلاری ایندیکی آذربایجان نولکه‌سینه که هنوز او زمان مئدیا آدلانیردی، هجوم ائتدیگده یرک مقاومتی دوچار اولموشلار. بو زمان آتروپات آدیندا بیر نفر مئدیایین حاکمی ایدی.

او هخامنشیلر مغلوب اولان زمان مقدونیایین قاباغیندا دایانم ایستقلایله مئدیادا حکومت ائتمیشدر.

بونا گوره اونون و اولادین طرفیندن اداره اولونان حصه‌یه آتروپاتین یا آتروپاتکان آدی وئریمیشلر که سونرالار آذربایجان ، آذربایجان اولوبدر.

خاقمیزین حرب اشغالچیلاری علیه مبارزه سی

عرب دولتی ۷-نجی عصر میلادینین اولمیرینده وجوده کلیپ
چوخ تنز بیر زماندا توسعه تاپاراق و اوگونکی دنیائین بویوک
حکومتلری- ساسانی و روملاری ئوزلرینه تابع ائتمیشدیلر.

عرب قوشونلاری ساسانیلرین پایتختی اولان مدائن شهرین
تصرف و داغیتمیشدیلار. بو فاتح اوردو ایرانین بوتون توپراقلارینی
اله کئچیرمک ایسته بیردی.

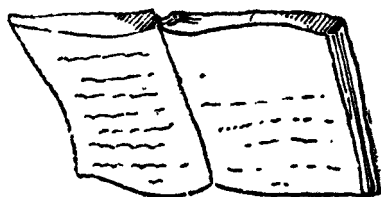
عربلر وطنیمیز آذربایجانا یاخینلاشدیقلاری زمان برک مقاومت
و خاقیمیزین عنادلی مقاومتنه دوچار اولموشلار.

بو زمان آذربایجانین مشهور و تاریخی قهرمانی جوانتیر ئوز
دسته لرله وطنیمیزین آزادلیق و استقلالیندن اوزون مدت مدافعه
ائده بیلیمیشدر.

بابك و اونون ظهوری

غزبلر ۲۰۰ ایل ایراندا حاکمیت سوردو کبری زمان آذربایجان
خلقنن فداکار و مبارز اوغوللاری آزادلیق یولوندا ووروشمادان
چکینمه میشدیلر . بو کیمی جوانمرد شجاع و قهرمانلاریمیزدان
بیرسی بابک درکه تاریخدن نوزونه خلق قهرمانی آدی قازانمیشدر.
بابک ۲۰ ایل عرب خلیفه لری ایله محاربه اندیب اوللارین
اوره کلرینه بویوک قورخی سالمیشدی .

آذربایجان خلقینین مغوللار عاپنه مبارزه سی

خوارزمشاهیلر مغول سویغونچی قوشونلاری قاباغیندا سینیب و مغلوب اولاندان سونرا چنگیز خانین سر کرده لری ایرانین بوتون ئولکه لرینی تصرف و غارت ائتمک ایسته دیلر. مغول سر کرده لری جیی و سوبتای ئوز قوشونلاریله مازندراندا کئچیب ری، قزوین و سایر شهرلری چاپیب چالیدقدان سونرا آذربایجانا هجوم و داخل اولموشدولار. بو فاتح و غصبکار قوشونلار آذر-بایجان شهرلرینه حمله ائتدیکلری زمان بویوک و برك مقاومتله دوجار اولموشدولار.

اونلار اردبیل شهرینه یاخلاشدیقلادی زمان یشرلی اهالی محاربه یه حاضرلانیرلار. مغوللار جدی مقاومتله راست کله رهك نهایت شهری تصرف ائدیب شهری تالان ائتمیشدیلر.

قیشا یاخین مغوللار تبریزه دوغرو کلیرلر. ولی تبریزلیلرین کسکین مقاومتلرینه راست کلمه لرینی حس ائدیب بیر مقدار پول و مال آلاماقلا کئچیرلر.

مغوللار ایکنجی دفعه تبریزه حمله ائتدیکلری زمان شمس الدین طغرانی شهر والی سی اهالینی آزادلیق اوغروندا چالیشماغا چاغیریر

تبریزلیلر کاملا مسلح اولوب مقاومتہ حاضر لائرلار • مهاجم
قوشونلار برک ووروشماقدان و قانلی مبارزه لردن چکینمه میشلر •
نهایت مغوللارین لشکری چونخ اولدوغی ایچون آذربایجانلیلاردا
سایر ئولکه لر کیمی مغول غصبکارلارین اسارتنده قالیرلار.
لیکن خلقیمیز هنجوقت هر شرایطده اولور اولسون آزادلیغی یاددان
چیخار ماییب فداکارلیق و مبارزه دن ال چکمه میشلر.

صفوی دولتی - شاه اسماعیل صفوی

۱۰- نجی هجری قرنین اولمرینده صفوی دولتی عمله کلدی.
بو دولتین یارادانی آذربایجانلی شیخ صفی الدین اردبیلینین
اولادی اولموشدر.

صفویه نین دئمک اولار که موسسی شاه اسماعیل در۰ بو جوان
۱۴ یاشیندا پادشاه اولوب تاریخده ئوزونه بویوک آدقازانمیشدر.
شاه اسماعیل خطائی آذربایجان خلقنین بویوک سرکرده سی
و شخصیتلی سیمالارینداندیر.

صفویه دن قابق ایراندا واحد و قدرتلی بیردولت یوخایدی.
شاه اسماعیل ئوز فداکار قیزیل باش آدلانان قوشونلاری واسطه
سیله آزمدتده بوتون ایران ممالکتینی فرمان آلتینا کتیریب
تدبیرایله شولوق ئولکویه امنیت وئرمیشدر.

شاه اسماعیل بوتون تاریخچیلرین یازدیقلارینا کوره دنیابن
نوابغ و نوادریندن سایلیمر. شاه اسماعیل خوی شهری یاخینایغیندا
چالدران چولونده عثمانلیلارلا آپاردیغی مبارزده شجاعت و
جلادتنی آشکار ائتمیشدر.

او شمیرایله عثمانلی توپچیلارینا حمله اندیب توپون زنجیرینی
قیزمیش و نئجه توپچونین بوینونی ووره وشد.

بیله لیکله بویوک آذربایجانلی - شاه اسماعیلین آدی تاریخیمزده
همیشه وطن پرستلیک و قهرمانلق نمونه سی اولراق یاشایاجاقدیر.

آذربایجان خلقین مشروطه عهدینده قداکارلیقلاری

ستار خان

قاجار پادشاهی محمد علی میرزا مشروطه رژیمه موافق دگیلیدی .
او خلقین قانلارینین بهاسیله تحصیل اولموش آزادلیغی
محو ائتمک ایسته دی .

محمد علی میرزا وار قوه سیله آزاد یخواه لارین آرادان قالدیر .
یلماسینا و مشروطیتین اضمحلالینا چالشیردی . بودورده وطنیمیز
آذربایجاندا نهضت وجوده کلیب خلقیمیز بیر بویوک انقلاب
یارا تمیشدی .

انقلابا تبریزده آذربایجان خلقین قهرمان اوغلی ستار خان
رهبرلیک ائدی .

محمد علی میرزا و طهران مستبدلری آذربایجان و آزادلیق
حرکاتیندن قورخویا دوشوب تبریزه بویوک اوردولار کونده رمیشدیار .
تهران اوردولاری عین الدوله ، رحیم خان ، شجاع نظامین باشچیلیغیلا
سرخاب و دوه چی محله لرینین مرتجع لرینه بیرله شیب تبریزی تسخیر
ائتمک و انقلابی بوغماق ایسته ییردیار .

لاکن آذربایجان ملتى ئوز قهرمان اوغلى سردار مى ستار.
خان و اونون صميمى يولداشى سالار مى باقر خانين رهبرليك.

ارى آلتيندا طهران اوردولارى عليهنه فوق العاده مقاومت گوسته ريب
اونلارى مغلوب ائتديلر.

تبريز خلقى او قانلى گونلريله و محاصره ده اولان حالدا
گوستردىكلى قهرمانان حر كتلىريله ابدى اولاراق فخر ائنده جگدر
ستار خان ساير آزادىخواه سر كرده لر ين همكارلىقيلان تهران اوردولارن
مغلوب ائنده ندن سونرا پايتختده يالانچى آزادىخواه دولت طرفيندن خائنه نه
صورتده ئولدورولدى. ستار خان آذربايجانين بويوك تاريخى
قهرمانيدىر. ستار خان خلقيميز ين قليبينده ابدى اولاراق ياشاپا جاقدر.

يثرين جنرافيا منطقه لى

گونش يثرين بوتون نقطه لىنى بير اندازده قيزديرا بيلمز .
اونون حرارتى استوا ناحيه لر بنده شدتاي و قطب ده سويوقدر
بئر اوزى سويوقليق و ايستى ليك اعتباريله نئچه منطقه يه
بولونور :

ايستى منطقه - سويوق و بوزلى منطقه و بو ايكي منطقه نين
آراسنداكي قسمت ده اعتدال منطقه سي در .

منطقه لى

سويوق منطقه لى

يئر اوزونده ايكي سويوق منطقه واردر . بيريسى شمالدا
ديكرى جنوبدادر . بو منطقه لى قطب آدلانير .
سويوق منطقه يا قطب لى دونموش بير حالدا اولوب اورادا
ياغان قارلار چتيمينليك ايله ارير يا هيچ اريمه ز .
او يئرلرين چايلارى كوللىرى و دنيزلرى ايسه ايلين چوخ وقتى
دونارلار . اورادا آغاج و اوت چوخ آزگورونور .
اما بير پارا حيوانلارا - آيى ، شمال مارالى و چاپلار كناريندا سو
ايتى اقسامينا تصادف اولونور .
هابئله كيچيك قىيله لى ، قالين چادرلار و يا بوزدان قايريلمىش
اؤلورده ياشارلار .

اونلارين پالتا، بارلاري حيوان درس سيندن اولوب و يئمك لرينن
بويوك حصه سيده حيوان اتى در.

قطبار منطقه سينده ياشايان انسانلار مدنيتدن اوزاق و
ابتدائي كيمه سهرلر ديار .

شمال قطبينين سوووت حصه سينده تصرفات و مدنيت انكشاف
ايتديريلميشدر . بورادا مکتبلر ، مبادلە مغازه لره (فاکتور يالار)
آچياميشدر .

ايستي منطقه لر
ايستي يا استوائي منطقه لرده قالين مئشه لر و گميش اوتلاقلار ايله
اورتوودر .

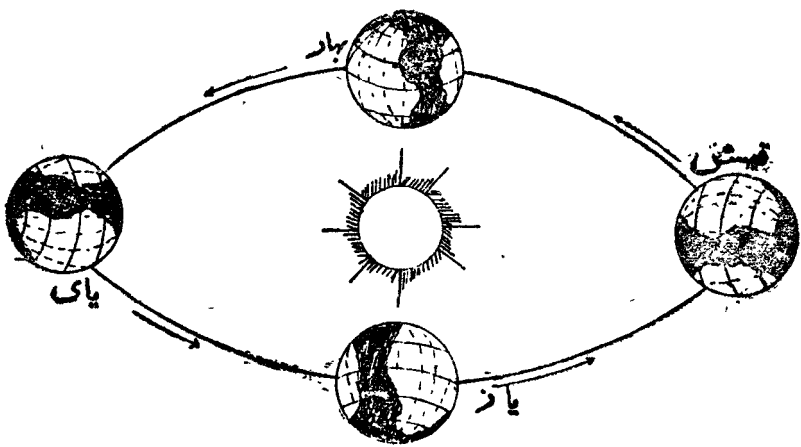
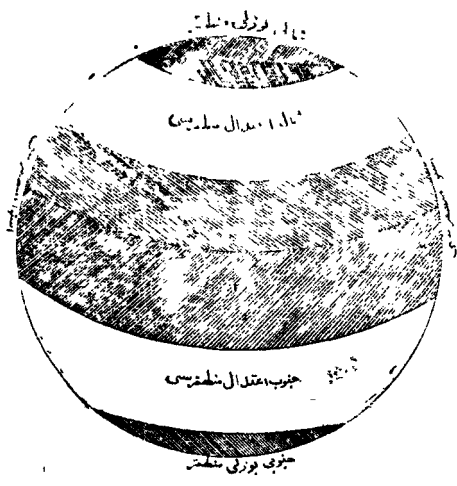
اورانين مئشه لر ينده بير چوخ ميمون اقسامی ، گوزل قوشلار ،
و زهرلی ايلانلار گورونور . بو يئرلر ين چوخ حصه سي ياشايش
ايچون مناسب يئرلر دگلدر .

اوتلاقلاردا قوجامان و بيرتجي حيوانلار - فيل ، کرکدن و
اصلانلار ياشالار .

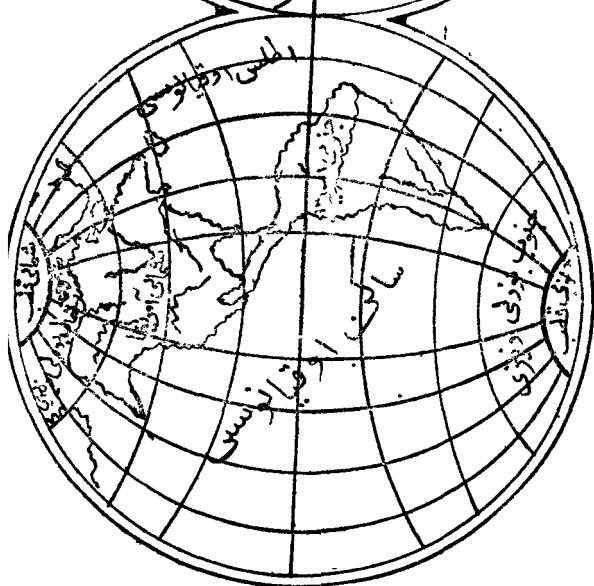
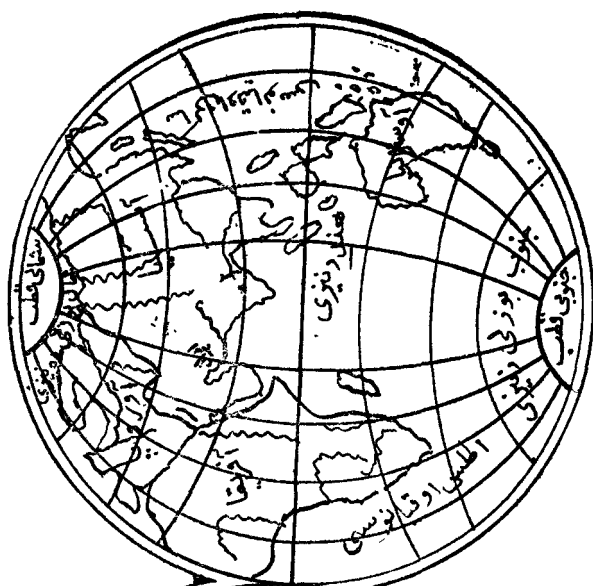
ايستي و استوائي منطقه لرده ياغيش هرگون ياغار و هوادا
چوخ ايستي اولار .

قيزديرما خسته ليکي و خطرلی ميلچک لر اورادا ياشايان انسان
و حيوانلار ايچون توکنمه ز بير بلادر .

استوائي منطقه ده قارا دريلر (زنکيلر) آنجاق مئشه لر
حاشيه سينده و چايلار کناريندا کيچيک قبيله لر حاليندا ياشايب
اساسا اووچولوق ، اکچينليک و مالدارليق ايله گنجينه لرلر .

پیرین گونش دوربیه انطالی حرکتی

اعتدال منطقه‌سی

اعتدال منطقه‌سینده هوا نه اوقدر ایستی و نه اوقدر سویوقدر که یاشاماغا مانع اولسون. بو منطقه‌ده ایلین دورت فصلینی مشاهده ائدیریک. اعتدال منطقه‌سینین جنوبیندان شمالا گئتدیجه قیش فصلینین مدتی اوزانیر. بو یئرلرده گوزل و هواسی خوش مئشه‌لر، چمنلر و اکین زمیلری، میوه باغلاری و اوزوملوکلر و هر جور وحشی و اهلی حیوانلار کورونور.

بو یئرلرین ساکنلری چوخ مدنیه‌شپب بویوک و تمیز شهرلرده و آباد کندلرده یاشارلار، صنعت و زراعت ایشلری بو یئرلرده چوخ ایره‌لی گئدیپ او یئرلرین سولاریندا و دنیزارینده کمپلر سیر ایدیر.

آذربایجان بو منطقه‌ده واقع اولان کوزل و مستعد بیر یئردر.

یئر

یئر توپا بنزهر گیرده بیر کره‌در که هر طرفدن هوا اونی احاطه ائتمیش. اونون اوزه‌رینده مئشه‌لر، اولانلار، چوللر، داغلار، ده‌لیزلر و چایلار کورونور. انسانلار، حیوانلار، قوشلار و باشقا جانلیلار یئر اوزه‌رینده یاشارلار.

گونش یئری قیزدیریر . گونش اولماز سا یئر سونه، یئر سوه-
نه سه آرتیق اوندایا حیات قیاداز، و هر شئی محو اولوب گئدر .
یئر بیزیم دوشوندو کوموردن دهاچوخ بویوکدر . اونون
اطرافینی گنیش دنیزار سازه ب و او دنیزاره اوقیانوس با بحر
میحط دیرلر .

قدیم آداملار یرین آنجاق آز بیر قسمتینی تانیردیلار . دنیز
کناریدا یاشایان گمیچی قومارده نوز کیچیک و یئلکانلی کمیلرله
ساحلاره یاخین سولاردا گزیب آچیق دنیز اردن قورخاردیلار ،
یونا کوره یئر کره سینین بویوک بیر حصه سی اولار ایچون مجهول
قالمیشدی .

بیزیم اولو بابالاریمیز بئرین نه شکلده اولدوغونی آنلاماییب
اونون هوا دا، گونش اطرافیا فیرلانماسیندا هیچ اینانمازدیلار،
و بئله دوشونوردیلر که یئر اوقیانوسین اورتاسیندا دوران بیر یاستی
دایره در و اوچ بویوک نهنگی اوستونده قرار توتوب، بعضیلریده
بئله دیبرلرمیش کی یئر بیر بیزیل نوکوزون یا بیر قوجامان تو-
سباغابین اوزهرینده دوروب حرکت یزدیر .

اما یونان قدیم عالملری یئرین نه شکلده اولدوغونی و اونون
حرکتینی حسن اندیب بیربار نقشه لر یئر حقیقته رسم اتمیشلردی .

گونش و اولدوزلار

گونش ، آی و گوک اوزونده کورنمگیمیز بوتون اولدوزلار هر بیر ، بویوک و قوجامان کره اریلر. اوللار کیجه وقتی بیزه پارلاق و کیچیک نقطه لر حالیندا کورنر چونکه او اولدوزلار بیزدن چوخ مسافه اوزاقدادرلار.

گونش کوردگونوزوتانیدیغیمیز بیر چوخ اولدوزلاردان ، داما کیچیک بیر کره اووب، اما اونون حجمی بیزدن یئردن (۱۳۰۰/۰۰۰) بویوکراقدیر.

ساعتده (۳۰۰) کیلومتر بول کئشن طیاره ایله یئردن کونشه گئتمک ممکن اولسایدی، آنجاق ۵۷ ایلدن سونرا گونشه چاتماق اولاردی! گونش ایشیقلی و یانان بر کره دیر. لاکن یئر و آی سونوک و سوووموش اولدوزلاردان حساب اولور.

گونش یئر و آیا ایشیق سالیب اوللاری ایشیقلا ندرب ییزدیرلر اولدوزلارین بیر چوخ ایشیقلی و بیر پاراسی دا ایشیق سیزدیر. ایشیق سیز و سوووموش اولدوزلار ، بیشقا اولدوزلاردان نور و حرارت آلیرلار.

يثرين حر گنتي

يثر ساکت دورماييب دائم حرکت اندير

بیر نارنجين اور تاسيمندان بیر اوخ کئچيرين، سونرا او نارنجين اوستونده بیر قلم ايله بیر نقطه وورون و اونى يانان بیر لامپانين مټه بلينده دوتون، کوره جکسيز که نارنجين ياريسى آيدين و ياريسى کولکه ليدر. ايندى نارنجى اوخون اطرافيندا دولانديرين هو دغه مشاهده ايدہ جکسيز که نقطه ياواش - ياواش ايشيقدان چيخيپ کوہ نکه به کيرہر وينه کولکه دن چيخاراق آيدين ليغا اوز فويار.

نارنجى يثر کرهسى و لامپانى گونش نقطه نى ايسه تبريز فرض اندين. نتيجه که چراغ نارنجى ايشيقلانديرار گونش ده يثرى اوجور آيدين لا دير.

يثر گونشين اطرافينا فيرلانار کن گونشين نوري اونا دوشهر، تبريزده دائم ايشيقدان کولکه يه و کولکه دن ايشيغا کچه ر.

يثر هم اوخون اطرافينادونه ر (فيرلانار) و هم ده گونشين دورينه دولانار يثر ئوز ديزينه دولانار کف ۲۴ ساعته بير دغه کچه و بير دغه کوندوز حاصل اولور.

هر ساعت ۶۰ دقيقه و هر دقيقه ۶۰ ثانيه در.

يثرين ئوز اوخى (هجور) دورينه دولانما سينا گونلوك يا وضعى حرکت دئيه لر.

اونون گونش اطرافیندا سیرینهده ایلملیک یا انتقالی حرکت
دیشه‌لر .

بئر ۳۶۵ گون و نهنجه ساعت مدتینده آنجاق بیر دفعه
گونشین دورینه چرخ وورایله‌ر . بو مدتده بیر شمسی ایل باشا
چاتار . هر شمسی ایل ۴ فصله : بهار - یای - پاییز و قیضا تقسیم
اولونور .

قُطْب و استوا نه دئمک‌در ؟

کئچن جغرافی درسینده نازنجی بئره نره‌دیب اونون
اورتاسیندان بیر اوخ کئچردیک او اوخامحور و محورینده‌ایکی
اوجونا قطب دئیریک .

ایندی نازنجی یایئری ، ایکی مساوی قسمته بولوب و
اونون آراسنا بیر خط چکسه‌ک او خطه استوا دئیرلر .

استوا و استویه یاخین یئرلر فوق‌ال‌عاده ایستی و نمناک

اولور ، قطبلر ایسه چوخ سویوق و دونموش حالیندادر .

اعتدال منطقه‌سینده یاشایان خلقلر قطبده و استوائی ناحیه‌لرده

چتینلیکله یاشایا بیلهلرلر یا اصلا یاشایا بیلمه‌زلر

قارلره و دنيزلر

يئر اوزى سولار و قاره لر ايله ئورتوليدىر - سولار يا محيط-
دنيزلرى هر طرف-دن قاره لرى احاطه ائتمشيلار. اكر يئر-
سطحينى دورت يئرہ بولسه ك، اوچ پايى سو و آنجاق بير پايى
قورولوق اولاييله ر. قورولوقلار آدا (جزيره) شكلينده محيط
دنيزلرين اورتاسيندا اوجاليب بئش قسمة يعنى آسيا، آوروپا،
آفريقا، آوستراليا و آمريقايا بولونور.

محيط دنيزلرى ده دورت بوبوك يئرہ تقسيم اولونور:

بحر محيط اطلس، بحر محيط ساكن، هند دنيزى، شمال

بوزلى دنيزى.

بحر محيط ساكن ان گنيش و بوبوك اوقيانوسلاردان ساييلير.

آسيا غرب طرفيندن آوروپا ايله بيرلەشيب، ساكن اوقيانوس

آسيا ايله آمريقا آراسيندا، اوقيانوسيه جزيره لرى ايسه او دنيزين

ايچينده واقع در.

اطلس اوقیانوس آوروپا و آفریقا ایله آمریکا آراسیندا یابایاب
شمال طرفیندن و جنوب طرفندن بوزلی دنیزلار ایله بیرله شیر .
هند دیزی آسیانین جنوبندا آفریقانین شرقینده ، اوستر-
الیانین غربینده یئرله شیر . شمال بوزلی دیزی آمریکا ، آسیا
و آوروپانین شمالیندادر .

نقشه یا خریطه

نقشه یئرین کاغذ اوزرینده تصویرندن عبارتدر .
نئجه جور نقشه اولار : بیا هر : طبیعی نقشه ، سیاسی و اقتصادی
نقشه ، دیز نقشه سی و سائر .
یئرین شکلینی کیچیک بیر کرم اوسته رسم ائده لر سه اونا
جغرافی نقشه سی دئییلیر .
نقشه لری اوخوماق ایچون بیر چوخ اصوللار واردر . هر
نقشه نی حاشیه سینده یازیلی اولان علامتلر واسطه سیله اوخوماق
اولور .

طبیعی نقشه لری ، رنگلر و سایه روشن لکه لار ایله اوخورلار .
مثلا : ناغایق یئرلر ، که دیز سطحیندن چوخ یوکسکدر ، قهوه یی
و نارنجی رنگده یا یلالار (فلات) داها آچیق نارنجی

و پاساری رنگ ایله گوستریلر.

اولالار (جلگه‌لر) بوجوتون یاشیل بویا ایله معام اولور.
چایلار و گوللر تندی و غنیزلر آچیق آبی رنگله نشان وئریلر.
سیاسی نقشه‌لرینده ئوزلرینه گوره علامتلری وارد.

مثلا دیمیر یوللار قرمزی خط ایله ، کمی یوللارینی یذه
قرمزی لاکن بیر آز اینجه خط ایله گوسته‌ریلر.

یایتختلری بیر بویوک دائره و یامستطیل شکلنده ، شهرلری
داها کیچیک دائره لری ایله و یورتلاری (بندرلری) بیر انکسر
شکلی ایله معین اندرلر.

اقتصادی نقشه‌لرین ده ئوزونه گوره مخصوص علامتلری وارد.

ایران

ایران غربی آسیانین زنگین ئولکه لریندن بیرسیدر .
اونون شمالیندا خزر دنیزی و جنوبندا خلیج فارس و عمان
دریاسی یایلیر .

شورالار آتفاقی یا روسیه ایرانین شمال قونشوسی ، ترکیه ایله
عراق عرب و افغانستان و انگلیس بلوچستانی ایسه شرق
همسایه سیدر .

ایران شمالی اعتدال منطقه سنده ، اوجا و داغلیق بریایلا (فلات) در .
اونون اورتاسنی گنیش و سو سوز چوللار ئورتوب و خزر ساحلاری
ایله خوزستان تورباغی ایرانین اووا (جلگه) قسمتین تشکیل
ایدیر و چوخ حاصل خیز یئرلر دیر .
ایرانین مشهلری خزر دنیزی کنارلریندا و غربی (زاکروس)
داغلاریندا گنیش ساحلار ئورتولر .

ایران معتدل منطقه ده واقع ابدده مختلف هواسی واردر .
داغلیق یئرلر ده قیشلار چوخ سوبوق و قارلی گنچیر . یازلاری دااو قدر
ایستی اولماز . اما خلیج فارس و مرکزی دشتلر ده و کویر یئر ده
و خوزستان ئولکه سینده قیش ایلیق و یاغیشلی و یایلار شدت ایله ایستی اولور
ایراندا چوخلی غله . دوکی . پامبوق و هر جور میوه لره گلیر .
بورادا قویون گنچی . اینک ، دوه بسله نیب و اهلی قوشلار داتر بیت
ایدیلیر . ایران معدنجه زنگین در خصوصیا اونه نذات یات ، قلاری چوخ دور
و بر بویوک قسمتی هله استخراج اولونما میشد . تهران ایرانین پایتختیدر .

آذربایجان

آذربایجان ایرانین شمال غربینده یوکسک و داغلیق بریایلا (فلات) در. سبلان یانار داغی اونون ان اوجا و ارومیه گولی ایسه ان آلیق نقطه سیدر.

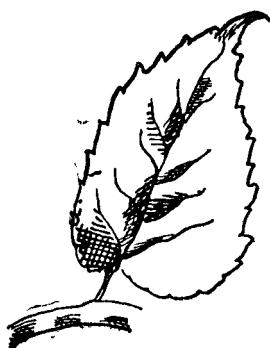
آذربایجان گنیش و زنگین بئرئولکه در. اونون بولسولاری اکینچک بئرلری، خوش هوا سی، جور به جور میوه لری و توکنمه ز معدنلری وارد.

آذربایجان هر طرفدن داغلار ایله احاطه اولموش بو تور باغین غرب داغلاری چوخ اوجا اولوب زنجیر لر کیمی آغری داغ اتکاریندن کردستانا و داهادا اوزاقلارا اوزانیرلار بوداغلارین باغیشی چوخ اولوب و قیشدا آغیر قارلار ایله اورتولی اولور.

شمالداکی داغلار او قدر یوکسک دگل و آراسین بو یونجا خزر ساحلینه ساری گئدیپ و آراسیرا هئشه لیکاری ده وارد لکن جنوبداکی داغلار آرتیق درجه ده یوکسک و قارلار ایله ئورتولودرلر بویوک چایلارین سرچشمه لرینی وچوده گتیریرلر، بو داغلاردان باشقا آذربایجانین ایککی یانار داغی دباردرکه، بو کون سونموش اولوب سبلان و سهند آدلانیرلار اونلارین بایداده قارلاری اریمه ز. بونا گوره او داغلاردان آخان چای وایرماقلارو کهریزلر تبریزی، مراغه نی، هشترو دی سوواریر.

آذربایجانین مئشه‌لری و اوتلاق‌لاری

آذربایجانین داغلاری آزیاغیشلی اولدوغی ایچون مئشه‌لیکلری ده محدوددر قارا داغدا آراسا یباخین یو کسکلیکلرده آز چوق مئشه‌لره تصادف اولونور. لکن اردبیلدن آستارا یاساری گیده رکن کیوزل و قالین مئشه‌لر گوزه چاربار ازومیه‌نین جنوبدا سلدوز و سر دشت داغلاری دا جنگللیکدره.

آذربایجانین چایلاری

هر ئولکه نین اوجا و قارلی داغلاری و چوخ باغیشی اولور سا
اونون چایلاری چوخ وسولاری دابول اولور .
آذربایجانین چایلاری اوج حوضه یه آخارلار :

بیله که ، جغاتو ، ناتاهو ، ساوجبلاغ چایلاری جنوب افشار
داغلاریندان کادار (یاقادر) چائی ، نازلی چای ، غر بدن آجی
وصافی چای ایسه سبلان و سهنددن چیخیب شاهی کوانه آخارلار .
جغدو آذربایجانین ان سوی بول چایلاریندان سایلیر .

آراس آذربایجانین شمالیندان وقیزیل اوزن ده مشرقیندن آخیب
خزر دنیزینه توکولورلر ، قراقو سهنددن سرچشمه آلیب هشترودی
سواراندان سونرا میانه ده قیزیل اوزن ایله بیرله شیر .

قیزیل اوزن آذربایجانین ان اوزون چایلارینداندیر او ،
گروس ، داغلاریندان باش ووروب وداغلیق بیر دره ده آخار
اونا چوخلی سولار توکولور ، مثلا زنجان چایی وشاهرود وسائره ..

آذربایجانین آب و هواسی

آذربایجانین هواسی اوست - اوسته معتدلدر . لیکن شاهی
کولونون کنار دوزلوکاری، جغاتی و قزیل اوزدن دره سی و موغان
ایستی قیشدا مالیم هواسی اولوب و یایلاری جوخ ایستی کنچدر.
بئله که سولوق یئرلرده یاخشی پامبوق، اوزوم، بادام و توتون
یشتیشیر .

آذربایجانین داغلیق یئرلری ایسه، نازلاری سرین و قیشلاری دا
جوخ سویوق و بورانلی اولور.
بوکیمی یئرلرده آلمان، امرود، کیلاس، یئر آلماسی مساعد
بیر یئر تاپار و کوزل یای باغلاری و گل باغلاری بو یئرلری
بزه لرلر! و چمنلرینده مال، حیوان اوتلایار.

آذربایجانین محصولی

بیزیم نولکه مزین هواسن و تورباغی هر جور میوه و غله و سائر محصوللار یتیشدیرمکه مساعددر. اووالاردا، چای کنارینداجوخلی بوغدا، آریا، داری، چاودار و ایستی، سوبی بول پئرلریندهده پامبوق و دوکی اکیلیر. آذربایجاندا محصول بول اولوب و خا. رجهده کوندهریلیر.

میوه؛ آذربایجانین سولی دره لرینده و داغ اتکلرینده یاخشی عمله کلیر. بوتون آذربایجان شهرلری و آبادلیقلاریندا میوه با. غلارینا و اوزوملیکه راست کلیریک. مراغه، ارومیه، خوی، تبریز، خسروشاه و میانه و قاراداغ چوخلی میوه حاصل ائدهر. اما هشترو دین او قدر میوه باغلاری یوخدر.

آذربایجاندا مدیترانه منطقه سی میوه لری یتیشر. مثلا اوزوم، اریک، بادام و هابله یایلاق یتیمیشلری ده بول اولور، گیلان، آلبالی، کردکان، آله و امرو و باشقا میوه لر.

آذربایجانین میوه سی (خشکبار) اونون ایچون بیرطبیعی زنگینلیکدر. و بوندان باشقا میانه ده و موغان و خویدا یا مبق، ارومیه و سلدوز دا توتون، میاندا ب و مراغه ده شکر چغندوری اکیلیر.

آذربایجانین صنعتلری و فابریکلری

آذربایجان هم زراعته، هم ده صنعته استعدادلیدر.

بوگون آذربایجانین پایتختی تبریزده، پارچا توخوماق و ایلیک و کبریت و گون فابریکلری و کپچیک صنایع صابونچیلیق شیشه کرلیک، کش بافلیق و واکس سازلیق، هابثله جوراب فلانیل و بئز و خام دستگاہلاری وال ایشلری، مسکرلیک، دمیرچیلیک و ساقسی قاب صنایعی ده وار.

آذربایجان معدنلری ده اهمیتلی سایلیر. نفت کوکورد، مس، دمیر و مرمر یاتاقلاری کله چکده آذربایجان صنایعین ترقیسینه کومک ائده چکدر

آذربایجان خلقین ان قدیم و ملی صنایعی فرشدر. هله اورنا عصرلرده آذربایجان شهر و کندلربنده توخونموش گوزل خالیلار بوگون آوروپا موزه لرین زینتیدر. فرش صنعتی خلقمزین اینجه صنعت عالمینده اولان بدیعی فکرارین و گوزل خیاللارینی عکس ائتدیریز. نقاشلار، رساملار اوستا توخوجیلارلا بیرلیکده فرش صنعتی ترقیسینه یاردیم گوستارمیشلار.

فرش صنعتنده یون استحصالنین و بویاخیلمین اولدوقجا مهم

رولی وار. فرش ایشله نیلن ایپلرین رنگی آذربایجانن طبیعی
و صنعتی بویاقلاریندان عمله کلیر.

حال حاضردا فرش صنعتی خلقمیزین آراسیندا ان عمومی بیر
پشیمه درکندارده آذربایجان قادینلاری اکثر وقتلرین فرش توخوماقا
صرف ائدیبلر.

هریس، مهروان و گورواندا توخونان فرشلر بوجمله دندر.
آذربایجانین مرکزی اولان تبریز شهرینده توخونان اینجه و
نفیس فرشلر بقون دنیادا مشهوردر.

فرش صنعتی شخصی و محدودیت دن چیخیب ملی مؤسسه لرده
مرکزلاشدیرلمسه خلقمیزین عمومی ثروتین آرتماسیندا فوق العاده مهم
بیررول اوینایا بیلر. بونلا حال حاضر دایر چوخ کارخانه لرده مو-
جود اولان زواللی وضعیتیه سون قویولا بیلر.

آذربایجان نفوسی

آذربایجانلیلار چوخ قدیم و مدنی بیر مات اولوب تئاریخده
بویوک اهمیتلری وارد.

آذربایجان ئولکهسی ایرانین بوتون ولایتاریندن جمعیتی
چوخ بیریشدر. اونون ۵ میلیونلیق بیر نفوسی شهرلرده و کند-
لرده یاشایب صنعت ، تجارت و اکینچیلیک ایله معاش کیچیر برلر.
آذربایجانین پایتختی- تبریز ۲۱۳۰۰۰دن آرتیق جمعیتله مالکدر.
شک یوخدور که بو ئولکه داها بیر چوخ نفوسی بسلامکه مساعد
بیر مملکتدر.

سووهت آذربایجانی

سووهت آذربایجان جمهوریتی سووهت جمهوریتلرین ان
مشهورلارینداندیر .

بوئولکه بویوک قفقاز داغلارین جنوبندا و خزر دنیزلرین
غربنده واقع اولوبدیر . گرجستان و ارمنستان مغربدن و داغستان
شمالدان اونی محدود ایدیر . آراس ایران آذربایجانی ایله سووهت
آذربایجانی آراسندا سرحددر .

کور و آراس چایلاری آذربایجانین اووالارینی سولولراندان
سونرا خزره توکولور . بو اووالاردا پامبوق و آیری محصوللار بیتیشیر .
لنکران اووالیغی قالین و گوزل مئشه لرایه بورونموش ، هواسی
ملایم و نمناک بیر یثردر . لنکراندا چلتیک ، چای و قوبا - خاچماز
ووالیغنداده هر جور میوه لر اله گلهر .

زاقاتالا و نوخا دره لرینده توتون ، چلتیک ، چای اکیلیر همده
چوخلی میوه مخصوصاً فندق ، گردکان و شاه پالود یتیشدیر یابر و
بیر یارا بشلرده ، ارزوم ، نار ، انجیر توتدا حاصل اولور .

آذربایجانین زنگین و توکنمهز نفت معدنلری وارد ، بو
معدنلرین چوخی باکو اطرافندا آبشوران دماغه سینده ایشه سالنیب

آذربایجانین طبیعی ثروتی سایلیر
 سووہت آذربایجانى دہیر یوللار واسطہ سیلہ تفلیس ، باطوما
 و باشقا طرفدندہ مسکوا و تبریزہ متصل اولور . دنیز یولیلہ دہ
 ترکستان ، ہشترخان ، کیلان و مازندران بندرلری ایلہ رابطہ سی
 واردر .

آذربایجانین پایتختی باکو شہری در . باکو ۹ یوزمینہ یاخین
 جمعیتہ صاحبدر .

بو شہر صنایعہ چوخ اہمیتلیدر .
 کروہ آباد یا گنجہ و نخجوان آذربایجانین مشہور شہرلریندن
 سایلیرلار .

سووہت آذربایجانى آنجاق سووہ تلہ شہندن سونرا مستقل بیر
 جمہوریت اولموش و گوندن گونه مدنیت و تصرفات چہتجہ انکشاف
 الدیر .

انسان بدنینه تر کیسی

بدنینه ظاهرینه باخاندا بیز سومو کلرین شکلینین نتیجه لیگین گورمکه قادر اولموروق . بیر نولی جسدی علمی اصولیه یاخشی تشریح ائدیلمسه اونا باخاندا گوره چه ییک که باشندان آياغادک سومو کلر بیرى - بیرلرینه بئدار و سبيله سيله اتصال تاپوبدر . همین بو سومو کلر بیزی دوز آياق اوسته ساخلا ماغا قادر ائدیر . سونرا عضله لر واسطه سيله بیرى بیرینی حرکته گتیرر . وئرماک بیزه ممکن اولور . سومو کلر معدنی ترکیباتدن تشکیل تاپمیش بیر محکم ماده لردر و بدننه چوخ مقدار جا سومو ک تاپیلیر و هر بیر سومو کون مخصوص شکل و ار .

انسان آنادان دنیایا گلن وقتده اونون سومو کلری کامل بئر انسان کیسی برکیمه بیر بلکه سومو کلر او وقتده چوخ بوموشاق اونورلار سونرا انسان هر قدر یئر اوزونده یاشیش تاپیب عمر آرتیق ائله سه اونون سومو کلری برکیهر و محکم اولار . شخص آلتهمیش سنینه بلوغ اولان وقتده سومو کلری چوخ برک اولور . بونا گوره کیچیکلکده سیمش سومو کلر تئز بوبو کلک کاده کیار ایسه گنج بیتیشهر .

سومو گلرین تقسیماتی

باشدا هتمدد سومو گلر بیریری بیرینه یاپشیمب جمجه نی ویا
باشین کاسه سین عمله گتیریر .

باشین سومو گلاری انشیک قسمتده توزینه کروی بیر شکل
آلمیش و بو جهتدن ییخیلماق یا باشا ضربه ییتیشهن زمان مغز
ایچون یاخشی حافظ اولایلیر .

یوفدان علاوه باشدا انگ سومو گلاری واردر که دیشلر اولارا
تاخیلیمیشدر .

بارماقلارین ابتداسیندن چیکینه قدرال دئمک اولور و بو
قسمتده اوچ یثره بولونور اولنجی قول - دیرسکدن چیکینه -
جکدر و بیر بویوک سومو کورادا قرار تاپیمیشدر که اونا قول
سومو کی دییلیر .

ایکنجی قسمت دیرسکدن بیله که قدردر بورادا ایکی سومو ک
بیر بیرین اوستونده قرار دوتموشلار .

اوچونجی قسمت بیله کدن بارماقلارین اوجونا قدردر که ال
سومو کی دییلیر . هر بارماق اوچ سومو کدن ترکیب تاپیمیشدر
باش بارماق ایکی سومو کدن ترکیب تاپیدر ، داخلی قنهین و
ایقلارین تشکیلاتیندا سومو گلر بیر بویوک حصه نی توتور بدنین
قاباق و بوخاری طرفینده سینه سومو کی ، اطرافدا قابرغا
و دالیدا فقره لر که مجموعه سینه قفسه سیننی تشکیل ائدیر .

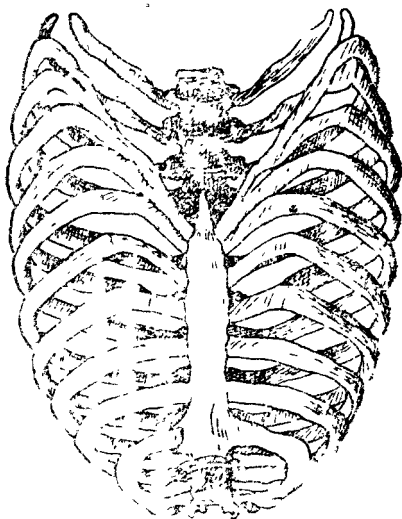
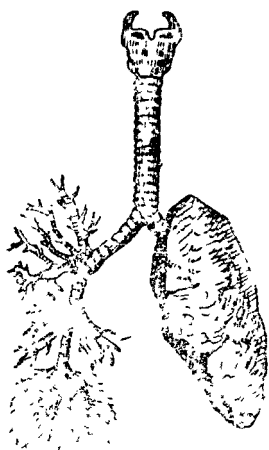
آياقلارين سوموكلرى

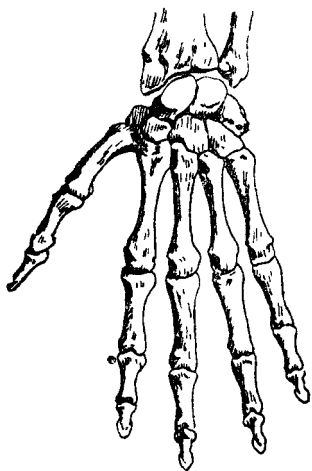
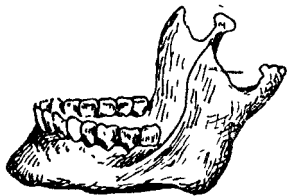
آخرينجى قسمت آياقلار بىن سوموكلر بىدر. بونلاردا ال سوموكلرى كىمى اىچ يىره بولونور اول يوخارى طرفده بىر بونوك سوموك كه بود سوموكى آدلانير قرار توتوبدر و بونين اىتمى ديزىك ارابىلەر .

ايكنجى قسمت ديزىك آياغين توپوغرىنادىكدر بورادا ايكنى سوموك وار كه قلم سوموكلرى آدلانير.

آياغين توپوغرىندان بارماقلارين باشينادىك بىر چىخ سوموكلار بىرر بىرىنه بندلر وسىلە ياپيشماق حاليندا آينق و بارماقلارين سوموكىنى تشكىل ائىدر . نهايت سوموكلر بدنين ستونى حساب اولايىلەر .

عضله لر و عصبلر

قاباقتکی درسلرده ییلدیک که سومو ککر بندلر وسیله سیله ییری بیرینه

اتصال تاپیدر اما اولارین آچیلماغی بو کولمکی و حرکتی عضله لر و عصبلر وسیله سیله در .

عضله لرین و عصبلرین مختلف رشته لری واردر که بدنین عضولرینده

چکیلیمک قومه سی ایجاد ایدیرلر مثلاً قولون، عضله لرین وسیله سیله ال بارماقلاری

بو کولوب ویر شئی کوتورمکه قادر اولاییلر . هامینن بدنی حرکتیه

محتاجدر . مخصوصاً حرکت عضله لری و عصبلری داها محکمراق ائده جکدر .

بو جهندن ورزش مدرسه شاگردلرینه کافی قدرجه لازمدر . بو مفید

ایشدن هیچ وقت گرك غفلت ائله مه مك . سوبوق سو عضله لری و عصبلری

محکم ائدهر سوبوق سودا یو یونماغی عادت ائتمک شخصی چوخ قوی

و سالم ائدهر یو یونارکن سوبون ایستیلیک درجه سی طب اوزه رینه مراعات

اولونمالیدر .

آق جگر

کئچن درساردن سینه نین قفسه سی نئجه تشکیل تابدیغینی بیلیریک .
سینه نین داخلنده ایکی طرفده آغ جگرلر بیر ییرنین مقابلنده قرار
دوتوبدر .

آغ جگرلرین ایشی نفس چکمک واسطه سیله قانی صاف ائتمکدر .
اول هوا بوروندان و حلقدن آغ جگرده داخل اولور ، بو حالدا جگرده
قانون بعضی زهرلی ماده لری بخار صورتنده نفس چکدیکیمیز هوا یا قارشیب
تنفس ایله ائشیکه چخیر .

نفس چکمک ایکی عمل ایله انجام تاپیر، اول نفس آلمات :

بو وقتده بیزیم سینه میز ییرآز بویوک اولوب قاباغا کله جکدر .
ایکینجیسی نفس وئرمک ، بوندا چکدیکیمیز هوا جگردن خارج اولوب
سینه اولکی حالینا قاییدیر . بویکی عمله تنفس دئییلیر و همین تنفس
واسطه سیله بیز توز حیاتمیزا ادامه وئیریریک .

بونا کوره بیز کرک نفس آلدیغیمیز آغ جگرده جوخ اهمیت
وئرمه لی و بو عضوین سلامتیگینده جالشمالیدر . سیگار و چوبوق چکن
آداملارین جگری سالم اولایلمه ز و هابئله توز و کشیف هوانی تنفس
ائله مک جگر ایچون صدمه لیدر .

اورهك

قويون اوره كين هاموميز كورميشك ييزيمده اوره كيميز اونا
بنزه ر بيرات پارچاسيدر كه سينه نين داخلينده بر آز سول طرفده يئر
دوتوبدر . اكر قولاغيميزي بير نفرين سينه سينه قويوب قولاق وئرهك
قلبن حر كتلرينين سسيني واضح ائشيدده جييك . قاب بوحر كتلرينين واسطه
سيله قاني دامارلاردا دولانديرير و قانين حر كتليني دامارلاردا بئله ييله ريك كه
اكر ملايم بير صورتده باش بارماغيميزي بير نفرين ييله كينه قوياق، ييله كين
دامارينين آتماقليغيله قانين حر كتي ياخشى احساس اولار .
اوره كده جگر كيمي ييزه چوخ اهميتلى بير عضودر بونا كوره
اوره كينده سلامتليكنه چاليشماق لازمدر . آلكل و آبري سملى شيشلر
يشمك اوره كي خراب اندر .

جهاز هاضمه

جهاز هاضمه اوج قسمتدن تشکيل تاپميش بير دستگاهدر. غذائی حل وقابل جذب ائدر :

۱- آغيز - انگدن و بير ديلدن عبارتدر. ديشلر انگلرين اوستوندهدر. غذا اولارين واسطه سيله خردالانب آغزين سويي واسطه سيله بوموشانيب معده يه وارد اولور .

۲- معده بير عضلانی كيسهدر. بعضی مواد اونندان ترشح ائدر که خوره کلاير بير معين مدت بوياناندان سونرا نازيك باغیر ساغا وارد اولور .

۳- باغیر ساق - باغیر ساغين تقريباً سکز آرشين طولی واردر . بويوک باغیر ساغين تقريباً ۱۵ اوزونلیغی وار . تمام غذائی مادهلر آغيزدا ، معده ده، نازيك باغیر ساقدان مخصوصاً ترشحات واسطه سيله تغيير شکل ائله ييب رقيق مایع صورتينه کليب نازيك باغیر ساغين مخصوص قسمتلريندن قانا وارد اولور . حل اولما ميش غذائی ماده لرده بويوک باغیر ساق واسطه سيله خارجه دفع اولونار .

دیشلر

دیش بدنین عالی بیر عضویدر . ایکی عمده قسمتدن تشکیل تاپیب :
اول تاج که لته دن خارجه در . ایکنجی ریشه در که انگین اتینده در .
انسانین اولنجی دیشلرینه سوت دیشی دئییرلر . اونلار توکولوب یترینه آبری
دیشلر کلیر . دیشلرین تشکیلاتی بوقراريله در :

۱ - سکیز کسکین دیش آغزین قاباغیندا واقعدر . دورت دانه سی
بوخاریدا و دورت دانه سی آشاغیدادر که اونلارا ثنایا دئییرلر .

۲ - ثنایانین اطرافنده دورت اوجی ییزدیشه انیاب اطلاق اولار .

۳ - بقیه دیشلره دگیرمان دیشی و آخرنجیسینه عقل دیشی دئییرلر
که معمولا ایکیرمی یاشیندان اوتوز یاشینا قدر انسان او دیشی چیخارار .
دیشلرین اوستین بارلاق بیر ماده ثورتوب که اونا مینا دئییرلر . مینا دیشی
خارجدن کلهن اثرلر و ایستی سوبوقدان حفظ ائدهر .

مینانین آلتی که بیربرک قسمتدر . عاج آدلانار و دیشین آراسی که اونا
مغز دئییریک تنجه دامارلاردان وعصبلردن تشکیل تاپیب که دیشین آغریسی
اونلارین واسطه سیله احساس اولونور .

انسان نه ایچون خسته اولور

اگر سیز ناخوش (خسته) اولمیسیز بیلیرسیز که خسته آدام نه جور اولور. بدنن حرارتی آرتیر باشد ا یاسایر عضولرده آغری اولور . حر کته وصحبه میل اولماز ، غذا یا اشتها تاپلماز ، راحتسیزلیک احساس اولونور بو حاللار ناخوشلقدان ایرملی کلیر .

خسته لیکلر ایکی جوردر : بیرسی مسری خسته لیکلر دیر که بیر نفر دن او بیرسینه سرایت ائدهر بیرسی ده مسری اولمیان مرضلردر که آدام ئوزی صحت و سلامتیاک قانونلارینی بیلمه دیگندن و عمل ائتمه دیگندن ایرملی کلیر .

سرایت ائلیهن خسته لیکلر چوخدر . جیجک ، قزیلجا ، یاتاخلاق سل ، بیر پارا قیزدیرما ، دیفتیری وبونلار کیمی ئوز که مرضلر . بو مرضلر بیر آبری خسته آداملاردان سرایت ائدهر . حفظ الصحه ده بیر پارا قانونلا بو خسته لیکلرین باشقاسینا کئچمه سینین قاباغینی آلاق ممکن اوور بونا کوره سرایت ائدن یا سرایت ائتمه ین مرضلره دوچار اولماقدان ئوتیری حفظ - الصحه قانونلارینی بیلماک لازمدر .

بونیدا بیلیملیک که چوخ آداملار واردر که ئوزلرینی ناخوش بیلیرلر،

باتا خدا یا تمیرلار اما رنگلری سولوق روحلاری خسته و همیشه دوشگون
اولوب سئوینجلری یوخدر . بو جور آداملار حقیقته ناخوشرلار بو حاللارا
بیر سبب آرامالی . اوسبیلری حفظ الصحه علمی بیزه ئورگهده جکدر .

کلمه لر (کلمه لرین مفهومی دقت اتملی) : عضو - مسری -
مرض - صحت - عمل - حفظ الصحه - مانع .

خسته آدام نه جور اولار ؟ خسته لیکلر نتیجه جوردر ؟

سئواللار

مسری مرضلر هانسیلاردر ؟ انسان نه ایچون ناخوش

اولور ؟ حفظ الصحه علمینن فائده سی ندر ؟

میکروب

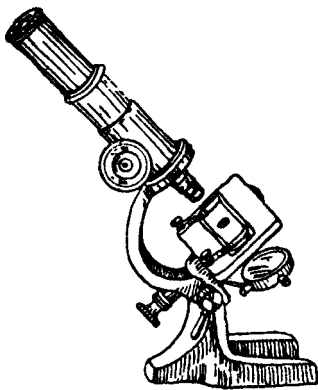
نه ایچون مسری مرضلر بیر شخصدن اویریسنه سرایت ائدیر؟

بونون سببی بیر پارا چوخ کیچیک کوزه کورسه نهمین موجودلاردیر که آدلارینا (میکروب) دئییرلر .

میکروبلاری کوزه کورمک ممکن دگلدر اما بیر قسم اسباب واردر که اونا میکروسکوب دئییلیر . بواسباب کیچیک شیئلری بویولدور . بواسباب واسطه سیله میکروبلاری کورمک ممکندر .

میکروسکوپین تنجه اولدوغونی پوشونمکدن ئوتوری شکله دقت

ایتملی (ش ۱)

بیر قطره سویا بواسباب واسطه سیله باخییر سا جوربه جورا میکروبلاری سودا کورمک ممکن اولور بومیکروبلار یالنیز سوا یچینده دگل هوادا ، غذالریمیزده ، لباسلاریمیزدادا چوخ اولورلار .

بومیکروبلار ییزیم بدنیمیزه وارد اولسالار ییزی قورخولی ودهشتلی مرضلره دوچار ائدهرلر . هر بیر خسته لیکن بیر قسم میکروبی واردر بونا کوره کرک

نوزومزی یله خطرلی میکروبلارین هجوم ائمه سیندن حفظ ائدهك .
 بونی یلمك لازمدر كه میکروبلارین هامیسی موزی و ضررلی دگلدر
 موزی اولان میکروبلاری ده بیر چوخ واسطه لریله تلف ائتمك ممكندر .
 سویی قایناداندان سونرا سودا اولان میکروبلار حرارت واسطه سیله
 تلف اولارلر میکروبلار سو ، هوا ، غذا و بیر پارا آلوده و کشیف شینار
 واسطه سیله یا حشره لر : میلچك ، جوجی ، بیت ، بیره سببی ايله ییزیم قانیمیزا
 و بدنیمیزه وارد اولورلار بونا گوره لازمدر غذا لاریمیزا ، تنفس ائتدیگیمیز
 هوا یا ، ایچملی سویا دقت ائتملی و ضررلی حشره لریله . میکروبلارلا مبارزه
 ائله ملیك . میکروبلاری تلف ائدن سیلردن بیرسی ده گون ایشیغی در
 بونا گوره دیلر هر بره گون کیرمه طیب کیره
 . کلمه لر - میکروب - میکروسکوب - دهشتلی - موزی - حرارت -
 کشیف - حشره - تنفس - مبارزه .

سئواللار

میری مرضلر نه ایچون سرایت ائدر ؟ میکروب نه در ؟
میکروبلا ر هارادا یاشارلار ؟ میکروبلا ری نه جور تلف
ائتملی ؟ میکروبلا ر نه واسطه سیله قل اولودلار ؟
گون ایشیفینین فائده سی نه در ؟ قدیمده نه ایچون
میکروبلا ری تانییب یلمیردیلر ؟

حفظ الصحة قانونلاری

انسانین بدن قورقوسی بیر جوردر که هامو عضولر کړک ئوزايشلرينی کامل کورسونلر و وظیفه لرينی یشینه یشیرسينلر . اگر بیر عضو خسته اولورسا بدن هامیسی خسته اولار عضولر ئوز وظیفه لرينی یشینه کنیر . مکدن ئوتری حفظ الصحة قانونلارینی یلمک لازمدر .

حفظ الصحة قانونلاری چوخدر اوللاری بوشکیله مختصر اتمک اولار :

۱ - نه جور یشمک لازمدر ؟ غذاده نه شرطلر اولمالیدر ؟

۲ - نه جور سو ایچمک و ایچملی سویون شرطی نهدر ؟

۳ - غذانی یاخشی هضم اتمکدن ئوتری نه جور رفتار اتملی ؟

۴ - نه جور هوا تنفس اتملی ؟

۵ - یوخوموز نه جور اولمالی ؟

۶ - ورزش و حرکتنین شکلی ؟

۷ - دریمیزین صحتنی حفظ اتمک و حمام شرطلری ؟

۸ - ائو و یاخشی مسکن شرطلرینی یلمک ؟

۹ - حسلریمیزی قوتلندرمک واونلارین حفظا لصحه سینی ییلمک ؟

۱۰ - لباسلارین تمیزلیکینی گوزله مک ؟

۱۱ - موذی حشره لرله مبارزه اتمک ؟

۱۲ - مرضلار مقابلینده دفاع اتمک ؟

کلن درسلرده آیری آیری بوقانونلار شرح وئریله جکدر .

کامه لر : وظیفه - مسکن - شرط - هضم - دفاع - شرح

انسانن بدن قورقوسی نه جوردر ؟ بیر عضو ایش گورمه

سئواللار :

نه اولور ؟ حفظ الصحه قانونلاری هانسیلاردور ؟

غذالار

غذالاریمیز اوج منبعدن اله کلیر : حیوانی غذالار ، نباتی غذالار ، معدنی غذالار ، حیوانلاردان آلیتان غذالار ، ات ، سوت ، سوتدن حاصل اولونان، کره ، یاغ ، قیماق ، پنیر، قاتیق ، بومورتا . نباتلار (کوکره‌تی‌لرا) دن آلیتان غذالار : چورک ، دوکی ، یثرآلماسی ، میوه‌لر ، باقلا ، نخود و چوخلی حبوبات و سبزیلر . چورک بوغدادن عمله کلیر .

معدن (تورپاق) دن آلیتان غذالارین باشلیجالاری دوز و سودر . حیواندان یا نباتدان آلیتان غذالارین بیر قسمتی آزوتلی اولوب بد نیمزین ایشلمک واسطه‌سیله تحلیل اولونان و کهنه لیب خراب اولان یثرلرینی دولدورار . بوجور مواد ائده سوتده بوغداده واردر . بیر قسمتی کاربونلی غذا اولوب بد نیمزده حرارت حاصل ائدهر یاغدا ، شکرده ، بالدا شیرین غذالردا واردر . استاین بدنیه هرایکی جور غذالازمدر . سوتده هرایکی قسم غذا موجود اولدینی کیمی چورک ایله ات بیرلیکده کامل غذا اولایلر . انسان هر سئده مخصوص غذا یئمه‌لیدر . فصللرین تغییرینه ایستی سوبوق

مناسبتيله ، سنبن تفاوتينه و ايشله مكين نئجه لكينه و آدامين بچاليشماسينا
كوروده انسانين غذاسي تغيير تابماليدر .

قيشدا ، سوبوقدا حرارت آرتيران غذالري چوق يئمليدر .

آدام قوجالديقي وقت نباتي غذالارا عادت اتمك مناسبدر .

كلمه لر : منبع - جواني - نباتي - معدني - حبوبات - آزوتلي -

كاربونلي .

غذالار نئجه جوردر ؟ جواني غذالار هانسيلاردور ؟

سئواللار

نباتي غذالري دئير ؟ معدني غذالار نه كيמידر ؟ آزوتلي

غذالار هانسيلاردور ؟ كاربونلي غذالار هانسيلاردور ؟ غذالاري نه ايچون

تغيير وئرملی ؛ كامل غذا نه كي مي ييلير سني ز ؛

فایده‌های و ضررهای غذالار

سوتین میکروبی اولماسا کامل غذا در . میکروبین تلف اتمکدن
ئوری سوتی کرک قابناناق . ات کرک تازه اولسون . ات بیر مدت قالیرسا
قوقولو اولوب اوتین اوستنده چوخ ضررلی میکروبلار وجوده کلیراتین
سویونده او قدر قوت یوخدر .

بومورتانی چوخ پیشیرمملی . چوخ پیشین بومورتا آغیر هضمه کیده .
چورک یابارکن اونی چوخ الهمه . لیدر بیر آز کپک بوراخمالیدر
چونکه کپک آزونلی غذالردن در .

کال ، یشیشمه میش و فاسد اولموش میوه‌لری ابدأ یشمه‌ملی ، بوجور
میوه‌لر انسانی خسته‌لیکه دچار ائدر . دوز وجوده لازمدر . گونده بیر
انسانا ۲۵۰ گرام دوز یشمک کرکدر .

چوخ جای یا قهوه ایچمک مخصوصاً اوشاقلارا یاراماز . بوخوسیز-
لیغا و خسته‌لیکه سبب اولور . سیرکه و آبری توش وتد غذالار آز
یشمه لیدر و بونلار فقط غذائین هضمینه کومک ائدیرلر چوخ یشیلمه
ضعیف‌لیکه سبب اولوب ضرر یشیریلر بورقال و بعضی آبری میوه‌لر

فایدائی اولوب و اوفلاردا (ویتامین) دئیلن بیرماده واردر که انسان بدنینه لازمدر .

کیفله ندیرن و مستلیک تواید ائدن ایچکبلره (آلکولی مشروبات دئیلیر) که چوخ ضررلی و خطرلی درار . بوتون عضولری خراب ائدر، ضعیفله دیر و تنزخسته ائتمک سبب اولور .

کلمه لر : فاسد - کرام - ضعیف - ویتامین - آلکل -

فائده لی غذا لار هانسی لاردر ؟ ضررلی غذا لاردان نه ییلیر سیز ؟

سئواللار :

آلکلی مشروبات نه جور دیر لر ؟ ویتامین هانسی غذا لاردا واردر ؟

يُثْمَك قانو نلاری

غذانی کړک اشتها اولان وځنده يُثْمَك. شام، ناهار آراسیندا آر تيق غذا يُثْمَك
صحتی بوزار .

آنالار سوزی: چوخ يُثْمَك آدامی آز يُثْمَكدن ده قویار. غذانی چوخ چینه ملی
و آغزین سویی ايله قاریشدير مالیدر. اگر بوجور اولماسا غذا تحلیله گتمه ز. غذا دن
قباقي (بورش) آش ایچمک اشتهانی آر تیرماقدان ئوتری مناسبدر. الله همیشه
میکروب اولدوغوندان غذانی الیه يُثْمَك یاخشی دکل. غذا يُثْمَكدن قباقي
الی سو و صابونيله یوماق لازمدر. دیشلریمیزین صحتینه و سلامتیگینه چوخ اهمیت
ایتمه لیدر دیش خراب اولسا معده خراب اولور . معده خراب اولسا بدن
خسته اولور . دیشلری هر کون یوماق و فرچایله سورتمک لازمدر .
عزیز اوشاقلار دیشلریمیزین قدرینی ییلیب هر گنجیه یاتماقدان قباقي دیشلری
یوماقی یاددان چخارتمیین . دیش آغزیسی چوخ چتین واذیتلی در . دیشلرین
سلامتیگی بدنین صحتینه نشانه در. دیشلر خصوصیندا بودستورلاری مراعات ایدين .

۱ - دیشلری هر گنجچه فورچا ایله گرك يوماق .

۲ - قابوغی برك میوه لری دیشیلن سیندیرماین که دیشین میناسی گئدیپ

و خراب اولار .

۳- چوخ سویوق و چوخ ایستی غذالار بیر- بیرین دالسنجا دیشلره ضررلیدر.

۴ - چوخ شیرین غذالار دیشلری خراب ائدیر .

کلمه لر : اشتها - نشانه - دستور - مراعات

سئواللار : غذانی گرك نه وقت یتمک ؟ نه چوخ یتمک آدمی

آز یتمکدن قویار ؛ غذانی نه جور یتمک لازمدر ؟ غذادان قابق الی نییه

گرك يوماق ؟ دیشلری نه جور حفظ ائتملیک ؛ قابوغی برك میوه لر هانسیلاردر ؟

چوخ شیرین و شیرنی یتمک نه ایچون ضررلیدر ؟

سو ایچمك

بدنمیزه كرك اولان بیر ایچمەلی وارسا اودا سو در . ییزیم بدنمیزین
چوخ قسمتی سودان ترکیب تاییب . هر کون بدنمیزین سویوندان بیر مقدار
تر وسایر مایعلر شککنده خارج اولور . بدنن چیخان سویون یئرینی دوتماق
سوايچمك واسطه سیله ممکن اولور . سویوی ییز چشمه لر ، آخار چاپلار
و قویولار واسطه سیله اله کبیریریک . هر سو ، ایچمکه قابل دکلدر . یاخشی
ایچمەلی سو صاف ورنکسیز، قوخوسیز و دادسیز اولمالیدر . صابون او سودا
یاخشی حل اولوب کفلسین . سبزی یاخشیجا پیشسین و ضررلی میکروبلار
سودا اولماسین . سو چشمه باشیندا کونوروله رسه ایچمکه یارار. چاپلار و آچیق
نهرلر ده جریان ائدن سولار ایچمکه یاراماز. اگر میکروسکوبلا بئله سولارا
باخلارسا بیر قطره سودا چوخ میکروبلار گوروله جکلر که اونلاردان
چوخی خطرلی و قورخولودر . سو واسطه سیله انسان بویوک خسته لیکلره دچار
اولا ییلهر. سویوی صاف و تمیز اتمکدن توتری اسبابلار واردر . اگر ییزیم
سویوی صاف و تمیز اتمکدن توتری و سیله لریمیز اولماسا سویوی قایناتماق لازمدر.

قاینانمیش سودا هوا یوخدر و سویون هضمی مشکل اولور . بوزلی
وچوخ مریین سوايچمک ضررلیدر .

ترلی اولان وقتده سویوق سو ایچمک ناخوش اولماغا سبب اولار . کوچه
و بازاردا شربت ، سو ، آیران ساتیلان قایلاردان هر جور آدم سو ایچدیکی
ایچون اجتناب ائتملیدر .

کلمه لر :

ترکیب - مقدار - مایع - غالب - صاف - مشکل اجتناب

سواللار : نه ایچون سوايچیرسیز ؟ مایع نهدر ، نتیجه دانه مایع ساین ؟

سولار هارادان اله گلیر ؟ ایچمه لی سولارین شرطلری نه در ؟ سویی قایناداندا

نه اولور ؟ سویون میکروبلارین نه جور تلف ائتمه لی ؟

سوسیزلیق چتین در یا آجلیق ؟

هوا - تنفس

دیریلیکدن ئوتیری ییز تنفس اندریک . تنفس - صاف هوانی بدنه

داخل اتمک و پیس و ضرری هوانی بدنن خارج اتمکدر .

هوا ایکی بخاردان قارشیدر . بیرسینه (اوکسیژین) دییلر . تنفس اتمکه یارار و او بیرسینه آزوت دییلر که تنفسدن ئوتیری یاراماز . تنفس واسطه سیله اوکسیژین محدود هوالاردا آزاو لو یئرینه نفسدن چیخان سملی غاز دولور که بو سملی غازین آدینا کاربونلی هوا دییلر . و بو غاز، اوکسیژنیه بدنن کاربونونین ترکیپندن عمله گلیر .

فاسد هوا بیر هوایه دییلر که اوکسیژنی آز اولسون و عوضینده انسانین بدنندن چیخان کاربونلی هوا یا آیری واسطه لریله حاصل اولان پیس هوا یا شامل اولسون .

تمیز هوا هر بیر انسان ایچون چوخ لازم بیر ماده اولوب هیچ بیر آدم هوا سیز یشرده یاشاماغا قادر اولماز .

هواغذادان داها آرتیق بدنه گر کدر . فاسد هوا هوانین اصلایوخ اولماسی کیمی در .

فاسد هوا چوخ خسته ليكلره سبب اولار . بونا گوره اوتاغن هوايینی
تتیز کرک تمیزله مک .

درس اوتاقلارینین استراحت و قتلرینده پنجره لرینی آچماق و هوايینی تمیزله مک
لازمدر . هراوتاقدا که جماعت چوخ اولسا اوتاغن هوايی تتیزلیگیله فاسد اولور
و اوکسیژنی آزالیر . بخاریلر وقت چراغلاری دا هوانی فاسد ائدیر . قیش
فصلینده کرک مردم - بیر پنجره لری آچماق و تمیز هوا اوتاغا داخل ائتمه لی اما
بو وقتده کرک انسان ئوزینی سویوقدان حفظ ائتسین .

هوا فاسد اولسا مرض غالب اولار

اوکسیژن - آزوت - محدود - غاز - شامل - ماده
استراحت - غالب

سئواللار : تنفس نه در ؟ اگر بیز تنفس ائتمیه ک نه اولور ؟ هوا نتیجه

غازدان قاریشقدیر ؟ غاز نه در ؟ هوا یئر اوزونده هارادا یوخدر ؟ فاسد هوا
هانسی هوا به دئییرسیز ؟ نتیجه دقیقه هوا سیز دیری قالا یله رسیز ؟ تنفس ده هانسی
هوانی بدنه داخل ائدیرسیز و هانسی هوانی خارج ائدیرسیز ؟

اوتاقلارین هوايی نییه فاسد اولور ؟ هوانی نه جور تمیزله ملی ؟

تنفسدن سوای نه لر داهی هوانی فاسد ائدیر ؟

سویوق یاخشیدر یا فاسد هوا ؟

ورزش - یوخی

ورزش بدن ایچون لازم اولان ایشلردندر . ورزش واسطه سیله بدنیمیزین

اتلرینه وعضولرینه قوت وئریریک .

بیاده یشیمک ، ال قولیمزا مخصوص حرکات وئریمک هرگون بیزه لازمدر .

بوسوز معلوم در که هریر عضو بدنمیزده چوخ ایشلر چوخ قوتلی اولار .

ورزش بدنی سالم و عضولریمیزی محکم ائددر . بدن سالم اولورسا روحیمیز

نشاطلی و فکریمیز دوزگون اولار . اوشاقلار ایچون ورزش مناسب بیر ایشدر .

ورزش اویونلار شکلنده اولمالیدر که اوشاقلارمیل وشوقیله اونا آلیشسینلار .

همیشه چالیشمالی که تنفس درین و اوزون اولسون . یاخشی و لازم

ورزشلردن بیر یسیده درین نفس آلماقدر . مطالعه ائدن وقته ، یول گئتمه ،

تخت اوسته اگلهشنده ، آفاق اوسته دوراندا بدنی دوزگراک ساخلاماق وقاباغا ،

ساغا ، سولا اگری دورماماق .

سحر تئزدن ورزش اتمکی بادلان چخارتمایین

انسانا نتیجه کی ورزش وحرکت لازمدر یوخی و استراحت ده گرکدر

بوخی یورغونلوغی مخصوصاً فکرین یورغونلوغونی رفع ائدر .
 بوخی نه چوخ و نه آز اولمالیدر . گئیجه کوندوزده سکیز ساعت یاتماق
 کفایت ائدر . اوشاقلار ایچون اون ساعت بوخی بس در .
 غذادان سونرا تئز یاتماق مناسب دگل . ایکی ساعت غذا یشمکدن سونرا
 یاتمالی . آرخا اوسته یاتمالی . ساغ طرفه یاتماق داهامناسیدر . یاتاق اوتاغنین
 هواسی تمیز و صاف اولمالیدر . اوتاقداکل و کوکرتی اولمالیدر .
 عقللی و وز بدنینی سالم ایستیهن اوشاق آخشام تیز یاتدیغی کیچی سحر تئز
 یوخودان دورار .

کلمه لر : ورزش - مخصوص - سالم - شوق - مطالعه
 سحر - استراحت - بئین - کفایت - مخصوصاً

سئواللار :
 ورزش نه ایچون لازمدر ؟ ورزش نه جور اولمالی ؟
 تنفس نه جور اولسا باخشی در ؟ نه جور دورماق ، اگلشمک ، یول گئتمک ؟
 بوخی نه قدر لازم در ؟ بیرنچه گون یاتماسیز نه اولار ؟ نه وقت و نه جور گرک
 یاتماق ؟ یاتاق اوتاغی نه جور اولسون ؟

درینین صحتی - حمام

انسانین بدننی دری ایله اورتولور . انسان دری واسطه سیله ده نفس آلیر . درینین اوستونده چوخ کیچیک باجلار واردر که هوا آلمایارار اکر بیر حیوانین بدننین دریسینی گج یا آیری ماده ایله سواساق وتوتساق او حیوان توله .

چونکه دری هوا یا و توزتورباغا تماسی وار آز مدته کثافت ایله اورتولور . بو کثافت بیر برده کیمی درینین نفس آلماینا مانع اولوب چوخ آرتیق میکروبلا رین مسکنی اولار بو حال ناخوشلیغا سبب اولوب انسانی خسته لیکه دچار ائدر دری واسطه سیله خارج اولان تر بدننه قالب مرضله سبب اولار . بونا کوره لازمدر درینین تمیزلیکینه دقت ائدیب هر هفته بیر دفعه سو و صابونلا تمام بدننی یوماق و هر کون گرك ال واوز و او عضولری که لباس واسطه سیله اورتولمور تمیزلهملی و صابونلا یومالیدر .

حمامین چوخ قسمتی واردر عمومی خزینهلر که اورادا چوخلی

آداملار یووونور صحنه مناسب دگل دوشلا چیممک یاخشیدر ممکن اولارماهرگون آز مدت دوش آلتیندا یووونماق چوخ فایدالیدر . سویوق سودا حمام ائتمک طیبب اجازه سیله یاخشیدر چوخ ایستی سودا ییونماق یاخشی دگلدر غذادن سونرا چیممک یاخشی دگلدر . حمام دان سونرا بدنی حوله ایله یاخشی قورولاین و سویوقدن ئوزوزی حفظ ائدین .

کلمه لر : حمام - ماده - تماس - کثافت - برده - خزینه - دوش - اجازه - حوله .

درینین وظیفه سی نهدر ؟ دری کثیف اولسا نه اولور ؟ سئواللار :

بدنی نجور یوماق لازمدر ؟ حمام نئچه جوردر ؟ هانسی جور حمام یاخشیدر ؟ نه وقت حمام ائتمک لازمدر ؟

مسكن - لباس

اگلهديگنيز ائو صحت قانونلاريله مناسب اولماليدر . مسكن لازمدير
كون دوتان رطوبتسيز اولوب ايشيق چوخ مقدار دا داخل اولسون ،
سابقده ديدىگميز كيمي گونون ايشيقي ميكروبيلاري تلف ائدير . هانسي
ائو كه كون دوشمهسه ديرليكه ياراماز اوتاقلارين پنجره لري گرك چوخ
اولسون ، هوانين دگيشيلمه سي و صاف اولماسينا و ايشيغين كفايت مقدارده
داخل اولماسينا ياراسين اوتاق قيشدا گرك ايسي اولاهميشه اوتاغين حرارتي
۱۷-۱۵ درجه اولسامناسيدر رطوبت يعنى (شه) صحتنه ضررلى اولوب خسته ليكه
ورمانيسمه (قيج قول آغريسينا) سبب اولور ، تميزليك ائوين مهم شرطلرندندر
زويل و كئافئى شيلر ائوده حياطده ييغليب جمع اولازسا ميكروبيلارين
معدنى اولوب هيلچكلر واسطه سيله انسانين بدنيته داخل اولورلار تميزليك
صحتين بويوك سببي در .

ائوي تميز ساхлаماق لازم اولدوغي كيمي لباسلاريميزاده دقت ائتمه ليدر
قيشدا يوندن قالين لباس گئيمك و ياي فصلنده نازك كئافدن پالتار مناسبدير .
يوندان حاصل اولان پالتارلار حرارتي ساخلايب انساني خسته اولماغينا

مانع اولار . فصل مناسبتيله لباسلارا تغيير وئريلميدر . پالتار گرگ دار اولماسين .
 و بدنى سيخماسين لباسلارين تميز لکينه چوخ دقت ائتمه لئيک . بدنه
 بايشان لباسلاري آزي هفته ده بير عوض ائتمه لئيک اوست لباسلاري هر گون
 شوتکه ايله توز تورباغي تميز لهنه ليدر .

تميزليکه ناخوشليق دشمندر . تميز اولان ائوده لباسدا ميكروب
 تايلماز و بونا کوره ده ناخوشلوق اولماز مرضلرين بير حربه سي وارسا اودا
 کثافت در .

کلمه لر : مسکن - لباس - رطوبت - مقدار - رماتيسم - حياط - معدن
 دقت - عوض - شوتکه - حربه .

اگلشديگنيز ائو گرگ نه جور اولسون ؟ اوتاغين حرارتي
 ستوالار :
 قيشدا نه قدر اولما ليدر ؟ ميزان الحراره (حرارت ميزاني)
 رطوبتين ضرري نه در ؟ ائو کثيف اولسا نه اولار ؟
 لباس نه جور اولما لي ؟ لباسلاري نه جور تميز ائتمک لازمدور ؟

حس لرین صحتی

کوز لطیف بیر عضودر . بدنه بویوک خدمت ائدیر . کوزی چوخ شدتلی ایشیقدن توز توپراقدان حفظ ائتمه لیک قارائلیق و آزابشیق اولان یئرده مطالعه ائتمه مه لیک کتابی کوزه چوخ باخین توتما مالیق و کوزی چوخ بوما مالیق کوزلری هر کون بومالی و کوز لریمیزده مختصر خسته لیک حس ائدیگده طبییه مراجعت ائتمک لازمدر کوزلریمیزه ال و کیف شیلر وورماق خطرلیدر قولاق واسطه سیله ایشیدیریك قولاغی برک کورولتیلی سسلردن حفظ ائتمک لازمدر و هنج بیر وقت کبریت چوبی و بوجور شیلرله قولاغی تمیزله مک یاخشی دکلدر بیر بارجا پامبوق و ایستی سوايله قولاغین داخلینی بوماق اولار اکر قولاقدان چرک کلیرسه تئزلیکله طبییه مراجعت ائتمه لیک همیشه بورونلا نفس آلمالیق زکام اولماقدان ئوزومزی حفظ ائتمه لیک زکام ایله مک دادماق حسینی آرادان آبارار چوخ مزه سی تند اولان شیلری دادماق یاخشی دکل بورون و آغزین ایچینی هر کون تمیز سوايله بوماق لازمدر دیلین اوستونده بار اولسا معدنین ناخوشلیغینا نشانه در .

دری ایله ایستی سویوق برك بوشلیغی حس ائدریک . درینین صحتی
 خصوصیتده کئچن درسلرده دئدیگمیز کیمی تمیزلکینه دقت ائتمک لازمدیر .
 کلمه لر : لطیف - شدت - مختصر - داخل - چرك - زکام - مزه - بار
 گوزلریمیزی نه جور حفظ ائتمک ؟ الیمیزی بارماغیمیزی
 سئواللار :
 نئییه گوزه وورماسی یاخشی دگل ؟ قولاغی نه جور حفظ
 ائدهك ؟ قولاغی نه جور یوماق لازمدیر ؟ نفسی نه جور
 و هارادان آلق لازمدیر ؟ زکامین ضرری نه در ؟ زکام
 هارادان گلیر ؟ ایله مك و دادماق حسیننه نه ضرر یشیره .

صحتە راجع نصیحت لار و دستور لار

اگر تمیز اولوب مناسب غذالر یئیک و صاف هوا تنفس ائدیپ و تمیز سو ایچسەك و اوخودیغیمیز صحت قانونلارینی کوزله سك هیئەچوقت ناخوش و خسته اولماریق ممکندر بیر حادثه واسطه سیله بدنیمیز یارالانا یا بیجاقلا الیمیزی کسەك اوندایستی سوایه بوماق لازمدر و بیر آز (بودتتوری) بامیق واسطه سیله ووروب تمیز پارچه ایله باغلامالیدر اگر یارا بویوک و درین اولورسا و قان کسيلمەسە طبییه رجوع اتمەك لازمدر .

بوروندان قان کلیرسە گرك اللریئیزی بوخاری قالعنزیب باشیزی اگمیه سیز ممکن اولارسا باشیزا سوبوق سو توکە سیز نا قان کسيلمین میلچك ضررلی بیر حیوان اولدیغندان کثیف یئرلرده اولار کثیف یئرلردن اوزاق اولحالی و میلچکلری بیر بارا واسطه لرله تلف اتمه لیدر .

ییت کثیف و چرك بدنلرده اولور و مهم خسته لیکلره باعث اولور تمیزلیک اونون چاره سیدر . مغمغ دئییلن بر کیچیک جانوردی که بیس

کټیف سولاردا اولار اونلار انسانی سانجیر و مالاریا خسته لکینه سبب اولور . مغمغدان بدنیمیزی حفظ ائتمک لازمدر و کټیف سولاری آرادان آبارمالی و باتلاقلاری قوروتماق لازمدر ممکن اولماسا سولارین اوستونه بیر آز نقت سپمک لازمدر .

کلمه لر : نصیحت - دستور - جاده - بودنتوری - رجوع - باعث - مغمغ - مالاریا - باتلاق - نقت .

حفظ صحت قانونلاری هانسیدر؟ بدنیمیز یارالانسه نه ائتملیک

سئواللار :

بودنتوری نهدر؟ بوراندان قان گلکسه نه ائتمه لیسیر؟ میلچگی

ضرری نهدر ؟ میلچگی نه واسطه ایله تلف ائتمک ممکندر

یتین ضرری نهدر ؟ مغمغدن هانسی مرض تولید اولور؟

مغمغ هارادا اولور ونه جور اونيله مبارزه ائتمه لیک ؟

مدنی بیتگیلر

انسان طرفیندن اکیلیب یئتیشدیریلن بیتگیلره مدنی بیتگیلر دئییلیر . بو بیتگیلر دت بیر چوخونون ، مثلاً تاخیل ، دیرریک بیتگیلری سیزوات ، پامبوق و کتان کیچیلرینی بیزیم یاشاییشیزدا چوخ بویوک اهمیتی واردر . بیزی دیوران و کثیندیره مدنی بیتگیلر . اولمادیقی زمان ، انسانلارین نجه یاشادیقلارینی ایندی ئوزوموز ایچون تصور ائتمک بئله چتیندر .

لاکن ، چوخ قدیم زمانلاردا ، بوندان نجه مین ایللر اول انسانلار آنجاق یابانی بیتگیلرین میوه و تخملرینی بیغماغی باچاریرلارمیش . اوزمان انسانلار هله بیتگی یئتیشدیرمک ایشینی باچارمیرلارمیش . آنجاق سونرالار اولار ، تصادفی اولاراق یئر توکولهن تخملردن بیتگیلر انکشاف ائتمه سینی و بونلارین ینه بوجور تخملر وئردیکینی کوره وشلر . بوندان سونرا انسان آرتیق ئوز الیه شعورلی اولاراق بیتگی اکیب یئتیشدیرمکه باشلامیشدر . انسان او زماندان اعتباراً اکینچی اولموشدر .

البته انسان اکیب بشتیشدیرمکه باشلادیغی بیتگیلری ئوز محیطیندن، اطرافیندا بیتن یابانی اوتلارین آغاج و کوللارین آراسیندان سنجیب کوتورموشدر. انسان طرفیندن ایندی اکیلیب بشتیشدیردهن بیتگیلرین مدنی نوعاری ده بو یابانی بیتگیلردن توره میشدر.

مدنی بیتگیلریمیزین ان مهماری بوغدا، چوودار، آریا، وله میر قارغیدالی، داری کیمی تاخیل بیتگیلریدر. (بونلارادغلی بیتگیلرده دئییلر) ایندی ئولکه میزده ممکن قدر چرخ تاخیل اکیلیب بشتیشدیر یلمه سی ایچون آذربایجان ملی حکومتی طرفیندن بوتون تدبیر کورولمکده در.

کام، خیار، تورپ یئر کوکی (زردک)، چغندر، پامیدور و باشقالاری کیمی سبزه وات بیتگیلریمیز بئر یئیمتی محصولاتی کیمی اهمیتی آزدکلدر. بونلار بیزه علاوه غذا محصولاتی اولان سبزه واتی وئریلر.

تاخیل بیتگیلریندن باشقا تئخنیکی بیتگیلرینده چوخ بویوک اهمیتی واردر. کارخانه صنایعیمیزه خام مال وئرر بیتگیلره تئخنیکی بیتگیلر دئییلر. کتان، چته نه و پامبوک کیمی بیتگیلردن لیف چیخاریلار بو لیفلردن ایپ (سپ) اگریلیب، ایپدن ده

چارچا توخو بورلار . ایسته ر بو بیتکیلرین وایسته رسه کونه باخانی
 تخمیندن یاغ چکیرلر . یئر آلماسیندان نشاسته ، شیره ، سپیرت
 حاضرلایرلار . چغندر دان ایسه شکر آلیرلار . مای حکومتیمیزین
 ایکینجی چوخ مهم وظیفه سی - تخنیککی بیتکیداری یئتیشدیرمک
 ایچون لازمی تدبیرلر کورمکدر .

بیتگیلار نه جور یاییلار

لایز در آغا جلار ، کوللار ، اولار دئمه لی تخماه نمیشار
بیتگیلارین تقریباً هامیسی چیچکارینی توکמוש و بو تخمار دئ
ایسه گاهن ایلینی کورپه بیتگیلار عماه گاه چکدر .

تخممار بیتگیلارین . میوه لرینین ایچریسینده یئرلشیر میوه ایسه
چیچکین توزلانماسیندان سونرا چیچکین دیشیچی کینین ایریله شیب
افکشاف ائتمه سیندن عماه کایر .

تخممار آنجاق رتوبتای و ایستی تورباغا دوشدو کدن سونرا جوجه ریب
و یثنی بیتگی عماه کتیره بیایر .

یئتیشمیش شیرهل میوه لرین آغاجدان نه قدر آسانایقلا قوپوبه
دوشدو کی هامییا معاومدر . کوللاردا کی گیاه لی میوه لرده
یئتیشدیکدن سونرا آسانایقلا توکولورار .

بیره دوشدو کدن سونرا ، بوجور شیرهل میوه لرین یومشاق
حصه لری تئز چورویور ، بوزمان اولارین ایچریسینده کی تخمار
تورباقدا قالیب جوجه ره بیار .

آلما - امرود - گیلاس - اریک کیمی شیرهل بیتگیلر دئ
تخود خشخاش یخاه کیمی یئتیشمیش میوه سی قورویان و برکاه شهن

بیتکیلر داها چوخدره . بوجور قوری میوه لر تخماری ایله برابر
توکولمورار . اولجه هاتلا ییب آچیلرلار ، یئتیشمیش تخمار ایسه
قوروموش میوه دن آسانایقلا آیریلیب یثره توکولور .

تخماری سایه سینده بیتکیلر توریاقدان هر طرفه یاییلیب چوخ
بوویوک میدانلاری توتا بیلیر . نتیجه ده مختلف یئرلرده مئشه لیکلر
کوللوقلار و سایره عمله گلمیشدر تخمار مختلف واسطه لره
اطرافا یاییلیر .

آجی قووغی (زنجیر اوتی) قانقال کیمی اوتلاری هامی تاینمیر .
بونلارین کالمی قورویاندا میوه چیکلری کولکلر واسطه سیله
چوخ اوزاق یئرله گندیب دوشور و کوگه ریر . میوه چیکلری
بونکول اولان بیتکیلر کولک واسطه سیله اطرافا یاییلیر
حیوانلار اوتلاری باشقا یثرده یئمگه یاخود قیش ایچون یوواسینا
آپاردیقدا عادتاً یولدا بیر قسمتی سالیملار بئله لیکله حیوانلار دا
بیتکیلرین یاییلماسینا سبب اولورلار .

دوه دابانی دبیتراق آدلای و بونلارا اوخشار بیتکیلرین میوه
چیکلری چولمرده . باغلار مئشه لرده حیوانلارین اوستونه یاییشیر
حیوانلار باشقا یثره گندیگده همین تخملر اوستلریندن مختلف
یئرلره دوشوب تورباغا قاریشیر و سونرا کوگه ریرلر . بعضی شیرلی
کیلر میوه لری قوشلار یییه رکن میوه لری ایله بیرلیگده برک تخم-

لری ده او دورلار و اوچوب اوزاق یشراره گئدیملر.
 میوه نین شیرلی حصه سی هضمه گئدیملر . برك تخمی ایسه
 بیتمك قابلیتینی ایتیرمه دن نچساری ایله مختلف یشره توکولور .
 بئله لیکله قوشلاردا بیتگیلارین یایمله اسینا سبب اولور .
 «ده گمه منه» کیمی بیتگیلار واردر که ، اولارین میوه لری نه ده
 گدیلمه چاتلایمب ایچینده کی تخملری اطرافا آتیرلار . بئله واسطه
 لرله ده بیتگیلار تدریججه اوزاقلارا یایمیلیر .

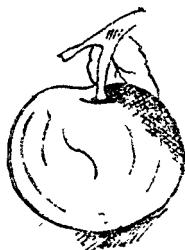

مدنی بیتگی تخملرینین انسان طرفیندن اکیلمه سی

یابانی حالدا بیتمه ن بیتگیارین آرتیب چو خالما سینی نو گره ندیک .
اگر بیتگیلاری انسان ئوز مقصدیندن ئوتری آرتیریب یاییرسا ، او
زمان اولارین حیاتلارینی شعورلی اولاراق انسان ئوزی اداره
ائدیر . قدیم زمانلاردا بئله ، انسانلار مشاهده ائتمشله ، که بیتگی
یومشالدیامیشو چورونتوسی بول اولان تورپاقدا داها یاخشی
بو بویور ؛ اودر که اولار تورپاغی هم بجه رمک ، هم ده کوبره له مک
ایشینی نو گره نمیشله . انسان ئوزونه لازم اولان تخملرین کولکله
و یا قوشلار طرفیندن کتیر بلمه سینی گوزله میر ، او تخملری ئوزی
تویلا یاراق ، اولاری لازم اولان و تخملرین داها یاخشی بیته
بیلدبگی یئرده اکیر ، هم ده اکین ایچون بیتگینین وئردیگی تخم-
لرین یاللیز آز بیر قسمی ایشله نیر ، قالان محصولون هامی سینی
انسان ئوزی ایچون استفاده ائدیر . ئوز وقتینده و دوزگون
اکین محصوللارینی آرتیرماق ایچون لازملی بیر شرطدر . انسانلار
مئشه لرده کی جیر میوه لرین آغا جلارینی چیخاریب باشقا یئرلرده
اکه رک قوللوق ائتمکله ، جالاق ائتمک واسطه سیله جنساره شدیریب

یئدیگیمیز یاش وقوری میوه لری تدریججه حاصل ائتمیشار.
حیاطلارداکی عطری کالرین ده اولی چوللرده ، منشه لرده
بیتمیشدر .

انسانلار بیللیک نتیجه سینده طبیعتین قانولارینی تدریججه
ئوزونه تابع ائدیگی کیمی بیتکیاری ده ئوز حیاتیمندا غذا-عطر
درمان ، لباس ، افشالت و سایره ایچون ایشاه دیرلر .

باليقلار

باليقلارين بدننين قورولوشى تاماميله سودا ياشاماغا اويغونلا.
شميشدر.

باليق سودا اوزور، سوايسه هوادان داها سيخ اولدوغى ايچون
حر كته مانع اولور. اما باليغين باشى اوج طرفدن شيش اولدوغى
ايچون سويى آسانليقلا ياريب و ايره ليله يير. باليغين بويى بوخدر،
باشى بدنى ايله بيرليكه بوتور و محكم بير پايا شكللى كتله عمله
گتيرير. باليغين بدننين اوستى همار و سورو شكندر. باليغين سودا
سرعتله حر كت ايتمه سيمنه بودا كوك ائدير.

حر كت ائتمك ايچون باليقلارين اوز كچلرى واردر. باليق
ايچون ان مهم ايش كوره ن اونون ائزلى قوبروق اوز كچيدر. باليق، ئوز
قوتلى و عضلهلى قوبروغونى اويان - بوئونا تئزچار پارق ايره لى
گتير اونون دوش و قاريني اوستونده اولان جوت اوز كچلرى قوبروق
اوز كچينه نسبتاً چوخ ضعيفدرلر. باليق بونلارين واسطه سيله سو-
يون ايچينده اويان - بوئونا دونور و آشاغى - بوخارى قالخابيلير.
بوندان باشقا بو اوز كچلارين سايه سينده باليق دوزگون وضعيتده
قالير، بويرى و آرخاسى اوستونه چهوريلمير.

بالیغی مشاهده ائده رکن، اونون آغزینین دایما آچیلیب یو-
 هولدوغونی و بونونلا برابر باشینین یانلاریندا کی قاپاقلارین بعضاً
 قالخیب، بعضاً یومولدوغونی گوره ریک، - بو بالیغین نفس آما
 سیدر. بالیق بوجور ائتدیکی زمان آغزی ایله سویلی آلیر، اود-
 لاغیندان کئچیریر و غلسمه یاریقلارینین واسطه سیله دیشاری بوراخیر-
 غلسمه لر بالیغین باشینین یانلاریندادر و غلسمه قاپاقلاری ایله ثور-
 تولموشدر.

سو غلسمه لرین اوستی ایله آخارکن، غلسمه ده بالیغین بد-
 نیندن گلنه قانا یاخیندان توخونور. قان غلسمه لرده سویون ایچر-
 یسنده حل اولونموش مولدالحموضه (اکسیژن) آلیر، قانداکی
 کاربون غازی ایسه، سویا بوراخمایر. غلسمه لر - بالیغین تنفس
 عضولریدر.

بالیغین بدنینین قورولوشی سودا یاشاماغا نه درجه ده اوبغونلا
 شدیغنی گورورسوز. ترسینه اولاراق، اگر بالیغی سودان بایر
 چیخاریب ساحله آتساق، تما میله عاجز بیر حالدا قالیر. غلسمه لری
 قورویان کیمی بالیق بوغواب ثولور.

چای و گوللرده چوخلی جور به جور بالیقلار یاشاییرلار -
 اولار دربالاردا ایسه داها چوخدر. بالیقلار باشقا اونورغالی حیوا-
 نلاردان، همیشه سودا یاشاییب غلسمه لری واسطه سیله نفس آملاری

ایاه آیریایرلار .

بالیقلار مختلف نوعارده اولورلار .

بالیقلارین بیر چوخی غذا ، یاغ ، و باشقا مقصدلر ایچون

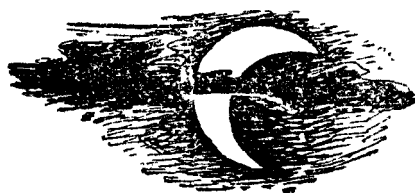
اولانیر . بالیقلاری اولارکن ، بالیقلاردان تخمایک ایچونده قالد

لماسی نظرده توتولور .

سودا = قورودا یاشایان حیوانلار

قورباغا و قورباغا یا یاخین اولان ، عمر لرینین اوللرینده بالیغا
اوخشاییب غلسمه ایله تنفس ائدهن ، سودا یاشایا بیلهن حیوان-
لارا سودا - قورودا یاشایانلار دئییلیر. تربتونلار (درباکرتنکله
لری) و قوری قورباغالاری دا بوجور حیوانلارداندیر.
قوری قورباغالاری چوخلی ضرر وئرهن قابیقسوز ایلمیزلری
و سرفه لری بئهره ک بیزه چوخ خیر وئریرلر

سورونه نلر

کرننگله و ایلان کیمه حیوانلارا سورونه حیوان دئییلیر .
 سورونمک - نوز بدینی یشله سورومک دئمکدر . ایلانلار
 سورونورلر چونکه اولارین آياقلاری یوخدور . کرننگله لرین
 تمساحلارین و تسباغلارین آياقلاری وارسادا ، اولار قیسارلار ،
 اونا گوره کرننگله و تسباغلاردا سورونه - سورونه حرکت
 ائدیرلر . اولار دا سورونه حیواندرلار .
 سورونه حیوانلارین بدنلرین حرارتی یزیمکی و عالی
 ایستیقانی حیوانلاریکی - قوشلار و مدهه ای حیوانلاریکی کیمی
 دائمی دگمدر
 بونا گورده بولارین حیوانلاری تاممیه محبطین حرارتیندن
 آسبی اوور سورونه حیوانلار ایچون سوبوق اذیم شرائطی
 آز الوئریشلیدر

قوشلار

قوشون اوچماق قابلیتی بوتون بدنین قورولوشونا کسکین بیر صورتده تأثیر اتمیشدر. قوشون بدنیه لهله کلرله ئورتولودر • لهلهک و تیفتیک قوشون باشیندا ، بویینی ایله بدنینده واردر • اما ان ایری و محکم لهله کلری قانادلاریندا و قویروقلاریندادر • قوشلارین بوجور لهلهک و توکله ئورنولی اولماسینین اهمیتی نهدر؟ قوشلاردا مهمهلی حیوانلار کیمی ایستی قانلیدرلار • لهلهک و تیفتیک قوشون بدنینی سویوقدان محافظه ائدیر • لهلهکاری و تیفتیکلرینین آراسیندا دایما هوا قالیر • هوا ایسه، ایستیایکی پیس کچییره ندر • قویروق و قانادلار اوزهرینده کی لهلهکارین ایسه اهمیتی باشقادر • قوشلارین قانادیندا کی ایری و قوتای لهلهکاره چالما لهلهکاری، قویروغوندا کیاره ایسه سوکان لهلهکاری دئییریک • بونلارین قوشلاردا نهیه لازم اولدوغی آدلاریندان دا بالی اولور • قوشون دیشی یوخدر، آغیر و دیشای چنهله عوضینده یونگول بویونوز ماده سیندن دیمدیگی واردر • قوشلارین سوموکاری نازیک اما چوخ محکم اولور • بیر قدر ایری سوموکارینین ایچی هوا ایله دولودر •

ايجالاندين آراسيندادا هوايلا دولى قووقلار واردر. بونلارين هاهيسى
 قوشلارين بدنيني قورودا ياشايان حيوانلارين بدنينه نسبتاً خباي يونگول
 هوادا اوچماغا اويغون اولدوقلارينا گوره قوشلارين هاميسينين
 بدنينين قورولوشوندا بير بيرينه اوخشاييش و عموميايك واردر.
 بونا گورده بيز قوشلارى بوتون باشقا حيوانلاردان آساناييقللا
 سئچه بيايريك. لاکن، مختلف قوشلار ئوزلرى ايچون لازم اولان
 يئمى مختلف واسطه لرله الده انديرلر. بوفرق ايسه اونلارين ظاهرى
 گورونوشونه تاثير اندير. ييرتيجي قوشلاردا بير جور، دنب
 يئيه نارد، بير جور، حشرات يئيه نارد، ايسه داها آيرى جور خصوص.
 صيت تاپا بيايريك.

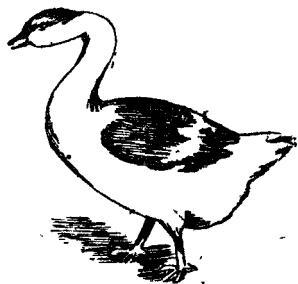
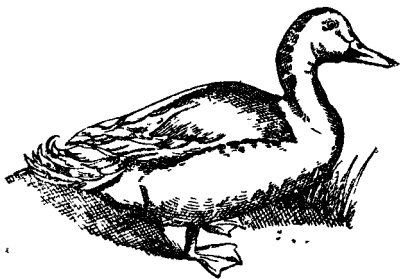
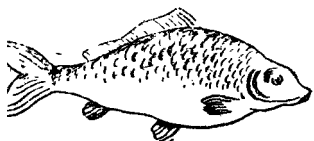
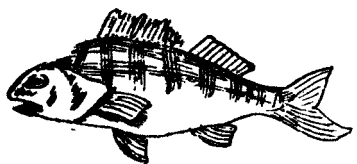
قوشلار نه جور چو خاليرلار

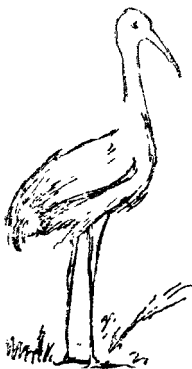
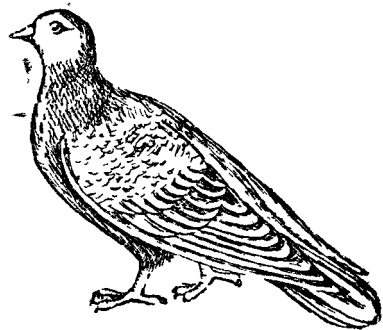
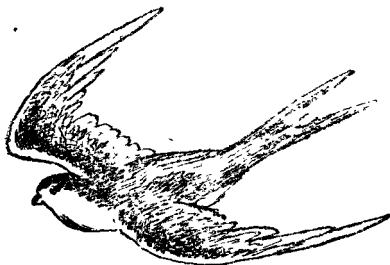
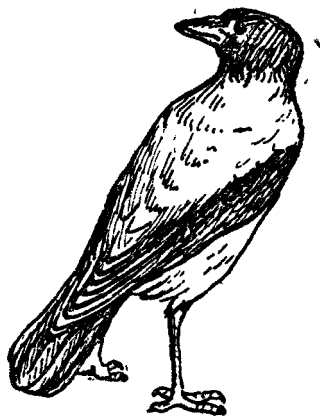
قوشلارين هاميسى يومورتلايرلار . يومورتادان بالا چيخير .
يومورتانين قورولوشى اياھ تانيمش اولماقدان ئوتىرى تويوق يومورتاسىمنى
گوزدن كنجيره ك .

يومورتا اوست طرفدن برك اهنكاي قايىقلا ئورتولى اولور .
يومورتانين قابىغىنى باواسىجا سىندىرىپ ايچىنى بوشقبا تو كسه ك .
قايىغىن آلتىندا نازيك آغ برده (غيشا) اولدوغىدا گوزه چاريير .
يومورتانين ايچى آغ وساريدان عبارتدر . بوشقبا توكدوگوموز
زمان آغى داغرايىپ سارىسى ايسه اوزه رينده كى نازيك برده سى
سايه سينده بوئون قايير .

يومورتا سارىسينين اوست طرفينده آچىق بىر لكه گورونور .
قوشون رشىمى بوندان انكش ف ائدير . يومورتانين سارىسى دا ،
آغى كىمى رشىمى غذالانماسىنا صرف ائدليلير .

رشىمين انكشافي ايچون ايستىليك لازمدر . بالا چيخارماق
ايچون يومورتالارى قوش ئوز بدنى ايله قىزدىرير . يومورتادان

انكشاف ائتمەش بالا، ئوز دېمەيگى ايله قابىغى سېندىرىپ اورا-
دان چىىخىر.

انسانلار ئدرىجلە كىرگىچىن، توبوق، قاز و ئوردەك كىمى
ياپان قوشلارى تۇتوب اھلى ئشدرمىشلر و اونلارېن اىلرىندىن، يو-
مورتالارېندىن و توكلرىندىن استفادە ائتمەگە باشلامىشلار.
حتى ايدى بېلىك مایە سېندە انسانلار اىمكوباتور آدلانان بىر
جهازلا بومورتادان صنعتى صورتدە جوچە چىىخارېرلار.

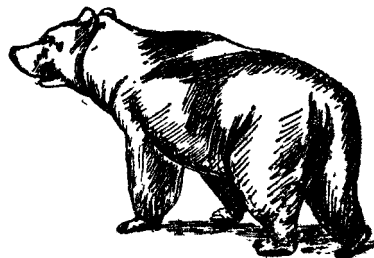
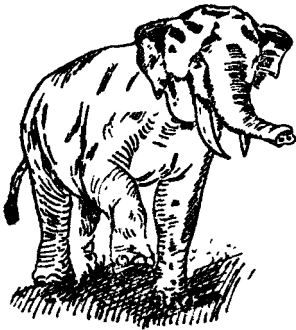
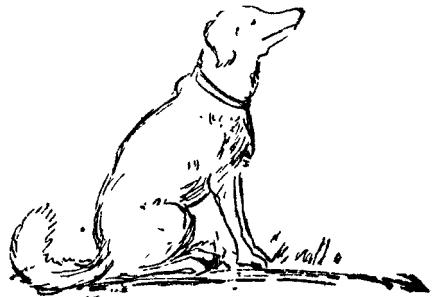
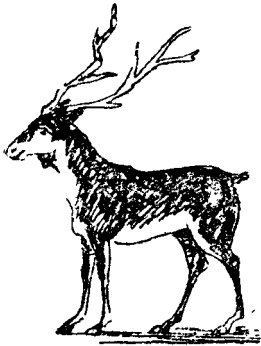
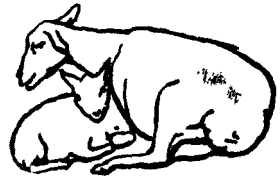
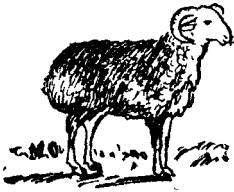
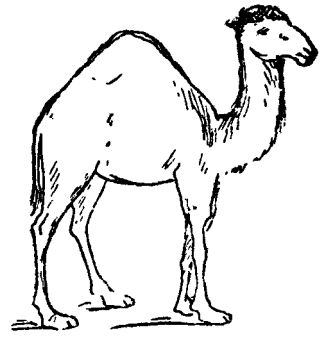
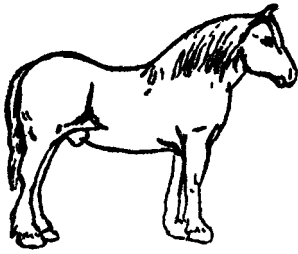

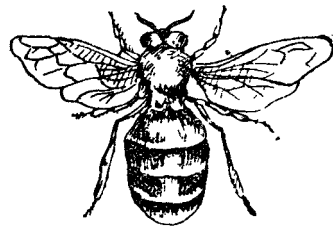
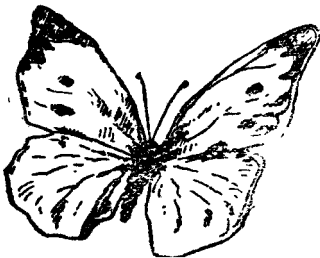
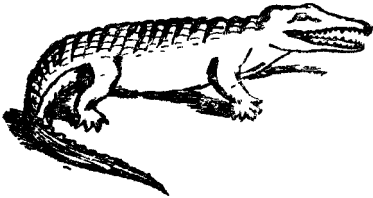
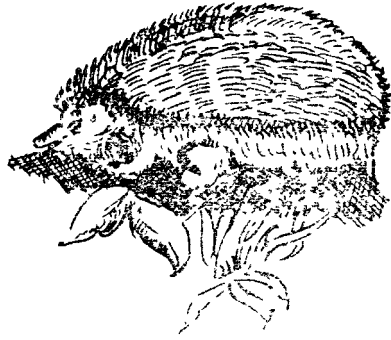
مەمەلى حيوانلار

مەمەلىلەر - بدنلرى يون ايله ئورتولى اولان وديشبارى تازە
دوغدوغلارنى بالالارنى ئوز سودلرى ايله بسلەت حيوانلار
دئىيلير .

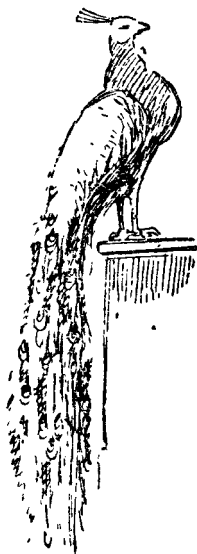
مەمەلىلەرنى ھامىسى ايستى قانلى حيوانلاردر . اولارنى يون
ئورتوكلرى بدنلرىنىن ايستىليگىنى ساخلاماقدان ئوترودر . قانلار-
يىنىن ايستىليگى سايەسىندە ، مەمەلىلەردە قوشلار كىمى . محيطار-
يندە كى شرائطدن سويوق قانايىلارلا نسبتاً آز آسايى اولورلار .
سويوق قانلى حيوانلار ايسە سويوقلار دوشدوگى زمان سويست
اولوب سونرا كى قالىزلار . اونا كوردە مەمەلى حيوانلارنى جور
بەجور نوعلارى يىرىن ھر طرفىنە يايىلمىشلاردر . ھم ايستى ھەم دە
سويوق ئولكلەردە ياشايدلار . دريالاردا ياشايان ۴۰۰۰ ياردە واردە
فوك و بالينا دريالاردا ياشايان مەمەلىلەردندر .

مەمەلىلەرنى آراسىندا يىتىگى ايله غذالاننلارى واردر بونلارە

اوت يئيه نلر دئييليز . همچنين بريتيجيلاري دا وارد ، بونلار
 حيوانلاري يئيرلر . حيوانلارين بعضيلرينين انسان ، ضررلي و
 قورخولي اولدوغى ايچون قيريب تلف اندير ؛ بعضيلريني ات و
 دربسيندن ئوتري اوللاير ، بعضيلريني ايسه اله ئوكره تميش و
 اھلشديرميشدر .

انسان طرفیندن اهلیلشدیریلیمیش حیوانلار

ابتدائی انسانلارین ائو حیوانلاری یوخ ایمیش، اونلار گزه‌ری اووچولار ایمیش. اونلار ووروب تولدوردو کله‌ری حیوانلارین آئینی یئییب دریلریندن نوزاری ایچون پالتار حاضرلایرلاریمیش، یوندان باشقا قدیم انسانلار هله بالیق قوتماغی‌دا باجاریردیلار، دریانین ساحلارینده ایسه بئمه‌لی بالیق قولاقلارینی توپلایرلار. اوودا انسان چول قویونی، چول کئچیسی، چول بوغاسی، چول اینگی و چول آتلارینی‌دا تولدورورموش. تولدوردو کله‌ری بو حیوانلارین دیشمینین یانیندا اولان بالالارینی‌دیری - دیری قوتماق چتین اولورموش. کوریه ایکن توتولان حیوانلار آسانلیقلا اله آلیشدیریلیمیش و بویودو کدن سونرا انسان منزله‌رینین یا-خینلیغیندا اولاییب آدم‌دان آز قورخماغا باشلامیشلار. انسانین آزادلیقدان محروم ائده‌رک نوکره‌ندگی حیوانلار انسان‌تصرفاتیندا چوخالماغا باشلادیقدا اونلار آرتیق انسانین ائو حیوانلاری اولمو-شلار. انسان حالدار اولموش.

مختلف حیوانلارین اهلیلشدیریلمه‌سی بیردن - بیره اولماییب اوزون مدت ایچریسینده دوام ائتمیشدر. بونی، عالم‌ر قدیم

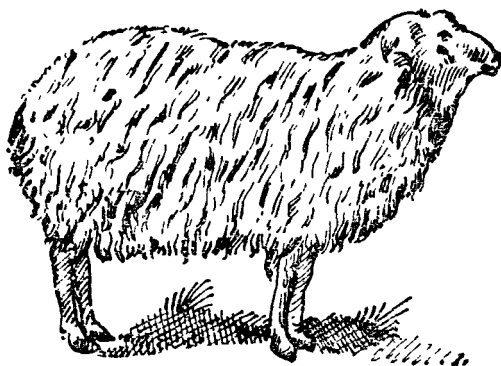
انسانین یاشادیغی یئرلرده تاپیلیمیش سوموک قالیق‌لارینا اساساً بیلیمیشلر . انسانین اهل‌یاش‌دیردیگی ائو حیوانی اولان - ایت جان‌اواربن نسلیندن اولموش‌دور (داها قدیم ائو ایتاری خارجی گورونوشارینه گوره ده جان‌اواردان آز سئچیلیردی) . سونرالار دونوز اهل‌یاش‌دیریلیمیش‌که ، بودا هر جور یئمک یئدیگی ایچون مختلف توللاشیلاری ییهرک ، آسانلیق‌لا انسانین یانیندا یئمله‌نه بیاهردی ، داها سونرالار کئچی ، بونون دالینجا قویون و داها سونرا ایری حیوانلار - قارامال و آت اهل‌یاش‌دیریلیمیش‌دور .

اولجه انسان ئوز ائو حیوانلارینین یالنیز اتمیدن و دریسیندن استفاده ائدیردی قازینتی زهانی تاپیلان کمیریلیمیش وسینمش ایت سوموکلریندن گورونور‌که ، قدیم انسانلار حتی ایتاری‌ده یئمک ایچون ئولدورورموشلر .

داها سونرالار انسان ئوز ائو حیوانلاریندان استفاده ائتمگی و اونلارین حیاتیینی ئوکره‌نیب - سودارینی الده ائتمگه ، ئوکوز و آتلاری ایشلمگه ، قویوندان بوت قیرخماغا باشلامیشلار و سایره . . .

بیتمگی یئتیشدیره‌رکن ائتدیگی کیمی ، بواشده‌ده انسان سئچمه ایشینی تطبیق ائدیپ ، دامازلایق اولاراق کوزونه یاخشی گورونه فلردن ان چوخ قیمتی ظن ائتدیگیینی ساخلامیش‌دور . ابتدادا بو

سئچمه - انسان طرفیندن شعورسوز اولاراق تطبیق ائدیلمیش
 مثلا بیر قدر ظریف حیوانلار یئییلمکدن ئوتوری داها اول ئولدو-
 رولوب، بیر قدر یاخشیلاریندان داها اوزون مدت استفاده
 ائدیلمیش. دئمک که، بو جور حیوانلار انسان یانیندا داها
 اوزون مدت یاشاییب آرتمیش. آرتمیش و ئوزلاریندا اولان دگرلی
 کیفیتاری (صفتاری) ده ئوز نسلینه کئچیرمیشلر. اما سونرالار
 انسان شعورلی اولاراق صنفی سئچمه تطبیق ائتمگه باشلامیش و
 بئله لیکله انو حیوانلارینین داها قیمتلی و داها مختلف جنساری،
 مثلا کوجای ایش آنلاری، جاد و سرعتنه قاچان یورغالار قاچاغان
 آنلار، خصوصیه چوخ سود وئرهن اینکالر و سایره عماره
 کامیشدر.

بال آریسی

بال آریسینین زندگانلیغی قاریشقا و بعضی ایری حشره لر کیغی اجتماعیدر. کوکیچک و فشنک حیوانین رنگی تندی ساری و بیر آز قاراپایلار، اونون ابکی قانادی و دورت ال آیاغی واردر.

بال آریسینین یاشادیغی ائوه پتک دئییار. بال آریلارینی اداره ائتمک ایچون ئوزلارینین بیرسی که ملکه آدلانیر همیشه پتکده قالیب و اونلارا سر پرستلیک ائدیر ملکه نین ایشی فقط آری تخمی عمله گتیرمکدر و ئوزیده او بیرى آریلاردان بیر آز جسماً بویوک اولور. پتکده ایکی جور آری اولور بیر قسمی ایشچیلاردیر اونلارین ایشی همیشه چالیشماق و ائشیکده باغ و بوستان گلمریندن شیره اخذ ائدیب و پتکه گتیرمکدر و سونرادا او شیردن ئوزلری ایچون مواد غذائی یعنی بال دوزه لتمکدر.

دئمک اولار که ایشچی آریلار بیزه حیاتدا چالیشماق ایچون بیر یاخشى نمونه و شاهکار دلار. بیر آیری قسمی ده اركك آری-لاردیر بونلار هئج ایشله مەزلر آنجاق نسلین آرتماسی ایچوندرلر اونلار سونرالار ایشله مەدبکی ایچون بیر مدت پتکده یاشایاندان سونرا آخرده بیکارلیق و مهمالیک نتیجه سیزده چالیشقان دیشی

آریلارین مجاهد سیله بولوب و پتکدن ایشیکه توکولورلر .
 یای و باز فصلینده ایشچی آریلارین زحمتی داهـ آرتیق قدر
 اوندان فوتری که بو فصلالرده گرك قیش آذوقه سینی دن ائتسینلر .
 قوجالمیش ایشچی آریلار فقط پتکین داخاینده ایشله بیرلر
 اولارین ایشی ملکه یه خدمت ائتمک اولور یعنی اونا غذا وئریرلر
 و اونون تخم قویماغی ایچون . حاضر لاییرلار . بیرده اولارین ایشی
 کیچیک تازه تخمدن چیخمیش بالا آریلارا غذا وئرمکدر .

بو تازه تخمدن چیخان بال آریلاری بیر قدر بویودو کده و
 رشده گلیرلر اوندا معلوم اولور که اولارین بیر مقداری ملکه
 جنسیندن اولان آریلارداندر . بو حالدا اولکی ملکه بو تازه
 ملکه لری گورمکدن حددن آرتیق خشمکین اولور . بونا بذا
 او دوره سینده اولان کهنه و قوجالمیش آریلارین بیر مقداریله او
 پتکی ترک ائدیپ ئوزونه خارجه ده تازه بیر علیجده پتک
 دوزه لدر .

بو قوجالمیش و کهنه لمیش ملکه و آریلار پتکی ترک ائتمک
 یکدن سونرا تازه تخمدن چیخمیش و بیر آز بویوموش ملکه لر
 بیر بیرله دو گوشورلر آخردا او ملکه ارین ایچیندن هر بیر

که چوخ قوی او اور او بیرسی ملکه اری تولدوروب نوزی ملکه
اولور بو شکله آریلار نوز اجتماعی زندگانلیقلارینا ادامه وئریرلر
اونلارین زحمتینین محصولیندان انسان منفعت آلیر.

بال چوخ بیر شیرین و مطبوع غذا و آربدان عمله کلمه بیر
خوراکدر و هابله صنایعده چوخ محل مصرفی اولان مومی دا
آریلار حاصل ائدیر. آریلار مومدان ائولریتی بنا ائدیرلر.

بیر چوخ ایللر بوندان اول، آنسا دیلیمیزی
 شور گتمک ایچون آذربایجان ملی معارفی
 طرفیندن درس کتابلاری سیراسیندا نشر ائدیلمیش
 بو کتاب، اوندا اولان بیر پارا فنی نقصانلار-
 لایئله، دیلیمیزی خلقه و هامیدان آرتیق
 آذربایجان اوشاقلارینا درس وئرمک
 اوغروندا کؤتورلموش بؤیوک و شرفلی آدیم
 در. ایندیلیکده دیلیمیزی شو گرتمک ایچون
 بوندان داها ال وئریلمی و داها کامل درس
 کتابلاری یازماق لازم گلدیگی حالدا بو کتابی
 او بؤیوک و شرفلی آدیمین بیر یادگاری
 کیمی، خلقیمیزین ایللر بوندان اولقوردوغی
 ملی معارفین یادگاری کیمی نشر ائدیریک. او
 زمان بو کتابین سیراسیندا چاپ اولموش آیری
 درس کتابلارینین تازادان چاپ ائدیلمه سنین
 آرزوسیندا ییق.

انتشارات فرزانه

۸۰ ریال

